

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Bc. Kristýna Ročeň Dudková

**Posouzení úvěruschopnosti při poskytování
spotřebitelských úvěrů**

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: prof. JUDr. Radim Boháč, Ph.D.

Tematický okruh: Finanční právo

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 02.07.2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 243 261 znaků včetně mezer.

Kristýna Ročeň Dudková

rigorozantka

V Praze dne 2. července 2024

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu své rigorózní práce prof. JUDr. Radimu Boháčovi, Ph.D. za cenné rady, odbornou pomoc, trpělivost a velmi ochotný přístup při vedení mé práce. Ráda bych také poděkovala svému manželovi, rodině a přátelům za jejich podporu a trpělivost během psaní práce.

Obsah

Úvod.....	6
1. Vymezení spotřebitelských úvěrů.....	9
1.1. Úvěrové právo v systému finančního práva.....	9
1.2. Právní úprava úvěru.....	11
1.3. Úvěr – Co to je?.....	15
1.4. Subjekty úvěrového vztahu.....	23
1.5. Právní úprava spotřebitelského úvěru.....	30
1.6. Spotřebitelský úvěr – Čím je specifický?.....	36
2. Posouzení úvěruschopnosti.....	41
2.1. Regulatorní úprava v ČR – Jaké jsou podmínky pro posouzení úvěruschopnosti u spotřebitelských úvěrů?.....	42
2.2. Způsoby posouzení úvěruschopnosti u spotřebitelských úvěrů.....	53
2.3. Automatizované posuzování úvěruschopnosti – Lze posuzovat úvěruschopnost pomocí modelů/automatizovaně?.....	60
2.4. Ověřování informací z databází – Jak ověřovat deklarované údaje?.....	64
2.5. Judikatura v ČR – Jaké jsou problémy s posuzováním úvěruschopnosti v praxi?.....	67
2.6. Úvěrové ukazatele – Co znamenají zkratky LTV, DSTI a DTI?.....	74
2.7. Důsledky porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele.....	79
3. Komparace s právní úpravou ve Slovenské republice.....	82
3.1. Subjekty úvěrového vztahu.....	82
3.2. Spotřebitelský úvěr.....	83
3.3. Posouzení úvěruschopnosti u spotřebitelských úvěrů – Posuzuje se úvěruschopnost na Slovensku jinak?.....	87
4. De lege ferenda – jaký by mohl být přístup k posouzení úvěruschopnosti v budoucnu?.....	99
Závěr.....	101
Seznam zkratek.....	105
Seznam použitých zdrojů.....	107
Posouzení úvěruschopnosti při poskytování spotřebitelských úvěrů.....	115

Abstrakt	115
Klíčová slova: spotřebitelský úvěr, posuzování úvěruschopnosti, spotřebitel	116
Creditworthiness assessment when providing consumer credits	117
Abstract	117
Key Words: consumer credit, creditworthiness assessment, consumer	118

Úvod

Spotřebitelský úvěr dle zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“) je definován jako „*odložená platba, peněžitá zápůjčka, úvěr nebo obdobná finanční služba poskytovaná nebo zprostředkovaná spotřebiteli*.“¹ Spotřebitelem je pak „*každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná*.“²

Posouzení úvěruschopnosti je dle zákona o spotřebitelském úvěru definováno jako činnost, při které poskytovatel spotřebitelského úvěru „*posuzuje schopnost spotřebitele plnit povinnosti sjednané ve smlouvě, zejména splácet sjednané splátky spotřebitelského úvěru, a to na základě porovnání příjmů a výdajů a dalších údajů o finanční a ekonomické situaci spotřebitele, jako jsou údaje o jeho majetku a závazcích a o způsobu plnění dosavadních dluhů*.“³

Na základě této definice je možné vyslovit hypotézu, že posouzení úvěruschopnosti spotřebitele je pouhé posouzení jeho příjmů a výdajů se zohledněním spotřebitelovy finanční a ekonomické situace a plnění dosavadních dluhů spotřebitele a v případě, že se na základě takového posouzení jeví, že spotřebitel bude schopen splácet spotřebitelský úvěr, tak mu lze poskytnout spotřebitelský úvěr. Dle výše uvedené definice to vypadá vcelku jednoduše a bez komplikací.

Je to ale opravdu tak jednoduché? Abych si potvrdila, nebo vyvrátila výše uvedenou hypotézu, tak jsem se rozhodla položit si a následně zodpovědět následující výzkumné otázky. Nejsou nějaké další podmínky, které by bylo třeba při posuzování úvěruschopnosti spotřebitele zohlednit? Jsou nějaké problémy s posuzováním úvěruschopnosti v praxi?

Cílem této práce je rozpracovat téma posouzení úvěruschopnosti při poskytování spotřebitelských úvěrů a potvrdit či vyvrátit výše uvedenou hypotézu a zodpovědět si výzkumné otázky uvedené výše. Zároveň se pokouším navrhnout, jak by se k posuzování úvěruschopnosti spotřebitelů mohlo přistupovat v budoucnu.

---

¹ Ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů

² Ustanovení § 419 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

³ Ustanovení § 86 odst. 2 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů

Část první se zabývá vymezením spotřebitelských úvěrů a úvěrového práva v systému finančního práva obecně. Poté právní úpravou úvěru z pohledu evropské a české legislativy, výkladem pojmů relevantních pro oblast spotřebitelských úvěrů, zejména subjekty úvěrového vztahu. První část popisuje také právní úpravou spotřebitelského úvěru z pohledu českého právního řádu s rozebráním i toho, čím je spotřebitelský úvěr specifický a různými přístupy k dělení úvěrů dle jejich typu.

Druhá část se zabývá posuzováním úvěruschopnosti jakožto prerekvizitou k poskytnutí spotřebitelského úvěru, podmínkami posuzování úvěruschopnosti, modely a způsoby výpočtu spotřebitelovy schopnosti splácet spotřebitelský úvěr, přístupy k a vstupy do posuzování úvěruschopnosti, včetně automatizovaného posuzování úvěruschopnosti. Neopomíná také ověřování informací z databází, aneb jak ověřovat deklarované údaje, řeší také úvěrové ukazatele a jaké jsou problémy s posuzováním úvěruschopnosti v praxi dle různých soudů a dohledového orgánu a v neposlední řadě také důsledky porušení povinnosti posoudit řádně schopnost spotřebitele splácet poskytnutý spotřebitelský úvěr. To vše z pohledu českého právního řádu a s přihlédnutím také k úpravě na EU úrovni, která se dané oblasti bezpochyby také týká. V této kapitole vycházím nejen ze základních právních předpisů, ale i z těch prováděcích, jakými jsou například Obecné pokyny Evropského orgánu pro bankovníctví na evropské úrovni a Doporučení a Opatření obecné povahy vydané Českou národní bankou na lokální úrovni.

Třetí část porovnává českou právní úpravu s úpravou na Slovensku, jak z pohledu právní úpravy, tak z pohledu úpravy této oblasti regulátorem, tedy Českou národní bankou v České republice a Slovenskou národní bankou na Slovensku. V této kapitole se zaměřuji především na popis aktuálního stavu na Slovensku s ukázáním rozdílů oproti úpravě české popsané v kapitole druhé. Jsou zde popsány jak subjekty úvěrového vztahu na Slovensku, tak samotná definice a podmínky poskytování spotřebitelského úvěru a na závěr také samotné posouzení úvěruschopnosti u spotřebitelských úvěrů dle slovenského právního řádu a opatření regulátora.

V čtvrté části nastiňuji, jak by se mohlo koukat na posuzování úvěruschopnosti v budoucnu, jak by se mohl změnit výpočet pro posouzení úvěruschopnosti.

Text práce je psán metodou spočívající ve sběru informací a dokumentů k danému tématu a následné kompletaci, analýze a interpretaci zjištěných poznatků. Při zpracování práce budu postupovat metodou explanační, kdy od obecného popisu spotřebitelských úvěrů přejdu

k detailu posuzování úvěruschopnosti spotřebitele, kde pak využiji deskriptivní analýzy, kdy se zaměřím na určitý jev, který rozdělím na menší části (příjmy, výdaje, úvěrové ukazatele, automatizované posuzování úvěruschopnosti aj.). Za účelem naplnění práce využívám také komparace, kdy porovnávám českou úpravu s úpravou slovenskou.

K dosažení výzkumných cílů bylo využito odborných publikací z oblasti finančního práva, občanského práva, aj., regulace Evropské unie a národní legislativa, obecné pokyny Evropského orgánu pro bankovníctví, stanoviska a doporučení českého a slovenského regulátora, judikatura a poznatky z praxe.

1. Vymezení spotřebitelských úvěrů

Nejdříve se zaměřuji v této práci na teoretické vymezení úvěrů obecně, jejichž podmnožinou jsou právě úvěry spotřebitelské, které jsou cílem této práce, jelikož se domnívám, že pro pochopení spotřebitelských úvěrů a posouzení úvěruschopnosti u spotřebitelských úvěrů je vhodné téma pokrýt, jak v teoretické, tak praktické rovině od obecného k specifickému.

1.1. Úvěrové právo v systému finančního práva

Finanční právo lze definovat jako souhrn právních norem, upravujících finanční práva, finanční vztahy, finanční povinnosti, finanční pravomoci a zároveň vymezujících určitá pravidla a deklarujících určité skutečnosti.⁴

Na finanční právo lze také nahlížet ve smyslu, že finanční právo tvoří souhrn právních norem upravujících vztahy, které vznikají v procesu tvorby, rozdělování a používání peněžní masy a jejích částí.⁵

Při definování finančního práva je však třeba mít na zřeteli, že finanční právo upravuje ty vztahy, kde je přítomna veřejná moc, stát, ve smyslu, že do nich zasahuje nebo v nich vystupuje, a přímo nebo alespoň zprostředkovaně se týkají peněžní masy nebo jejích částí. Ty vztahy, které vznikají čistě na smluvním základě, i přesto, že i zde může vystupovat veřejná moc, jsou většinou upraveny normami soukromoprávními, především právem občanským a obchodním.⁶

Finanční právo se dělí, jako většina jiných právních oborů, na obecnou část a zvláštní část, kdy obecná část se zabývá obecnou naukou o finančním právu (organizačně-právní formy, předmět a systém finančního práva, realizace finančněprávních norem, subjekty a obsah finančního práva, prameny finančního práva, státní dozor na úseku finančního práva aj.) a

---

⁴ KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 31

⁵ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 12

⁶ KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 31 a BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 12

zvláštní část poté upravuje jednotlivé podobory finančního práva, je tvořena desítkami zákonů a stovkami norem nižší právní síly a patří do této části i právo úvěrové.⁷

Úvěrové právo, jako specifickou oblast práva, lze obtížně zařadit podle základních klasifikací do některého právního oboru. Určitým specifikem právních vztahů úvěrového práva je návratná metoda finanční činnosti, kterou je možno vidět jak u finanční činnosti státu či jiných veřejnoprávních korporací, tak u finanční činnosti soukromých a jiných osob.⁸

Je důležité zmínit, že úvěrové právo nepatří mezi tradiční právní obory nebo podobory. Úvěrové právo lze definovat jako souhrn právních norem různých oborů, jejichž předmětem je právní úprava úvěrů, jak jsou úvěry nabízeny a poskytovány, a to takovým způsobem, který spojuje jak soukromoprávní, tak veřejnoprávní oblast. Úvěrové právo upravuje úvěr a stejně tak činnosti i postavení osob nebo jiných jednotek nabízejících a poskytujících úvěry při vykonávání této činnosti. Veřejnoprávní i soukromoprávní právní normy jsou účelově seskupeny za účelem úpravy výše uvedených činností. Co do postavení, relevantnosti a zařazení úvěrového práva mezi další právní oblasti má úvěrové právo v dnešní době obdobné postavení jako právo sportovní, medicinské aj.⁹

S úvěrovým právem má velmi silný vztah právo občanské a obchodní, jejichž obsahem právo úvěrové je. Tyto soukromoprávní obory upravují totiž další obdobné instituty úvěrům jako například půjčku, dlužnické cenné papíry (např. dluhopisy a jiné další formy dlužnických cenných papírů) aj. Jak již bylo zmíněno výše, tak nabízení, poskytování a zprostředkování úvěrů podnikatelským způsobem je regulováno veřejnoprávními obory. Z důvodu, že většina takto regulovaných osob nebo jiných jednotek podléhá právu finančnímu, veřejnoprávní nadstavba soukromoprávní úpravy úvěru by měla být řazena do práva finančního. Jelikož některé úvěry lze poskytovat podnikatelským způsobem pouze na základě živnostenského oprávnění, tak lze uvažovat i o vztahu práva úvěrového k právu správnímu.

Pro podřazení úvěrového práva právu finančnímu nahrává především to, že osoby nebo jiné jednotky, které mohou úvěry nabízet, poskytovat nebo zprostředkovávat jsou finančním právem regulované, resp. jeho podobory, a to zejména právem bankovním a právem

---

⁷ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 11 – 14 a KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 76 - 78

⁸ KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 279

⁹ *Ibid.*, s. 280

kapitálového trhu, a subjekty finanční správy, které vykonávají nad takovými osobami nebo jinými jednotkami dohled.

Z důvodu možného financování deficitu státního rozpočtu pomocí například státních dluhopisů, jakožto další formy úvěru, má úvěrové právo i vztah k rozpočtovému právu. Úvěrové financování pak mohou využívat také obce a kraje, prostřednictvím státních fondů osoby nebo jiné jednotky, či prostřednictvím návratné finanční výpomoci v případě vzájemného úvěrování veřejných rozpočtů.

Úvěrové právo má vztah i k právu měnovému, a to z důvodu, že pomocí tržních, úvěrových nástrojů lze měnovou politiku uskutečňovat, zejména tak provádí ekonomicky rozvinuté státy. K dosažení měnové nebo cenové stability lze uzavřít mezi centrální bankou a komerčními bankami úvěrové vztahy, jimiž se ovlivní aktuální objem peněz v oběhu.

Nesmí se opomenout také vztah úvěrového práva k právu trestnímu, které pomáhá k řádnému splnění úvěrů. Mezi nástroje trestního práva, které napomáhají řádnému splnění úvěru, lze jmenovat trestný čin úvěrového podvodu, jehož skutková podstata spočívá v porušení povinnosti při sjednávání úvěrové smlouvy uvádět pravdivé, nezkrácené a úplné informace, či v porušení povinnosti použít účelový úvěr pouze na určený účel.¹⁰

1.2. Právní úprava úvěru

Úvěrové právo z pohledu finančního práva zkoumá oblast tvorby a rozdělování peněžní masy a jejich částí prostřednictvím návratné metody financování, regulaci úvěrové činnosti centrální bankou a veřejnoprávními aspekty úvěru. Jelikož úvěry zasahují jak do práva finančního, tak do práva soukromého (např. úvěrové smlouvy, zajištění úvěru, vztahy věřitel-dlužník), tak jsou zpravidla ve finančním právu obsaženy pouze rámcově a v obecné poloze, a to většinou pouze co do aspektů veřejnoprávních.¹¹

Při zohlednění ekonomických aspektů úvěru jsou úvěrové vztahy, které spadají do oblasti úvěrového práva, definovány tím, že jsou poskytovány na přechodnou dobu s návratností poskytnutých peněžních prostředků. Tomu odpovídá v právní rovině vícero právních institutů neomezujících se pouze na smlouvu o úvěru, ale zahrnujících také například smlouvu o zápůjčce, právní vztahy z oblasti směnečného práva, dluhopisové financování,

---

¹⁰ Ibid., s. 280 - 281

¹¹ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 14

návratnou pomoc z veřejných rozpočtů v různých formách a jiné další formy úvěru. Návratná podpora může mít jak podobu poskytnutí ze strany veřejné moci, tak ze strany soukromé osoby či jiné jednotky.¹²

Na základě postavení a charakteristiky smluvních stran mohou být úvěry charakterizované jak smluvní volností stran mezi věřitelem a dlužníkem řídicí se dispozičními právními normami soukromého práva, tak kogentní právní úpravou, typickou pro právo veřejné, jehož součástí je i právo finanční v případě organizovaného poskytování úvěrů na finančním trhu. Dle postavení subjektů lze tedy v institutu úvěru spatřovat jak prvky práva občanského, tak práva obchodního a finančního podle různých okolností daného úvěru. I z hlediska objektu úvěrových vztahů, tedy peněžitých plnění, lze zařadit úvěrové vztahy jak do oblasti práva občanského, obchodního nebo finančního. Z výše uvedených důvodů vyplývá, že by se tedy úvěry neměly a ani nemohou charakterizovat pouze jednou oblastí práva.

V určitých případech mají úvěrové vztahy soukromoprávní charakter, zejména při jejich realizaci a v jiných případech zase veřejnoprávní, zejména co se týče úpravy obecného rámce poskytování úvěrů a dodržování povinností při poskytování úvěrů.¹³

Podobně se na úvěrové právo koukají i další autoři, kteří výše uvedené potvrzují. Do úvěrového práva zasahují různé prvky, které mají různé dopady na osoby a jiné jednotky ve specifických situacích. Bezpochyby je úvěrové právo charakterizováno smluvní volností stran mezi věřitelem a dlužníkem, které je upraveno dispozičními normami soukromého práva, ale na druhou stranu proces poskytování, zprostředkování a nabízení úvěrů je upraven především kogentními právními normami, které jsou typické pro právo veřejné, zejména právo finanční.¹⁴

Platná česká právní úprava úvěrových vztahů se nachází ve vícero předpisech jako například v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku (dále jen „občanský zákoník“) – úprava finančních služeb v §§ 1841 an., úprava úvěru v §§ 2395 an., pojištění úvěru nebo záruky v §§ 2868 an., úprava úroků v §§ 1802 an. a další, zákoně č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru – úprava spotřebitelských úvěrů obecně, práva a povinností při jejich poskytování a zprostředkovávání, úprava osob oprávněných poskytovat a zprostředkovávat

---

¹² KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 279

¹³ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 322

¹⁴ KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 279

spotřebitelský úvěr a úprava dohledu nad poskytováním a zprostředkováváním spotřebitelského úvěru napříč celým zákonem, zákoně č. 21/1992 Sb., o bankách (dále jen „zákon o bankách“) – bankami se rozumí akciové společnosti se sídlem v České republice, které mimo jiné poskytují úvěry, zákoně č. 6/1993 Sb., o České národní bance (dále jen „zákon o České národní bance“) – úprava úvěrových operací Českou národní bankou, dohled nad vyjmenovanými finančními institucemi, úprava úvěrových ukazatelů (LTV, DSTI, DTI, které jsou popsány níže v této práci) a dalších právních normách.

Co se týče evropské úpravy, tak jedněmi z důležitých předpisů týkajících se úvěrových vztahů jsou Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (tzv. CCD) (dále jen „směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru“), Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 (tzv. MCD) (dále jen „směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení“), Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012 v konsolidovaném znění (tzv. CRR) (dále jen „nařízení o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky“), Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. června 2013 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky, o změně směrnice 2002/87/ES a zrušení směrnic 2006/48/ES a 2006/49/ES v konsolidovaném znění (tzv. CRD) (dále jen „směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky“), Obecné pokyny Evropského orgánu pro bankovníctví k poskytování a sledování úvěrů (EBA/GL/2020/06)¹⁵, Obecné pokyny Evropského orgánu pro bankovníctví k prodlení a realizaci zástavy (EBA/GL/2015/12)¹⁶ a mnoho dalších právních předpisů.

---

¹⁵ EVROPSKÝ ORGÁN PRO BANKOVNICTVÍ. *Obecné pokyny k poskytování a sledování úvěrů*. EBA/GL/2020/06. Online. In: www.eba.europa.eu. Dostupné z:

https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2020/Guidelines%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring/Translations/886675/Final%20Report%20on%20GL%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring_COR_CS.pdf [citováno 2024-03-03]

¹⁶ EVROPSKÝ ORGÁN PRO BANKOVNICTVÍ. *Obecné pokyny Evropského orgánu pro bankovníctví k prodlení a realizaci zástavy*. EBA/GL/2015/12. Online. In: www.eba.europa.eu. Dostupné z: https://www.eba.europa.eu/documents/10180/1163130/fe626cda-a753-4dee-b03a-dd85fc6a56a0/EBA-GL-2015-12_CS_GL%20on%20arrears%20and%20foreclosure.pdf [citováno 2024-03-03]

Dne 30. října 2023 byla zveřejněna v Úředním věstníku Evropské unie nová Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2023/2225 ze dne 18. října 2023 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice 2008/48/ES (tzv. CCD 2) (dále jen „CCD 2“), která nahrazuje předchozí směrnici CCD a ruší ji ke dni 20. listopadu 2026. CCD 2 je již platnou směrnicí a členské státy EU mají čas do 20. listopadu 2025 přijmout a zveřejnit transpoziční opatření této směrnice v národních právních řádech. CCD 2 se pak použije od 20. listopadu 2026. Původní směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru se však bude i nadále aplikovat na smlouvy o spotřebitelském úvěru, které budou platné ke dni 20. listopadu 2026 a to až do jejich ukončení s výjimkami vyjmenovanými v CCD 2.¹⁷

Nová směrnice CCD 2 rozšiřuje působnost směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru a to například nově i na půjčky v hodnotě nižší než 200 EUR, veškeré možnosti přečerpání, bezúročné úvěry – vč. takzvaných programů „kup teď, zaplat' později“, všechny leasingové smlouvy a smlouvy o úvěru uzavřené prostřednictvím platformy přímého úvěrování (P2P). U některých nových typů spotřebitelských úvěrů mají však členské státy možnost diskrece (např. půjčky v hodnotě nižší než 200 EUR). Dále nová směrnice CCD 2 zpřesňuje pravidla pro poskytování předsměrných informací, zavádí přísnější pravidla pro informace uváděné v reklamě, zákaz předem zaškrtnutých políček, zákaz balíčkování (vázaného prodeje) a nevyžádaného prodeje úvěrových produktů, stanovuje, že posouzení úvěruschopnosti by mělo být prováděno na základě nezbytných, relevantních, dostačujících, přesných a přiměřených informací o finančních a ekonomických poměrech spotřebitele, upravuje využívání alternativních (automatizovaných) zdrojů údajů k provádění posouzení úvěruschopnosti při zohlednění zásad Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů) (dále jen „GDPR“) aj. CCD 2 také v určitých případech umožňuje věřitelům poskytnout spotřebiteli úvěr i tehdy, když na základě posouzení úvěruschopnosti vyplývá, že spotřebitel podmínky smlouvy pravděpodobně nesplní, kdy ale i v této oblasti mají členské státy možnost diskrece. V případě, že je posouzení úvěruschopnosti spotřebitele provedeno na základě automatizovaného zpracování dat, tak má spotřebitel právo takové posouzení rozporovat a vyžádat si lidský zásah. Informace získané pro posouzení úvěruschopnosti se mají získávat z relevantních vnitřních či vnějších zdrojů, mj. i od spotřebitele a pokud je to nutné, tak i na

---

¹⁷ Čl. 47 – 49 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2023/2225 ze dne 18. října 2023 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice 2008/48/ES

základě vyhledávání v databázi. Takové informace musí být ověřeny, pokud je to nutné, tak použitím nezávisle ověřitelné dokumentace. Členské státy mají taktéž možnost stanovit nejvyšší přípustnou výši zápůjční úrokové sazby spotřebitelských úvěrů, roční procentní sazby nákladů nebo celkových nákladů úvěru pro spotřebitele z důvodu předcházení zneužívajícím jednáním.¹⁸

Novou úpravou posouzení úvěruschopnosti v CCD 2 se tedy zdůrazňuje princip proporcionality, kdy příjmy a výdaje spotřebitele nemusí být ověřovány pomocí dokumentů vždy, ale pouze v případech, kde je to nezbytné. Posuzování úvěruschopnosti by nemělo zohledňovat pouze příjmy a výdaje spotřebitele, ale také jeho další finanční a ekonomické poměry. Oproti původní směrnici o smlouvách o spotřebitelském úvěru je v nové směrnici CCD 2 tedy oblast posouzení úvěruschopnosti upravena do mnohem většího detailu, avšak v zásadě pokračuje s obecným popisem, jak by se posuzování úvěruschopnosti mělo provádět a nestanovuje specifické podmínky posouzení úvěruschopnosti, ani nepovoluje výslovně využívání statistických modelů, které by některá část profesionální veřejnosti uvítala.

1.3. Úvěr – Co to je?

Úvěr lze definovat jako právo na použití cizích peněžních prostředků pro vlastní potřebu a zároveň se k němu pojí i povinnost v určité lhůtě tyto peněžní prostředky vrátit navýšené o úrok. Úvěr je tedy příslibem poskytnout peníze, kdy úvěrová smlouva vzniká jejím uzavřením (podpisem) a na základě které má dlužník právo čerpat peníze a věřitel povinnost poskytnout peníze. Z finančněprávního hlediska lze za úvěry označovat každé dočasné a návratné poskytování peněžních prostředků nehlédě na ujednání smluvního typu z hlediska soukromého práva.¹⁹

Zákon o bankách pak úvěry definuje jako dočasně poskytnuté peněžní prostředky v jakékoliv formě.²⁰

---

¹⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2023/2225 ze dne 18. října 2023 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice 2008/48/ES

¹⁹ KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 283

²⁰ Ustanovení § 1 odst. 2 písm. b) zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

Za úvěry lze kromě výše zmíněného považovat i odloženou platbu nebo jinou obdobnou finanční službu z důvodu poměrně širokého obsahu pojmu úvěr.²¹

Potřeba úvěrů je zapříčiněná nerovnoměrnostmi a časovým nesouladem při koloběhu peněžních prostředků, kdy například v případě podnikatelských vztahů dochází k časovému rozdílu mezi tržbami a výdaji. K takovému rozdílu může docházet z důvodu sezónnosti výroby, nutnosti zásobování se, potřeby učinění nějakého obchodu apod. Při podnikatelských vztazích, např. prodej zboží, dochází k realizaci prodeje a následné tržbě až na základě nutných dřívějších výdajů na koupi zboží od dodavatele.

Takovýmto koloběhem dochází k tomu, že v jednu chvíli ať už podnikatelské, tak nepodnikatelské subjekty mají dočasně volné peněžní prostředky, které v tu stejnou chvíli jiným podnikatelským či nepodnikatelským subjektům chybí, vzniká tedy jejich zvýšená potřeba pro tu danou chvíli. V takovém okamžiku lze pomocí úvěru tuto potřebu uspokojit a úvěr slouží potřebným podnikatelským či nepodnikatelským subjektům jako doplňkový zdroj zajišťující plynulost ekonomických procesů v oblasti výroby a oběhu. Výše uvedené situace jsou nezastupitelným a nutným faktorem vzniku požadavku po úvěru.²²

Stejně tak se mohou hromadit peněžní prostředky (úspory) u obyvatelstva, které získané peníze nepoužije k nákupu zboží a služeb ihned po jejich získání, ale odloží tento nákup na pozdější dobu, k úhradě budoucích potřeb. Tím vzniká k časovému nesouladu mezi dobou výplaty peněžních prostředků a podílením se obyvatelstva svými peněžními prostředky na vytvořeném hrubém domácím produktu. Úspory, jakožto dočasné volné peněžní prostředky, jsou ukládány v různých formách. Buď mohou mít formu hotovosti uložené v domácnostech obyvatelstva nebo mohou mít formu peněžních vkladů u bank, investic u bank či jiných finančních institucí apod. Je tedy v zájmu státu, aby umožnil a právně upravil styk domácností, podnikatelů a jiných subjektů. Aktivace disponibilních prostředků pro potřeby deficitních osob nebo jiných jednotek má kladný vliv na rozvoj ekonomiky. Pro použití těchto dočasně volných peněžních prostředků na úvěry podnikatelským subjektům, státu, fyzickým osobám či jiným veřejnoprávním subjektům je také z ekonomického hlediska vhodné tyto peněžní prostředky agregovat na jednom místě, ale není to nutné, lze je ukládat také například do bank,

---

²¹ KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 226

²² BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 94 a KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 282

družstevních záložen, mohou být investovány ať už formou kolektivního investování, investováním do finančních služeb a produktů, investováním na finančních trzích apod., ale tyto ostatní způsoby jsou pak součástí práva bankovního nebo práva kapitálového trhu.²³

Potřeba organizovat a rozsáhleji realizovat úvěrové vztahy vznikla na základě ekonomického rozvoje států, v souvislosti s tím vznikly i specializované finanční instituce, jejichž hlavní činností je právě (výlučně nebo převážně) poskytování úvěrů. Tyto finanční instituce jsou upravovány veřejnoprávní regulací z důvodu potřeby udržovat řádné fungování úvěrování. Je zájmem státu, aby pro uspokojení spotřeby a dalšího rozvoje osob nebo jiných jednotek zajistil dostupnost úvěrů skrz peněžní prostředky.²⁴

Úvěr lze tedy považovat za nástroj, kterým je možno ovlivňovat množství peněz v oběhu. Z toho důvodu se jedná o objekt veřejného zájmu a je nutné ho regulovat.²⁵

Historicky byli hlavními půjčovatelé kláštery, ale jakmile se více začaly používat peníze ve městech kolem 13. století, tak se ke klášterům přidali také židé. Takové půjčky byly samozřejmě úročeny. Zajímavostí je, že vybírat úrok z půjček bylo zakázáno mezi křesťany i židy, ale vzájemně nikoliv. Mezi odkazy na tento zákaz patří například „mutuum date, nihil inde sperantes“ (Lukáš, 6, 35) – půjčujte a nic nečekejte zpět, nebo „cizinci můžeš půjčovat na úrok, ale svému bratru na úrok půjčovat nesmíš“ (Deuteronomium, 23, 20). Postoj k úročení, neboli v té době lichvě vyjadřuje Gratiánův dekret, který říkal, že „cokoli je požadováno nad jistinu, je lichva“ (quicquid ultra sortem exigitur usura est) i kanonické právo, které stanoví například, že je hříchem půjčovat na lichvářský úrok a stejně tak je hříchem i pouhé očekávání čehokoliv nad hodnotu samotné půjčky.²⁶ K určitému uvolnění nahlížení na lichvu došlo kolem 14. a 15. století z důvodu touhy lichvářů býti dobrými křesťany a cíle části církve spasit i ty největší hříšníky a rozšířit peníze. Největšími dlužníky v období 13. – 15. století byli především vladaři, kteří si půjčovali na budování ústředních úřadů a států a Svatý stolec a bankéři jim

---

²³ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 95 a KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 282 - 283

²⁴ KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 281

²⁵ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 322

²⁶ LE GOFF, Jacques. *Peníze ve středověku: historicko-antropologická studie*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2012. ISBN 978-80-204-2406-8, s. 73 - 75

nemohli půjčky odmítat.²⁷ Od té doby však úvěry, úročení i finanční instituce doznaly značeného vývoje až do dnešní podoby.

Úvěry a půjčky jsou řazeny mezi aktivní bankovní obchody, čímž se má na mysli, že banka vytváří různá aktiva, kdy jedním z těchto typů aktiv jsou úvěry a půjčky. Ostatními aktivy vytvářenými bankou jsou například primární rezervy, sekundární rezervy a investice. Úvěry jsou však nejvýznamnější skupinou aktiv. Zároveň ale také nejrizikovější. V bankovní bilanci se nacházejí úvěry na levé straně bilance.²⁸

Z důvodu poskytování úvěrů i spotřebitelům a rozvoje právní ochrany spotřebitelů se v posledních desetiletích stává podstatnou částí úvěrového práva i právní regulace spotřebitelských úvěrů. Slabší postavení spotřebitele, jakožto dlužníka zejména při uzavírání úvěrového vztahu, je vyrovnáváno prostřednictvím kogentních právních norem.²⁹

V bankovní praxi se někdy používá termín finanční facility pro možnost čerpání úvěrů, přísliby úvěrů a jejich využívání. Různorodost finančních facilit spolu s četností kritérií může dle některých autorů způsobovat obtíže při členění úvěrů.³⁰

Úvěry lze dělit na základě mnoha kritérií. Jsou různá dělení: z účetního pohledu; bankovního pohledu; dle doby poskytnutí úvěru; dle osoby, která o úvěr žádá (úvěr čerpá); subjektu, který úvěr poskytuje; účelu úvěru; způsobu zajištění návratnosti aj.³¹

Úvěry lze také dělit dle jejich účelu a vzájemného postavení stran na 1) obchodní úvěr, 2) bankovní úvěr, 3) spotřební úvěr a 4) státní úvěr.

1) Obchodní úvěr je úvěr mezi podnikateli, podniky, účastníky procesu reprodukce ve stadiu koupě a prodeje. Poskytován je ve formě zboží, které je spláceno penězi a může být zajištěn směnkami. Dlužník se zavazuje sám, nebo prostřednictvím třetí osoby k zaplacení věřiteli určité částky za zboží. V případě, že se zavazuje dlužník sám, tak se jedná o směnku vlastní, v případě, že se zavazuje dlužník prostřednictvím třetí osoby, tak se jedná o směnku

---

²⁷ Ibid., s. 80 - 97

²⁸ BLAŽEK, Jiří, UKLEIN Jiří. *Bankovnictví*. Masarykova univerzita – Právnická fakulta a nakladatelství Doplněk, 1997. ISBN 80-210-1715-5 (Masarykova univerzita Brno) ISBN 80-85765-91-8 (Doplněk Brno), s. 63

²⁹ KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 281

³⁰ BLAŽEK, Jiří, UKLEIN Jiří. *Bankovnictví*. Masarykova univerzita – Právnická fakulta a nakladatelství Doplněk, 1997. ISBN 80-210-1715-5 (Masarykova univerzita Brno) ISBN 80-85765-91-8 (Doplněk Brno), s. 63 - 64

³¹ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 323 - 325

cizí, tzv. tratu. Mezi obchodní úvěr je často řazena i odložená splatnost zboží nebo služeb, ačkoliv z formálního hlediska mezi úvěry nepatří. Patří sem i specifické úvěrové finanční služby, jako například faktoring (jedná se o krátkodobé pohledávky před splatností, které jsou odkupovány), forfaiting (na rozdíl od faktoringu sem patří střednědobé a dlouhodobé pohledávky před splatností, jež jsou odkupovány) a leasing (běžný i operativní – dlouhodobý pronájem zařízení a jiných předmětů na určitou dobu za sjednané nájemné, kdy lze toto zboží po skončení doby nájmu odkoupit za předem sjednanou zbytkovou hodnotu, nebo ho vrátit).

2) Bankovní úvěr, jak už název napovídá, je úvěr, který je poskytován bankami, případně jinými úvěrovými institucemi, a to jak podnikatelům, tak spotřebitelům. Do skupiny bankovních úvěrů lze řadit i úvěry úvěrových institucí, jimiž se mají na mysli úvěry poskytované spořitelním a úvěrním družstvem, kde jsou úvěry poskytované na členském principu, tj. podmínkou je členství v družstvu.

3) Spotřební úvěr je typický tím, že je poskytován bankami či jinými úvěrovými institucemi obyvatelstvu k nepodnikatelským účelům (na zakoupení zboží a úhradu služeb). Spotřební úvěry mohou být poskytovány v penězích, ale i ve zboží. V případě poskytování spotřebního úvěru ve zboží jsou věřitelem typicky obchodní společnosti, v druhém případě, kdy je spotřební úvěr poskytován v penězích, jsou věřitelem typicky banky nebo jiné úvěrové instituce. Spotřební úvěry zvyšují rychleji kupní sílu obyvatelstva a uspokojují individuální potřeby jednotlivců a z druhého pohledu také zvyšují odbyt zboží podnikatelů, zkracují dobu oběhu zboží a tím zrychlují reprodukční proces. Spotřební úvěry podporují také hospodářský růst. Na druhou stranu spotřební úvěry ale také mohou nepřiměřeně zatížit zejména nízkopříjmové domácnosti a domácnosti s nižším finančním povědomím. Mezi spotřební úvěry se řadí spotřebitelské úvěry, hypoteční úvěry, ale také prodej zboží na splátky a pronájem spotřebních předmětů s možností jejich následné koupě, tzv. finanční leasing. Tyto úvěry lze také nazvat jako úvěry domácností.

4) Státní úvěr je poskytován korporacemi i jednotlivci samotnému státu a stát v takovém vztahu tedy vystupuje jako dlužník. Věřiteli může být mnoho entit od bank, podniků, korporací přes samotné obyvatelstvo až po cizí státy a mezinárodní organizace. Státní úvěry mohou mít formu půjčky veřejné anebo neveřejné. Veřejné půjčky představují především prodej dluhopisů, tedy cenných papírů, které ve skutečnosti představují dílčí dlužní úpisy subjektů, které dluhopisy kupují, a které rozdělují celkovou částku prostředků půjčovaných státu. Stát svůj závazek vyrovnává splacením dluhopisů při uplynutí lhůty jejich splatnosti, nebo jejich

odkupem zpět. Stát svůj závazek vyrovnává buď splacením celé emise dluhopisů, nebo může splatit také pouze část emise dluhopisů, např. pouze vylosovaných dluhopisů. K odkupu zpět může stát přistoupit i před uplynutím lhůty splatnosti dluhopisů, např. operacemi na veřejném trhu. Neveřejné půjčky na rozdíl od veřejných půjček nejsou realizovány především dluhopisy, ale mají formu úvěru od centrálních, jiných velkých bank, či mezinárodních organizací a jiných velkých investorů, aniž by došlo k emisi a prodeji dluhopisů. Takové půjčky jsou pro stát výhodnější, jelikož odpadají náklady na vydání, zaknihování, fyzické vytištění, distribuci, registraci, administraci, vyplácení jistiny a výnosů, stahování z oběhu dluhopisů apod.³²

Dle doby poskytnutí úvěru lze úvěry dělit na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé, kdy ty krátkodobé mohou být splatné do jednoho roku, střednědobé ve lhůtě v rozmezí jednoho až pěti let a dlouhodobé mohou mít splatnost více než pět let. Někteří autoři však za krátkodobé úvěry považují ty, které jsou poskytovány maximálně do tří let, za střednědobé ty, které jsou poskytovány v období tří až pěti let a za dlouhodobé shodně s výše uvedeným ty, které jsou poskytovány od pěti let a více.

Při dělení úvěrů dle subjektu, který úvěr poskytuje, lze úvěry členit na vládní, konsorciální, obchodní, bankovní, komunální aj. Komunálními úvěry jsou úvěrované obce a kraje. Pro úvěry mezi státem, kraji a obcemi se používá institut návratné finanční pomoci, jež je právně upraven v rozpočtovém právu.

Z druhé strany úvěrového vztahu, při dělení úvěrů dle příjemce úvěru, který úvěr čerpá, lze úvěry dělit na občanské, podnikatelské a veřejné (ať už státní či komunální).

Úvěry lze také dělit dle kategorie hodnot, čímž se má na mysli, dle toho, co je vstupem a výstupem z úvěrového vztahu, a to na úvěry finanční a obchodní. Úvěry finanční jsou poskytovány i spláceny v peněžních prostředcích, kdežto úvěry obchodní jsou založené na tom, že dlužníku je vyplacena jiná než peněžní hodnota, např. služby, zboží, cenné papíry, jiné majetkové hodnoty a dlužník poté věřiteli splácí často v peněžních prostředcích.

Z účetního (a současně daňového) pohledu se poté úvěry dělí dle toho, jaký účel plní získané prostředky u příjemce na např. úvěry provozní, investiční, vývozní, dovozní, na zásoby, na pohledávky, spotřební a jiné.

---

³² BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 95 – 96 a KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 283 - 285

Úvěry lze dělit také podle toho, který subjekt je poskytuje na úvěry bankovní a nebankovní, tedy poskytované osobami odlišnými od úvěrových institucí.

Úvěry lze také dělit podle způsobu zajištění jejich návratnosti na bianco úvěry, směnečné úvěry, lombardní úvěry, ručitelské úvěry a hypoteční úvěry. Bianco úvěry jsou úvěry bez zajištění. Mezi směnečné úvěry patří zejména úvěry eskontní, které spočívají v tom, že banka odkupuje od majitele směnky před lhůtou jejich splatnosti. Tím banka v zásadě poskytuje úvěr majiteli směnky a tento druh úvěrů se někdy také nazývá negociačním úvěrem. Negociačním úvěrem z důvodu, že negociační úvěr je modifikací eskontního úvěru, a to z důvodu, že je přizpůsobený zahraničně obchodnímu vztahu. Mezi směnečné úvěry patří také akceptační úvěry, kdy banka na žádost výstavce směnky akceptuje cizí směnku, čímž se dostane do pozice hlavního dlužníka vůči majiteli směnky a zároveň věřitele vůči výstavci směnky. Tímto způsobem se směnka stává důvěryhodná a obchodovatelná. Akceptační úvěr přizpůsobený zahraničně obchodní operaci se poté nazývá úvěrem ramboursním. Právo směnečné a šekové patří mezi nejstarší známé právní normy finančního práva, kdy základy právní úpravy této části finančního práva sahají až do 18. století. Lombardní úvěry jsou typické zástavou movité věci nebo práva, jmenovitě vybraných cenných papírů. Tento typ úvěru je výhodný i pro dlužníka z důvodu, že nemusí takové cenné papíry prodávat. Cenné papíry jsou nadále majetkem dlužníka, stejně tak případné výnosy z cenných papírů jako například dividendy, úroky aj. Nevýhodou pak je, že kurz zastaveného cenného papíru může klesnout, čímž klesne i zástavní hodnota úvěru. V takovém případě pak banka bude požadovat po dlužníku zvýšení zástavní hodnoty. Lombardní úvěr může být poskytnut na směnky, nebo na zboží, kdy se pak hovoří o směnečném lombardu, nebo zbožovém lombardu. Pro ručitelské úvěry je pak typická určitá forma bankovní záruky pro třetí osobu, kdy v případě, že se dlužník dostane do finanční tísně, tak banka uhradí tento závazek. Ručitelské úvěry jsou poskytovány pouze prvotřídním nízkorizikovým klientům, u kterých je malé riziko jejich insolvence. Hypoteční úvěry jsou pak definovány zástavou nemovitého majetku, který bývá zpravidla i objem daného úvěru. Splacení hypotečního úvěru i s příslušenstvím je zajištěno zástavním právem k nemovitosti, kdy tato nemovitost může být i ještě rozestavěná. Rozhodným dnem pro vznik hypotečního úvěru je den vzniku právních účinků daného zástavního práva.

Úvěry se dle povahy transakce dělí na úvěry akreditivní, směnečné, akceptační a záruční. Akreditivní úvěry jsou typické tím, že jsou poskytované žadateli, bankovnímu klientovi, tzv. komitentovi tak, že na základě jeho příkazu banka otevírá nekryté akreditivy, což znamená, že se nepožaduje složení příslušné částky předem a ani není tato akreditivní částka

účtována na vrub běžného účtu komitenta. Hotovost klient složí či banka zúčtuje na vrub účtu klienta až při splatnosti akreditivu.

Podle techniky poskytování a splácení úvěru lze úvěry rozlišit na úvěry na úvěrovém účtu, kontokorentní úvěry či revolvingové úvěry. V případě úvěrů na úvěrovém účtu se jedná o přetržité úvěrování. V případě kontokorentních úvěrů se jedná o to, že v případě, že má klient větší peněžní výdaje, než je zůstatek na jeho účtu, tak se dostává do debetu a debetní saldo je představováno poskytnutím kontokorentního úvěru. Základem pro kontokorentní úvěr je kontokorentní účet, který je kombinací běžného a úvěrového účtu. Výhodou kontokorentních úvěrů je, že v rámci limitu klient může čerpat prostředky dle potřeby, ale úroky platí pouze za skutečně použitý kontokorentní úvěr. V případě překročení dohodnutého úvěrového rámce mívá však banka s klientem banky sjednané sankční úroky, které bývají podstatně vyšší než ty smluvně dohodnuté. Klient je informován o pohybech na účtu, a to jak co do kreditní strany, tak debetní strany účtu prostřednictvím výpisů z účtu, které bývají poskytovány klientům na pravidelné bázi. Revolvingové úvěry jsou pak definovány tím, že se jedná o dohodu mezi bankou a klientem o úvěru, který se automaticky obnoví na původní výši v rámci limitu, jakmile klient splatí část tohoto úvěru.

Úvěry pak lze také samozřejmě dělit dle jejich teritoriality na úvěry vnitrostátní, zahraniční nebo mezinárodní.

Dalším dělením je dělení úvěrů na úvěry účelové a neúčelové podle toho, na co mají být získané peněžní prostředky použity, kdy mohou být použity například na bytové potřeby, provoz, investice nebo na spotřebu.³³

Z obecného ekonomického hlediska někteří autoři uvádějí, že je možné úvěry děly i na úvěry získávané a poskytované, kdy získávanými úvěry se rozumí ty, jejichž prostřednictvím banka získává peněžní prostředky (např. vklady, bankovní obligace) a poskytovanými úvěry se rozumí ty, kterými banka poskytuje peněžní prostředky jiné osobě (např. kontokorentní úvěr, emisní úvěr apod.).³⁴

---

³³ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 323 – 325 a KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 283 – 285 a BLAŽEK, Jiří, UKLEIN Jiří. *Bankovníctví*. Masarykova univerzita – Právnická fakulta a nakladatelství Doplněk, 1997. ISBN 80-210-1715-5 (Masarykova univerzita Brno) ISBN 80-85765-91-8 (Doplněk Brno), s. 64 - 71

³⁴ PLÍVA, S., ELEK, Š., LIŠKA, P., MAREK, K. *Bankovní obchody*. Praha: ASPI, 2009. ISBN 978-80-7357-433-8, s. 80

1.4. Subjekty úvěrového vztahu

Jedním ze subjektů úvěrového vztahu jsou subjekty, které nabízejí relativní (přechodný) přebytek svých peněžních prostředků na finančním trhu a jsou někdy též nazývány věřitelé, investoři, zapůjčovatelé, suficitní jednotky aj.

K vytváření a střetu nabídky a poptávky po peněžních prostředcích či zprostředkování toku peněžních prostředků napomáhají finanční zprostředkovatelé, kteří mohou mít různou právní formu a být různých typů.

Konečný subjektem úvěrového vztahu jsou pak samotní příjemci přebytečných peněžních prostředků věřitelů z důvodu, že sami pocítují relativní (přechodný) nedostatek peněžních prostředků v jejich držení a kteří mohou být též nazýváni dlužníci, příjemci investic, vypůjčovatelé, deficitní jednotky apod.³⁵

Při popisování subjektů úvěrového vztahu nelze opomenout Českou národní banku, která je ústřední bankou státu, jejímž hlavním cílem je péče o cenovou stabilitu.³⁶ Její obecné vymezení je upraveno v čl. 98 Ústavy České republiky, postavení, působnost a další je poté konkretizováno v zákoně o České národní bance.

Česká národní banka je sice samostatná právnická osoba, ale nezapisuje se do obchodního rejstříku a má postavení veřejnoprávního subjektu, kterému jsou svěřeny některé kompetence správního úřadu. V případě, že se návrhy předkládané k projednávání vládě dotýkají její působnosti, tak k nim zaujímá stanoviska. Stejně tak radí vládě co do záležitostí měnové politiky a finančního trhu. Na základě zákonného zmocnění může vydávat obecně závazné předpisy a tzv. opatření. Obecně závazné předpisy vydávané Českou národní bankou mají obvykle formu vyhlášky a její opatření jsou závazná jen pro subjekty, které podléhají dohledu České národní banky a jsou publikována ve Věstníku České národní banky (nikoliv ve Sbírce zákonů). Česká národní banka je tvořena ústředím, pobočkami a účelovými organizačními jednotkami a jejím nejvyšším řídicím orgánem je bankovní rada.³⁷

Česká národní banka je odpovědná za určování a provádění měnové politiky, zúčtování bank a dalších úvěrových institucí a řízení peněžního oběhu a platebního styku, provádí také

---

³⁵ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 452

³⁶ Článek 98 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

³⁷ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 36 - 37

dohled nad bankovními činnostmi a regulací bank. K plnění svých povinností má Česká národní banka určité pravomoci a řadu instrumentů. Kromě výše zmíněných činností se ale Česká národní banka také sama účastní finančního trhu, a to jako obchodní subjekt, který nakupuje nebo prodává cenné papíry, či jiné nástroje finančního trhu, nebo jako jejich emitent. Česká národní banka také poskytuje úvěry v rámci mezibankovního trhu. Výše uvedenými činnostmi Česká národní banka buď uvolňuje do oběhu peněžní prostředky, čímž zvětšuje množství oběživa, nebo naopak z oběhu peněžní prostředky stahuje a tím brzdí nárůst peněžní masy. K uvolnění peněžních prostředků do oběhu dochází například poskytováním úvěrů v rámci mezibankovního trhu nebo nákupem cenných papírů či jiných instrumentů v rámci peněžního trhu. Ke stahování peněžních prostředků z oběhu pak dochází například inkasováním splátek úvěrů, které byly poskytnuty bankám Českou národní bankou nebo prodejem cenných papírů, jako i emisí vlastních dlužnických cenných papírů.³⁸

Výše zmíněné dohledové a regulační činnosti finančního trhu vykonávané Českou národní bankou lze rozlišit na základě segmentů finančního trhu a typu dohlížených subjektů na oblast 1) bankovníctví, 2) družstevního spořitelnictví, 3) pojišťovnictví, 4) kapitálového trhu.

1) Oblast bankovníctví zastřešuje činnosti, kdy Česká národní banka uděluje bankám bankovní licence, vykonává dohled nad bezpečným fungováním bankovního systému, činnostmi bank, konsolidačních celků a také poboček zahraničních bank. Oblast bankovníctví se neomezuje pouze na dohled nad bankami, ale i na dohled nad činnostmi jiných osob, které působí v oblasti blízké bankovníctví podle zvláštního zákona na základě povolení (např. platební instituce, instituce elektronických peněz, poskytovatelé spotřebitelských úvěrů...) a na dohled tzv. doplňkový nad bankami a jinými osobami ve finančních konglomerátech. V případě zjištění nedostatků má Česká národní banka oprávnění ukládat pokuty, které jsou příjmem státního rozpočtu a nařídí opatření k odstranění zjištěných nedostatků. V souvislosti s oblastí bankovníctví je třeba také zmínit princip jednotné licence, která umožňuje finančním institucím, které obdržely povolení ve svém domovském státu vykonávat povolené činnosti i na území jiného členského státu Evropské unie, aniž by si v daném jiném členském státu Evropské unie musely žádat znovu o licenci. Česká národní banka tak vykonává dohled z pozice hostitelského státu pro jiné finanční instituce, vč. zahraničních bank, které vykonávají

---

³⁸ Ibid., s. 362

svou činnost na území České republiky a vede seznam takovýchto institucí. Dohled České národní banky nad oblastí bankovníctví je upraven především v zákoně o bankách.

2) Oblast družstevního spořitelnictví je obdobná oblasti bankovníctví, avšak subjekty jsou zde spořitelni a úvěrní družstva (družstevní záložny) a právní úprava tohoto dohledu je obsažena především v zákoně č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

3) Jak už název napovídá, tak oblast pojišťovnictví se týká pojišťoven a zajišťoven, kdy Česká národní banka uděluje těmto institucím povolení k provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti a vykonává nad nimi dohled. Kromě toho do této oblasti spadá i povolení a dohled České národní banky nad penzijními společnostmi a penzijními fondy. Na základě svobody usazení a svobody poskytovat služby podle relevantního povolení, které vydal orgán dohledu členského státu Evropské unie, dohlíží Česká národní banka jako orgán dohledu hostitelského státu i na činnosti zahraničních pojišťoven a zajišťoven na území České republiky. Kromě toho Česká národní banka registruje a vede seznamy i dalších osob spojených s oblastí pojišťovnictví jako jsou například pojistní matematici, likvidátoři, zprostředkovatelé pojištění a zajištění aj.³⁹ Právní úprava je obsažena v zákoně č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví a zákoně č. 170/2018 Sb., o distribuci pojištění a zajištění (historicky byla úprava obsažena v zákoně č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí).⁴⁰

4) Co do oblasti kapitálového trhu vykonává Česká národní banka dohled nad licencováním, souladem subjektů vykonávajících činnost v oblasti kapitálového trhu s právními předpisy a právy a povinnostmi vyplývajícími z těchto právních předpisů a plní též informační funkci. Právní úprava je obsažena především v zákoně č. 15/1998 Sb., o dohledu v oblasti kapitálového trhu a o změně a doplnění dalších zákonů, zákoně č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, zákoně č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu aj.⁴¹

Banky, jakožto jeden z možných subjektů úvěrových vztahů, lze definovat jako určitý druh finančních zprostředkovatelů, kteří zprostředkovávají pohyb finančních prostředků mezi

---

³⁹ Ibid., s. 39 - 40

⁴⁰ Ustanovení § 125 zákona č. 170/2018 Sb., o distribuci pojištění a zajištění, ve znění pozdějších předpisů

⁴¹ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 40 - 41

ekonomickými subjekty jako svou hlavní činnost (zejména přijímají vklady, resp. nakupují od veřejnosti peníze, z kterých poskytují úvěry na svůj vlastní účet, resp. investují peníze formou půjček veřejnosti zpět).⁴²

Česká právní úprava v zákoně o bankách pak banky definuje jakožto akciové společnosti, které mají své sídlo v České republice, přijímají vklady od veřejnosti, poskytují úvěry a mají k výkonu těchto činností bankovní licenci.⁴³

V bankovníctví však mohou podnikat v České republice i jiné typy bankovních subjektů nežli pouze banky, a to například zahraniční banky prostřednictvím své pobočky a s tuzemskou bankovní licenci, banky se sídlem v členském státu Evropské unie na základě jednotné licence zmíněné výše také prostřednictvím své pobočky (pobočka není třeba v případě, že provozovaná činnost není charakterizována trvalou hospodářskou činností), banky se sídlem v třetích zemích (zemích, které nejsou členskými státy Evropské unie), kdy na základě mezinárodní smlouvy a vyhlášky České národní banky je jim umožněno podnikat v České republice za stejných podmínek jako je umožněno subjektům se sídlem v členských státech Evropské unie.

Banky jsou od ostatních podnikatelských subjektů odlišitelné zejména jejich činností, kdy je pouze bankám, resp. držitelům bankovní licence, vyhrazeno přijímat vklady od veřejnosti. Ostatní osoby by takovou činnost mohli vykonávat pouze, pokud by tak určil zákon.⁴⁴

Jelikož pojem „vklad“ může mít vícero významů dle různých situací, např. vklad do obchodní společnosti, vklad tichého společníka dle smlouvy o tiché společnosti aj., tak zákon o bankách vklad pro účely použití tohoto zákona definuje jako: „*svěřené peněžní prostředky, které představují závazek vůči vkladateli na jejich výplatu*“.⁴⁵ Z této definice tedy vyplývá, že banka má povinnost svěřené peněžní prostředky vyplatit vkladateli zpět dle předem smluvených podmínek.

Jak již bylo zmíněno výše, tak všechny tuzemské banky musí být držiteli bankovní licence, aby mohly zahájit a trvale vykonávat bankovní činnosti. Bankovní licenci uděluje Česká národní banka a bankovní licence opravňuje její držitele k výkonu nejen hlavních

---

⁴² Ibid., s. 474

⁴³ Ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁴ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 475 - 476

⁴⁵ Ustanovení § 1 odst. 2 písm. a) zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

činností banky, tedy přijímání vkladů od veřejnosti a poskytování úvěrů, ale i k výkonu vedlejších bankovních činností, pokud jsou bance v licenci povoleny.⁴⁶

Vedlejší bankovní činnosti dle zákona o bankách jsou:

- a) *„investování do cenných papírů na vlastní účet,*
- b) *finanční pronájem (finanční leasing),*
- c) *platební služby a vydávání elektronických peněz,*
- d) *vydávání a správa platebních prostředků, jestliže se nejedná o poskytování platebních služeb nebo vydávání elektronických peněz podle písmene c),*
- e) *poskytování záruk,*
- f) *otvírání akreditivů,*
- g) *obstarávání inkasa,*
- h) *poskytování investičních služeb, s tím, že se v licenci uvede, které investiční služby je banka oprávněna poskytovat a ve vztahu ke kterým investičním nástrojům,*
- i) *finanční makléřství; spočívá-li finanční makléřství ve zprostředkování spotřebitelského úvěru, pojištění nebo zajištění nebo doplňkového penzijního spoření, může banka tuto činnost vykonávat, je-li k tomu oprávněna podle zákona upravujícího zprostředkování takové finanční služby,*
- j) *výkon funkce depozitáře,*
- k) *směnárenská činnost,*
- l) *poskytování bankovních informací,*
- m) *obchodování na vlastní účet nebo na účet klienta s devizovými hodnotami, které nejsou investičním nástrojem, a se zlatem,*
- n) *pronájem bezpečnostních schránek,*
- o) *provádění administrace investičních fondů a zahraničních investičních fondů, s tím, že se v licenci uvede, které činnosti je banka oprávněna vykonávat a ve vztahu ke kterým fondům,*
- p) *činnost akreditované osoby podle zákona upravujícího podnikání na kapitálovém trhu,*

---

⁴⁶ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 476

- q) *poskytování služby hlášení údajů podle zákona upravujícího podnikání na kapitálovém trhu, s tím, že se v licenci uvede, které ze služeb hlášení údajů je banka oprávněna poskytovat,*
- r) *činnosti, které přímo souvisejí s činnostmi uvedenými v písmenech a) až q) a v odstavci 1.*⁴⁷

Banky lze dělit dle vykonávaných činností, bankovních klientů, způsobu výkonu bankovních činností aj. Základní dělení je dělení na banky a spořitelny, kdy v teoretické rovině z důvodu, že v české právní úpravě toto dělení neplatí, spořitelny především přijímají vklady od fyzických osob, případně též poskytují drobné (zejména spotřebitelské) úvěry a svá aktiva vkládají k jiným bankám. Jak ale již bylo zmíněno, tak toto dělení v České republice neplatí, protože předpisy určené bankám nedělají rozdíly mezi pojmy banka a spořitelna.

Dále lze dělit banky na tzv. banky univerzální a banky specializované. Kdy banky univerzální, jak už název napovídá, poskytují široké spektrum bankovních služeb, které nemívají předběžná omezení a banky specializované se zaměřují na specifický typ klientely či specifický typ hospodářského sektoru (např. zemědělství, průmysl aj.).

Dle klientely lze pak banky dělit na tzv. wholesalové banky (velkoobchodní banky) a retailové banky (maloobchodní banky). Retailové banky se orientují na malé klienty, fyzické osoby, spotřebitele aj., jimž uzpůsobují také své nabízené bankovní produkty a většinou mají hustou síť poboček, které mají za cíl vyjít co nejvíce vstříc všem domácnostem. Wholesalové banky se pak orientují na velkou podnikovou klientelu, kdy pro nabízení svých bankovních produktů stanovují spodní limit na objem transakce, a to jak pro vklady, tak úvěry.

Dále lze také dělit banky na banky obchodní (komerční) a banky investiční. Komerční banky se zaměřují na poskytování služeb komerčního bankovníctví, kterým je poskytování klasických bankovních služeb jako je přijímání vkladů, vedení účtů, poskytování úvěrů a zprostředkování platebního styku. Investiční banky se pak zaměřují na poskytování služeb investičního bankovníctví, čímž se rozumí zejména služby týkající se vydávání cenných papírů, následné obchodování s nimi, investování do různých typů cenných papírů, úschova a správa cenných papírů, zprostředkovávání investic, investiční poradenství aj. K provozování služeb investičního bankovníctví není třeba získat výslovně bankovní licenci, což ale neznamená, že

---

⁴⁷ Ustanovení § 1 odst. 3 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

by činnosti investičního bankovníctví nebyly regulované a nebylo k nim třeba povolení. Povolení třeba je, ale může být i dle zákona o podnikání na kapitálovém trhu.

Specifickým druhem bank jsou banky hypoteční a stavební spořitelny. Hypoteční banky se zaměřují na poskytování hypotečních úvěrů, které jsou financované prostřednictvím hypotečních zástavních listů. Stavební spořitelny mají omezenou svou činnost zákonem č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb.⁴⁸ Co se týče úvěrů, tak stavební spořitelny mohou poskytovat úvěry pouze účastníkům stavebního spoření a osobám, které výrobky a služby využijí pro uspokojování bytových potřeb.⁴⁹

Poskytování úvěrů není vyhrazeno pouze pro banky, ale úvěry mohou poskytovat i jiné (nebankovní) podnikatelské, ale i nepodnikatelské subjekty. Takovými subjekty mohou být například faktoringové společnosti, zastavárny, tzv. společnosti spotřebitelského úvěru, státní agentury, fondy, fondy rozvojového kapitálu, ale i samotní jednotlivci.⁵⁰

Z důvodu řízení úvěrového rizika finanční instituce a posouzení úvěrového rizika žadatele existují databáze shrnující poskytnuté úvěry a jejich plnění z hlediska řádnosti a včasnosti splátek jednotlivých dlužníků, které se také nazývají úvěrové registry. Tyto úvěrové registry jsou dvojího typu, bankovní úvěrové registry, které obsahují informace o bankovních obchodech a nebankovní úvěrové registry, které pak obsahují informace o ostatních úvěrových vztazích. Způsob, jakým dlužník v minulosti platil své úvěry, pomáhá finančním institucím odhadnout, jak bude dlužník splácet své úvěry budoucí. Historické prohřešky a špatná platební morálka dlužníka snižuje jeho bonitu a znesnadňuje mu získání úvěru nového, případně mu zpřísní podmínky poskytnutí daného úvěru. Dlužník souhlasí s nasdílením informací do registru zpravidla při uzavírání úvěrové smlouvy, z důvodu, aby úvěr obdržel.

Bankovním úvěrovým registrem je například Centrální registr úvěrů, který vzniknul na základě § 38a zákona o bankách a který je veden Českou národní bankou. Centrální registr úvěrů shromažďuje údaje o úvěrech právnických osob a fyzických osob podnikajících, bez

---

⁴⁸ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 476 - 479

⁴⁹ Ustanovení § 1 písm. b) a § 9 odst. 1 písm. a) zákona č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁰ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 476 a KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 226

úvěrů bank, poboček zahraničních bank a spotřebitelů. Přístup je umožněn všem bankám a pobočkám zahraničních bank působících na území České republiky včetně České národní banky, stejně tak jako možnost sdílení informací. Do Centrálního registru úvěrů se zapisují například čerpané úvěry, kontokorentní úvěry, debety na běžných účtech, přísliby, poskytnuté záruky, ručení, nečerpané úvěrové rámce aj. Na základě mezinárodní výměny informací lze v Centrálním registru úvěrů najít i souhrnné informace o úvěrech přesahujících 25 000 EUR právnických osob z některých vybraných členských států Evropské unie.

Dalším bankovním úvěrovým registrem je bankovní registr klientských informací neboli BRKI. Tento registr je veden soukromou akciovou společností (akcionáři jsou velké české banky) a je zřízen také § 38a zákona o bankách. Bankovní registr klientských informací shromažďuje informace o úvěrech klientů bank a poboček zahraničních bank, které se účastní sdílení informací v tomto registru a zaměřuje se především na bonitu a důvěryhodnost klientů těchto bank a poboček zahraničních bank s cílem řádně zvážit úvěrové riziko žadatelů o bankovní úvěr. Pro přístup a sdílení informací v tomto registru pro banky a pobočky zahraničních bank je třeba uzavřít smlouvu s provozovatelem registru.

Nebankovní úvěrový registr je umožněn § 88 zákona o spotřebitelském úvěru. Osoby oprávněné poskytovat spotřebitelský úvěr se mohou na základě toho vzájemně informovat o dlužích pro účely posuzování úvěruschopnosti spotřebitele. Přístup je umožněn poskytovatelům spotřebitelského úvěru a v případě, že poskytovatel spotřebitelského úvěru využívá nebankovní úvěrový registr, tak je povinen informovat spotřebitele o svém záměru vyhledávat si o něm údaje v tomto registru. Nejznámějšími nebankovními úvěrovými registry je nebankovní registr klientských informací neboli NRKI a SOLUS. Tyto registry shromažďují především údaje o bonitě, platební morálce a důvěryhodnosti dlužníků a údaje do nich jsou předávány obvykle na základě zákona a souhlasu samotného dlužníka se zpracováním jeho osobních údajů v daném registru.⁵¹

1.5. Právní úprava spotřebitelského úvěru

Oblast spotřebitelských úvěrů je aktuálně velmi silně regulována státem s cílem ochránit spotřebitele co nejvíce to jde. Typické jsou pro tuto oblast kogentní právní normy, které mají

---

⁵¹ KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 289 - 290

svůj původ v legislativě EU, která je poté konkretizována členskými státy a transponována do národních právních řádů.⁵²

Aktuální, v současné době účinný, zákon o spotřebitelském úvěru je účinný od 1. prosince 2016. V době od 1. ledna 2011 do 30. listopadu 2016 byly spotřebitelské úvěry upraveny zákonem č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů. Tento zákon transponoval do české právní úpravy směrnici o smlouvách o spotřebitelském úvěru a nahradil zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb.

K prvním zákonným úpravám spotřebitelského úvěru v České republice došlo na konci devadesátých let minulého století. V této době byl totiž vypracován zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb. Tento zákon byl účinný od 1. ledna 2002 do 1. ledna 2011 a nahrazen byl výše zmíněným zákonem č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů.⁵³

Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů měl v porovnání s aktuálním zákonem o spotřebitelském úvěru podstatně užší působnost. Dozor vykonávala obecně Česká obchodní inspekce nad subjekty, nad kterými nevykonávala dozor Česká národní banka.⁵⁴ V zákoně č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb. byla jako dozorový orgán určena pouze Česká obchodní inspekce.⁵⁵

Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů se také vztahoval pouze na spotřebitelské úvěry ve výši mezi 5 000 Kč až 1 880 000 Kč. Veškeré úvěry pod 5 000 Kč a nad 1 880 000 Kč byly vyjmuty z působnosti tohoto zákona. Výše úvěru se posuzovala kumulativně za období 12 měsíců, kdy v případě, že bylo uzavřeno za období jednoho roku mezi stejným věřitelem a spotřebitelem více smluv, které byly uzavřeny ze stejného nebo obdobného důvodu, tak se daný zákon aplikoval již na tu smlouvu, kterou se dosáhla nebo přesáhla limitní výše úvěru 5 000 Kč, stejně tak jako na všechny následující smlouvy daného roku.⁵⁶ Zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání

---

⁵² Ibid., s. 285

⁵³ DOHNAL, J. *Spotřebitelský úvěr*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-76-9, s. 19

⁵⁴ Ustanovení § 19 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů

⁵⁵ Ustanovení § 13 zákona č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb.

⁵⁶ Ustanovení § 2 písm. e) zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů

spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb. měl prahové hodnoty nastaveny dokonce ještě úžeji, kdy se zákon nevztahoval na úvěry nižší než 5 000 Kč a vyšší než 800 000 Kč.⁵⁷

Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů se na rozdíl od aktuálního zákona o spotřebitelském úvěru nevztahoval také na úvěry na bydlení, u kterých byla pohledávka zajištěna zástavním právem k nemovitosti a určena k zákonem vymezeným účelům.⁵⁸ Stejně tak se také zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb. nevztahoval na spotřebitelské úvěry určené na koupi, výstavbu, opravu nebo údržbu nemovitosti.⁵⁹

Aktuální zákon o spotřebitelském úvěru již žádnou výše zmíněnou limitaci hodnoty neobsahuje a vztahuje se tedy na všechny typy spotřebitelských úvěrů od tzv. mikropůjček až po hypotéky a jiné úvěry na bydlení a pokrývá též kreditní karty, kontokorenty, nákupy zboží na splátky aj.

Pro porovnání slovenská právní úprava v zákoně č. 129/2010 Z. z., o spotřebitelských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (dále jen „zákon č. 129/2010 Z.z., o spotřebitelských úveroch“) prahové hodnoty spotřebitelských úvěrů obsahuje a to tak, že za spotřebitelský úvěr se nepovažuje úvěr, kterého výše je nižší než 100 EUR a vyšší než 75 000 EUR, kdy se v případě, že je více smluv o úvěru mezi stejným věřitelem a spotřebitelem s podobným nebo stejným účelem, posuzují tyto smlouvy v souhrnu jako jediný spotřebitelský úvěr podle výše zmíněného zákona.⁶⁰

Aktuální český zákon o spotřebitelském úvěru také zavedl nově neplatnost smlouvy o spotřebitelském úvěru v případě, že není řádně posouzena úvěruschopnost spotřebitele, kterou budu více rozebírat dále v této práci.⁶¹

Zákon o spotřebitelském úvěru v současném znění také zvýšil nároky na nebankovní subjekty poskytující spotřebitelské úvěry, kdy stanovil vyšší nároky na odbornost, důvěryhodnost nebankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů a zprostředkovatelů

---

⁵⁷ Ustanovení § 1 odst. 2 písm. e) zákona č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb.

⁵⁸ Ustanovení § 2 písm. a) zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů

⁵⁹ Ustanovení § 1 odst. 2 písm. a) zákona č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb.

⁶⁰ Ustanovení § 1 odst. 3 písm. f) zákona č. 129/2010 Z. z., o spotřebitelských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹ Ustanovení § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů

spotřebitelských úvěrů a stanovil také určitou výši základního kapitálu nebankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů, kterou je třeba průběžně udržovat ve výši odpovídající 5 % objemu poskytnutých a dosud nesplacených úvěrů vykázaných ke konci kalendářního roku a zároveň minimálně ve výši počátečního kapitálu. Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů se totiž zabýval pouze produktovou regulací, kdy např. upravoval informační povinnosti, definoval roční procentní sazbu nákladů na spotřebitelský úvěr apod., ale o poskytovatelích a zprostředkovatelích spotřebitelských úvěrů hovořil pouze okrajově např. v § 17 stanovujícím některá ustanovení týkající se zprostředkovatelů, kde bylo stanoveno, co musí zprostředkovatel uvést v reklamě a dokumentaci určené pro spotřebitele a upravujícím obecně odměnu placenou spotřebitelem zprostředkovateli spotřebitelského úvěru. Zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb. nehovořil o zprostředkovatelích spotřebitelského úvěru a poskytovatelích spotřebitelského úvěru prakticky vůbec.

Aktuální zákon o spotřebitelském úvěru umožňuje poskytovat spotřebitelské úvěry nejen finančním institucím upraveným jinými právními předpisy, jako jsou banky, spořitelny a úvěrní družstva, platební instituce, poskytovatelé platebních služeb malého rozsahu, instituce elektronických peněz, vydavatelé elektronických peněz malého rozsahu, ale také nebankovním poskytovatelům spotřebitelského úvěru, kteří jsou upraveni přímo v zákoně o spotřebitelském úvěru.⁶²

Co se týče zprostředkovatelů spotřebitelského úvěru, tak zákon o spotřebitelském úvěru v aktuálním znění uznává čtyři možnosti, kterými je samostatný zprostředkovatel, vázaný zástupce, zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru a zahraniční zprostředkovatel.⁶³

Samostatný zprostředkovatel je osoba, která je oprávněná zprostředkovávat spotřebitelský úvěr na základě povolení uděleného Českou národní bankou a spotřebitelský úvěr zprostředkovává samostatně na základě písemné smlouvy s jedním nebo více poskytovateli spotřebitelského úvěru, nebo na základě smlouvy uzavřené se spotřebitelem o zprostředkování spotřebitelského úvěru. Samostatný zprostředkovatel musí být povinně ze zákona pojištěn pro případ, že by porušením své povinnosti způsobil spotřebiteli nějakou škodu. Při vyjmenovaných činnostech spadajících pod zprostředkovávání spotřebitelského úvěru se

---

⁶² Ustanovení § 7 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů

⁶³ Ustanovení § 16 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů

může nechat samostatný zprostředkovatel zastoupit svými pracovníky nebo vázaným zástupcem.

Vázaný zástupce musí být zapsán jako vázaný zástupce v registru, který vede Česká národní banka, a může zprostředkovávat spotřebitelský úvěr na základě písemné smlouvy pouze pro jednoho zastoupeného, kterým může být buď poskytovatel spotřebitelského úvěru, nebo samostatný zprostředkovatel spotřebitelského úvěru. Zápis do registru probíhá na základě oznámení, které podává zastoupený. Při vyjmenovaných činnostech spadajících pod zprostředkovávání spotřebitelského úvěru se může vázaný zástupce nechat zastoupit pouze svými pracovníky.

Zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru je osoba, která na základě písemné smlouvy se zastoupeným a na základě oprávnění zprostředkovává vázaný spotřebitelský úvěr, zprostředkovává spotřebitelský úvěr, který je určený k financování jím prodávaného zboží nebo služby. Zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru musí být také zapsán do registru, který vede Česká národní banka a návrh na zápis (oznámení) podává stejně jako v případě vázaného zástupce zastoupený. Při vyjmenovaných činnostech spadajících pod zprostředkovávání spotřebitelského úvěru se může zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru nechat zastoupit pouze svými pracovníky.

Jak poskytovatel, tak zprostředkovatelé spotřebitelského úvěru musí vykonávat poskytování, nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru s odbornou péčí, se spotřebiteli jednat čestně, transparentně a zohledňovat zájmy a práva spotřebitele. Pro hodnověrné osvědčení, že poskytovatel i zprostředkovatelé spotřebitelského úvěru plní své povinnosti, je třeba uchovávat po určitou dobu vyjmenované dokumenty a záznamy zachycující jednání se spotřebitelem. Dále současný zákon upravuje zákaz pobídek, zákaz současného pobírání odměny od spotřebitele a poskytovatele, povinné informace uváděné v reklamě, informační povinnosti vůči spotřebiteli, pravidla poskytování rady apod. Smlouva o spotřebitelském úvěru musí obsahovat v zákoně vyjmenované informace. Zákon o spotřebitelském úvěru také stanovuje povinnosti spotřebiteli, kdy spotřebitel musí poskytovateli nebo zprostředkovateli poskytnout úplné a pravdivé informace.

Před účinností nového občanského zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) byla úprava spotřebitelských úvěrů a ochrany spotřebitele obecně obsažena například v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník v § 262 odst. 4, který říkal, že ve vztazích podřízených obchodnímu zákoníku dohodou podle § 262 odst. 1, nebo těch podle § 261 (vymezející předmět

právní úpravy obecně, závazkové vztahy mezi podnikateli týkající se podnikatelské činnosti, závazkové vztahy mezi státem a podnikateli a další) se použijí, pokud nevyplývá jinak ze zvláštních právních předpisů nebo ze zákona, ustanovení dané části obchodního zákoníku na obě strany s výjimkou ustanovení občanského zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník) nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiných ustanovení směřujících k ochraně spotřebitele, které je třeba použít vždy, pokud je to ve prospěch té smluvní strany, která není podnikatelem. Pokud tedy jednou ze stran obchodu byla osoba, která nebyla podnikatelem, tak bylo třeba použít právní úpravu spotřebitelských smluv dle § 51a a následujících zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. V daném obchodním vztahu pak platil různý právní režim. Pro podnikatele v plném rozsahu úprava obchodního zákoníku a pro osobu, která nebyla podnikatelem, také úprava obchodního zákoníku s tím, že ale v rozsahu dle § 262 odst. 4 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku se místo obchodního zákoníku použila příslušná ustanovení zvláštních právních předpisů a občanského zákoníku k ochraně spotřebitele, pokud to bylo ve prospěch klienta, který nebyl podnikatelem. Co se týče odpovědnosti za porušení povinností z takových vztahů, tak smluvní strana, která nebyla podnikatelem byla odpovědná podle ustanovení občanského zákoníku a na společné závazky se použily ustanovení občanského zákoníku.

Adhezní smlouvou se rozuměly spotřebitelské smlouvy, kterých obsah nebo převážná část byla předem určena jednou ze smluvních stran, aniž by slabší smluvní strana měla možnost tyto části nějak ovlivnit. Dnes jsou smlouvy uzavírané adhezním způsobem vydefinovány a upraveny občanským zákoníkem v §§ 1798 an.

Zneužívající klauzule pak byly definovány v § 56 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku a považovala se za ně ta ujednání, která v rozporu s dobrou vírou zakládala značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran k újmě spotřebitele. Dnes jsou tato ujednání upravena v §§ 1813 a 1814 občanského zákoníku.

Za spotřebitelské smlouvy se považovaly dle § 52 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku smlouvy kupní, o dílo, případně jiné smlouvy, pokud jednou ze smluvních stran byl spotřebitel a druhou dodavatel, kdy dodavatelem se měla na mysli osoba, která vystupovala a jednala při uzavírání a plnění smlouvy v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti. Dnes jsou spotřebitelské smlouvy definovány značně širěji, jelikož se dle § 1810 občanského zákoníku jedná o smlouvy, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel.

1.6. Spotřebitelský úvěr – Čím je specifický?

Spotřebitelský úvěr dle aktuálního zákona o spotřebitelském úvěru je definován jako „odložená platba, peněžité zápůjčka, úvěr nebo obdobná finanční služba poskytovaná nebo zprostředkovaná spotřebiteli.“⁶⁴ Spotřebitelem je pak dle aktuálního občanského zákoníku „každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.“⁶⁵

Zákon tedy definuje spotřebitelský úvěr materiálně, tedy zahrnující nejen úvěr jako takový, ale i další obdobné finanční služby.⁶⁶

Specifickými druhy spotřebitelských úvěrů jsou:

1. Spotřebitelský úvěr na bydlení, který je v zákoně definován jako „spotřebitelský úvěr

a) zajištěný nemovitou věcí nebo věcným právem k nemovité věci,

b) účelově určený k

1. nabytí, vypořádání nebo zachování práv k nemovité věci nebo součásti nemovité věci,

2. výstavbě nemovité věci nebo součásti nemovité věci,

3. úhradě za převod družstevního podílu v bytovém družstvu nebo nabytí účasti v jiné právnické osobě za účelem získání práva užívání bytu nebo rodinného domu,

4. změně stavby podle stavebního zákona nebo jejímu připojení k veřejným sítím,

5. úhradě nákladů spojených se získáním peněžité zápůjčky, úvěru nebo jiné obdobné finanční služby s účelem uvedeným v bodech 1 až 4, nebo

6. splacení úvěru, peněžité zápůjčky nebo jiné obdobné finanční služby poskytnuté k účelům uvedeným v bodech 1 až 6, nebo

---

⁶⁴ Ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁵ Ustanovení § 419 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁶ KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 285 - 286

c) poskytnutý stavební spořitelnou podle zákona upravujícího stavební spoření. ⁶⁷

2. Vázaný spotřebitelský úvěr, kterým je: „*spotřebitelský úvěr, který je vázaný na koupi zboží nebo poskytnutí služby, s výjimkou spotřebitelského úvěru na bydlení. Platí, že spotřebitelský úvěr je vázaný na koupi zboží nebo poskytnutí služby, pokud je určen výhradně k financování koupě určitého zboží nebo poskytnutí určité služby a*
- a) prodávající nebo osoba poskytující službu je zároveň poskytovatelem,*
  - b) poskytovatel využije služeb prodávajícího nebo osoby poskytující službu v souvislosti s uzavřením nebo přípravou smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr (dále jen „smlouva o spotřebitelském úvěru“), nebo*
  - c) konkrétní zboží nebo služba jsou výslovně uvedeny ve smlouvě o spotřebitelském úvěru.* ⁶⁸

Dohled nad dodržováním povinností vyplývajících ze zákona o spotřebitelském úvěru vykonává Česká národní banka.⁶⁹ Česká národní banka v rámci své činnosti vydává doporučení a stanoviska pro poskytovatele spotřebitelských úvěrů indikující, co by měli poskytovatelé splňovat z hlediska poskytování spotřebitelských úvěrů. Kromě České národní banky v oblasti spotřebitelských úvěrů vystupuje i finanční arbitr jakožto možnost spotřebitele mimosoudně vyřešit své spotřebitelské spory. Finanční arbitr má oprávnění rozhodnout spory, které jinak spadají do pravomoci českých soudů, v případě, že se jedná o spor mezi věřitelem nebo zprostředkovatelem spotřebitelského úvěru a spotřebitelem, a to při nabízení spotřebitelského úvěru, jeho poskytování nebo též zprostředkování.⁷⁰

Spotřebitelské úvěry jsou obvykle přísněji regulované a charakteristické pro ně jsou například specifické informační povinnosti jak ve fázi před poskytnutím spotřebitelského úvěru, tak během poskytování takového úvěru, často kogentní úprava podmínek pro splácení úvěru či podmínky a možnosti odstoupení od smlouvy.⁷¹

Historicky byla v České republice právní úprava spotřebitelských úvěrů rozříštěna do vícero právních předpisů. Změna přišla až se zákonem č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském

---

⁶⁷ Ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁸ Ustanovení § 2 odst. 3 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁹ Ustanovení § 135 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁰ KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 288

⁷¹ *Ibid.*, s. 225

úvěru, účinném od 1. prosince 2016, který sjednotil právní úpravu všech druhů spotřebitelských úvěrů do jednoho právního předpisu.

Z působnosti aktuálního zákona o spotřebitelském úvěru jsou vyjmuty spotřebitelské úvěry jiné než na bydlení, které byly sjednány buď s bankou, obchodníkem s cennými papíry, zahraniční bankou nebo zahraniční osobou oprávněnou k poskytování investičních služeb, jejichž účelem jsou operace s investičním nástrojem, s tím, že tyto výše vyjmenované subjekty jsou do této operace zapojeni. Dále spotřebitelské úvěry jiné než na bydlení, které byly sjednané ve formě průběžného poskytování služby či dodávání zboží, které je stejného druhu s tím, že spotřebitel může za tyto platit v průběhu jejich poskytování nebo dodávání splátkami. Aktuální zákon o spotřebitelském úvěru se nevztahuje ani na spotřebitelské úvěry, které byly sjednány v zastavárně s poskytovatelem provozujícím zastavárenský závod v případech, kdy za poskytnutí spotřebitelského úvěru je poskytovateli přenechána movitá věc a nevzniká mu právo na vrácení peněz. Z působnosti zákona jsou vyjmuty i situace, kdy advokát nebo notář poskytují informace a doporučení v rámci výkonu svých činností, stejně tak jsou vyjmuty situace, kdy informace a doporučení v rámci řízení stávajícího dluhu poskytuje v rámci provozování své činnosti insolvenční správce, sociální pracovník při provozování sociálních služeb, dobrovolník při poskytování bezplatného dluhového poradenství dle zákona o dobrovolnické službě. Příležitostné poskytování informací o spotřebitelských úvěrech při provozování jiné profesní činnosti či poskytování obecných informací o spotřebitelských úvěrech a obdobných informací o poskytovatelích nebo zprostředkovatelích spotřebitelského úvěru při splnění podmínky, že taková činnost nemá za cíl nápomoc k uzavření nebo plnění smlouvy o spotřebitelském úvěru, je také vyjmuta z působnosti zákona o spotřebitelském úvěru.

Omezená působnost zákona o spotřebitelském úvěru je pak vyjmenovaná v § 5 a § 6 zákona o spotřebitelském úvěru a aplikuje se například na finanční leasingy, zaměstnanecké spotřebitelské úvěry, bezúročné spotřebitelské úvěry, spotřebitelské úvěry ve formě možnosti přečerpání splatné do 1 měsíce, spotřebitelské úvěry ve formě možnosti přečerpání splatné do 3 měsíců nebo na požádání, spotřebitelské úvěry ve formě překročení apod.

Smlouva o spotřebitelském úvěru musí obsahovat informace stanovené zákonem o spotřebitelském úvěru a musí být uzavřena v písemné formě. Návrh textu smlouvy o spotřebitelském úvěru musí být spotřebiteli v dostatečném předstihu před uzavřením smlouvy předložen, aby měl spotřebitel čas se se zněním smlouvy seznámit, přičemž nesmí být nucen do podepsání ihned, ale musí se mu dát dostatečně dlouhá doba na rozmyšlenou, která není

zákonem stanovena. Neprodleně po uzavření, podpisu smlouvy je poté nutno spotřebiteli poskytnout jedno vyhotovení smlouvy, kdy toto vyhotovení smlouvy může být buď v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat.

Podstatnou součástí spotřebitelských úvěrů je roční procentní sazba nákladů, jejíž výpočet je stanoven zákonem o spotřebitelském úvěru. Cílem tohoto institutu je, aby spotřebitel věděl, kolik skutečně zaplatí za daný spotřebitelský úvěr za období jednoho roku. Do výpočtu spadají celkové náklady na spotřebitelský úvěr s výjimkou těch nákladů, které bude platit spotřebitel v důsledku neplnění některé své povinnosti, kterou má stanovenou ve smlouvě o spotřebitelském úvěru a nákladů jiných než je kupní cena, kterou spotřebitel musí zaplatit při koupi zboží nebo služby tak jako tak, nehledě na to, zda využije spotřebitelský úvěr nebo nikoliv, jako je například správní poplatek spojený se zápisem vlastnického práva do katastru nemovitostí.

Zákon o spotřebitelském úvěru pak stanovuje v § 110 důsledky porušení požadavků na formu a obsah smlouvy o spotřebitelském úvěru, kdy například v případě neuvedení ve smlouvě o spotřebitelském úvěru informace o zápůjční úrokově sazbě, roční procentní sazbě nákladů nebo celkové částce, kterou má spotřebitel zaplatit či neuvedení těchto informací v písemné formě nebo neposkytnutí těchto informací spotřebiteli v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat se pro zápůjční úrokovou sazbu použije repo sazba uveřejněná Českou národní bankou v den uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru, pokud nebyla sjednána zápůjční úroková sazba nižší, kdy by se pak použila tato nižší hodnota. Ujednání o jiných platbách ve smlouvě o spotřebitelském úvěru se stávají neplatná. Dále pokud je ve smlouvě o spotřebitelském úvěru uvedena roční procentní sazba nákladů nižší, než odpovídá skutečnosti, tak se sníží zápůjční úroková sazba a celková částka placená spotřebitelem tak, aby odpovídala hodnotě roční procentní sazby nákladů, která je uvedena ve smlouvě. Pokud pak smlouva o spotřebitelském úvěru nemá v rozporu se zákonem písemnou informaci o například některé povinnosti spotřebitele vůči věřiteli či podmínkách pro tuto povinnost, tak platí, že spotřebitel takovou povinnost nemá, nebo pokud chybí písemná informace o některém právu věřitele vůči spotřebiteli či podmínkách pro uplatnění tohoto práva, tak také platí, že věřitel takové právo nemá. Pokud chybí písemná informace o podmínkách, za kterých může spotřebitel uplatnit některé právo vůči věřiteli, tak poté platí, že spotřebitel má právo toto právo vykonat, ačkoliv nejsou podmínky splněny.

Podmínky odstoupení od smlouvy o spotřebitelském úvěru jiném než na bydlení jsou stanoveny v § 118 zákona o spotřebitelském úvěru, podmínky pro odstoupení od smlouvy o zprostředkování spotřebitelského úvěru jsou v § 131 zákona o spotřebitelském úvěru.

2. Posouzení úvěruschopnosti

K analýze úvěrové způsobilosti žadatele dochází při každé žádosti o úvěr jako standardní součástí žádosti o úvěr. Cílem je zhodnotit komplexně rizika, která by z eventuálního úvěrového vztahu mohla vzniknout a závěrem je rozhodnutí, zda banka či jiná finanční instituce úvěr poskytne a případně za jakých podmínek ho poskytne. Tímto postupem se banka či jiná finanční instituce chrání před nepříznivými důsledky úvěrových rizik, a kromě analýzy úvěrové způsobilosti žadatele k těmto postupům patří také limitování úvěru, úvěrové zajištění a úvěrová kontrola.

Obecně analýza úvěrové způsobilosti žadatele zahrnuje hodnocení jeho právních poměrů, důvěryhodnosti a hospodářské situace. Právními poměry se rozumí zhodnocení, zda žadatel splňuje právní předpoklady k uzavírání smluvních vztahů obecně. Zvláštní důraz je pak kladen na majetkové vztahy žadatele a jejich právní úpravu, např. u kapitálových společností zjištění, kteří podnikatelé ručí neomezeně a solidárně celým svým majetkem, kteří mohou zastupovat společnost navenek, u fyzických osob vymezení bezpodílového vlastnictví apod. Zjištění těchto majetkových vztahů je důležité pro eventuální způsob zajištění a vypořádání pohledávky.

Posouzení důvěryhodnosti znamená zhodnocení dosavadních zkušeností banky či finanční instituce s žadatelem a může zahrnovat například úplnost, věcnost a věrohodnost předkládaných dokumentů, zůstatek na běžném účtu, předchozí plnění smluvních a platebních závazků, zda bylo plněno řádně aj.

Posouzení hospodářské situace žadatele pak hraje klíčovou roli v posuzování úvěrové způsobilosti žadatele. Cílem je zjistit a vyhodnotit skutečné, celkové a pravdivé hospodářské poměry žadatele. U právnických osob se jedná o posouzení likvidity společnosti, zhodnocení ukazatelů rentability společnosti (zisk, rentabilita tržeb a jmění), analýza finančního toku (cash flow) apod. Důležité je také zjistit proč a na co žadatel žádá úvěr.

Limitováním úvěru se rozumí, jakou nejvyšší částku je banka či jiná finanční instituce ochotna poskytnout žadateli. Jedná se o absolutní limit.

Úvěrové zajištění se sjednává pro případ, že by se změnila hospodářská situace dlužníka a dlužník by již nebyl schopen úvěr splácet. Analýzy úvěrové způsobilosti žadatele a limitování

úvěru patří mezi preventivní opatření, jimiž se banka či jiná finanční instituce chrání preventivně. Úvěrové zajištění na druhou stranu přichází na řadu až v okamžiku, kdy úvěr byl poskytnut a je splácen a banka či jiná finanční instituce se jím snaží předejít ztrátám. Úvěrové zajištění může být děleno na osobní a reálné, kdy osobním zajištěním se rozumí ručení, směnečné zajištění, připuštění závazku a reálným pak zástava, předání vlastnictví, postup pohledávek či hypotéka.

Úvěrovou kontrolou se rozumí průběžná kontrola plnění po skutečném poskytnutí úvěru, kontroluje se například, zda se nezhoršilo finanční postavení dlužníka, zda byl úvěr reálně použit ke sjednanému účelu apod.⁷²

2.1. Regulatorní úprava v ČR – Jaké jsou podmínky pro posouzení úvěruschopnosti u spotřebitelských úvěrů?

Posouzení úvěruschopnosti při poskytování spotřebitelských úvěrů je upraveno v Hlavě II (§§ 84 – 89) zákona o spotřebitelském úvěru. Jednou z povinností týkajících se posuzování úvěruschopnosti obsažených v § 84 zákona o spotřebitelském úvěru je, že poskytovatel nebo zprostředkovatel musí zveřejnit nebo spotřebiteli sdělit ještě před samotným posouzením úvěruschopnosti jaké podklady (informace a doklady ověřující pravdivost informací) budou od spotřebitele vyžadovat k řádnému posouzení úvěruschopnosti a do kdy je třeba je poskytnout. Poskytovatel nebo zprostředkovatel musí takové informace a doklady ověřit takovým způsobem, aby to bylo přiměřené dané situaci, kdy může také k tomuto účelu využít automatizované modely a je-li to nezbytné, tak je také musí ověřit s použitím nezávisle ověřitelných údajů. I zde platí zásada minimalizace, kdy od spotřebitele mohou být vyžadovány pouze ty informace a doklady, které jsou přiměřené a nezbytné účelu posouzení úvěruschopnosti.

Tato povinnost není jednostranná, ale i spotřebitel má povinnost poskytnout poskytovateli nebo zprostředkovateli úplné a pravdivé informace, v případě, že by informace a doklady nebyly dostačující, tak má taktéž povinnost je vysvětlit, případně doplnit. V případě neposkytnutí úplných a pravdivých informací, které vyústí v nemožnost posouzení úvěruschopnosti spotřebitele je spotřebitel upozorněn, že mu spotřebitelský úvěr nebude poskytnut. Výjimkou je závazek ze smlouvy o spotřebitelském úvěru na bydlení, který nemůže

---

⁷² BLAŽEK, Jiří, UKLEIN Jiří. *Bankovnictví*. Masarykova univerzita – Právnická fakulta a nakladatelství Doplněk, 1997. ISBN 80-210-1715-5 (Masarykova univerzita Brno) ISBN 80-85765-91-8 (Doplněk Brno), s. 72 - 78

být zrušen jenom na základě toho, že informace od spotřebitele nebyly úplné nebo pravdivé, pokud tak spotřebitel neučinil vědomě, či dokonce vědomě poskytl informace, které byly nepravdivé dle stejného ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru.

Účelem těchto povinností je získat potřebné dokumenty a podklady k řádnému posouzení úvěruschopnosti spotřebitele. Spotřebitelé obvykle nedisponují dostatečnými odbornými znalostmi, aby byli schopni posoudit svou úvěruschopnost a vyhodnotit jaké informace a dokumenty jsou pro posouzení úvěruschopnosti třeba. Zároveň tím, že poskytovatel (nebo zprostředkovatel) spotřebitelského úvěru řekne spotřebiteli předem jaké informace a dokumenty od spotřebitele bude potřebovat, tak zajistí snadnější a rychlejší jednání mezi spotřebitelem a poskytovatelem (případně zprostředkovatelem), protože si spotřebitel může požadované informace a dokumenty připravit předem. Problematickou oblastí je, jaké informace a dokumenty mají být od spotřebitelů vyžadovány, z důvodu široké variability žadatelů, jiné informace a dokumenty budou vyžadovány od státního úředníka, jiné od osoby samostatně výdělečně činné a jiné od osoby, která je sice v pracovněprávním poměru, ale vykonává pouze sezónní práce. V případě zjištění, že spotřebitel má vyživovací povinnost vůči dětem mohou být také potřeba další informace a dokumenty od něj. Z toho důvodu lze plný výčet požadovaných informací stanovit až tehdy, když spotřebitel již nějaké informace o sobě poskytne. Informační povinnost dle § 84 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru se tedy i se zohledněním odstavce druhého týká pouze základní sady požadovaných informací a dokumentů, které je po jejich posouzení v určitých případech třeba doplnit a dovysvětlit. Poskytovatel (případně zprostředkovatel) není povinen spotřebitele předem informovat o požadovaném doplnění informací či dokumentů, protože jejich potřeba vyplyne až na základě posouzení základní sady informací a dokumentů.⁷³

Dohledový benchmark č. 1/2014 k výkladu povinnosti věřitele posoudit s odbornou péčí schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr podle § 9 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Dohledový benchmark ČNB č. 1/2014“) stanoví, že: *„šíře požadovaných údajů od žadatele, jakož i prostředky, techniky a hloubka jejich prověřování je ponechána na kvalifikovaném uvážení věřitele, musí však být vůči orgánu dohledu obhajitelné a zpětně ověřitelné“*.⁷⁴

---

⁷³ SLANINA, J., JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., WACHTLOVÁ, L., FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-645-6, s. 417 - 418

⁷⁴ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Dohledový benchmark č. 1/2014 k výkladu povinnosti věřitele posoudit s odbornou péčí schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr podle § 9 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o*

Dohledový benchmark ČNB č. 1/2014 byl sice vydán za účinnosti zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ale nebyl ČNB zrušen a přiměřeně se tedy aplikuje nadále.

Konkrétní rozsah požadovaných a tedy i posuzovaných informací od žadatele o spotřebitelský úvěr určuje poskytovatel spotřebitelského úvěru. Šíře požadovaných dokumentů k ověření informací je také na zvážení poskytovatele spotřebitelského úvěru se zohledněním povinnosti odborné péče. Je také na zvážení poskytovatele, zda vůbec a jakým způsobem ověří informace deklarované žadatelem. V případě nevyžádání si například formálního potvrzení o příjmech žadatele, nelze tvrdit, že poskytovatel nesplnil svou zákonnou povinnost ověřit si deklarovaný příjem žadatele. Důležité však je, že bude poskytovatel schopen zpětně doložit, jak např. v tomto případě příjem žadatele tedy ověřil a vysvětlil a odůvodnit, proč formální potvrzení o příjmech žadatele nepotřeboval.⁷⁵

Poskytovatelé spotřebitelských úvěrů by však měli zohlednit také Obecné pokyny Evropského orgánu pro bankovníctví k poskytování a sledování úvěrů (EBA/GL/2020/06), které stanovují demonstrativní výčet informací, které by měli poskytovatelé spotřebitelských úvěrů mít podloženy nezbytnými a vhodnými podklady. Přinejmenším se jedná o: ,,

- a) účel úvěru, pokud je to relevantní pro typ produktu;
- b) zaměstnání;
- c) zdroj schopnosti splácet;
- d) složení domácnosti a vyživované osoby;
- e) finanční závazky a náklady na jejich správu;
- f) pravidelné výdaje;
- g) kolaterál (v případě zajištěných úvěrů);
- h) další faktory snižující riziko, jako jsou záruky, jsou-li k dispozici.

*Instituce a věřitelé mohou zvážit využívání specifických informací, datových položek a podkladů stanovených v příloze 2.*⁷⁶

---

spotřebitelském úvěru a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Online. In: www.cnb.cz. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financi-trh/galleries/legislativni_zakladna/ochrana_spotrebitele_spotrebitelcky_uver/download/dohledovy_benchmark_os_2014_01.pdf [citováno 2023-03-19], str. 2

⁷⁵ SLANINA, J., JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., WACHTLOVÁ, L., FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-645-6, s. 418 - 420

⁷⁶ EVROPSKÝ ORGÁN PRO BANKOVNICTVÍ. *Obecné pokyny k poskytování a sledování úvěrů*. EBA/GL/2020/06. Online. In: www.eba.europa.eu. Dostupné z:

Co se týče povinnosti poskytovatele nebo zprostředkovatele ověřit informace poskytnuté spotřebitelem a v případě nezbytnosti ověřit je i s použitím nezávisle ověřitelných údajů stanovené v § 84 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru, tak zde platí, že v určitých případech informace nemusí být ověřovány s využitím nezávisle ověřitelných údajů, jako příklad lze uvést křížovou otázku položenou žadateli o spotřebitelský úvěr. Až v případě, že poskytovatel spotřebitelského úvěru vyhodnotí, že je nezbytné informace ověřit z nezávisle ověřitelných údajů, tak má povinnost je tak ověřit.⁷⁷

Obdobné stanovují i Obecné pokyny k poskytování a sledování úvěrů (EBA/GL/2020/06), které říkají, že informace by měly být shromážděny od žadatele nebo třetích stran (zahrnuje i příslušné databáze), když je to relevantní a informace poskytnuté spotřebitelem mají být ověřeny v případě pochybností. Zmíněna je zde také povinnost ověřovat a shromažďovat nezbytné informace při zachování povinností nařízení GDPR.⁷⁸

Zákon o spotřebitelském úvěru dále v § 86 upravuje, že poskytovatel spotřebitelského úvěru má povinnost důkladně posoudit schopnost žadatele o spotřebitelský úvěr či významné navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru splácet úvěr na základě spolehlivých, nezbytných, přiměřených a dostatečných informací s ohledem na povahu, délku, výši a rizikovost požadovaného úvěru pro spotřebitele, kdy tyto informace poskytovatel spotřebitelského úvěru získává z relevantních vnitřních či vnějších zdrojů, případně i od spotřebitele. Zároveň poskytovatel spotřebitelského úvěru, pokud je to nezbytné, ověří spotřebitele v databázi umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele. Poskytnout spotřebitelský úvěr či významně navýšit celkovou výši spotřebitelského úvěru pak lze pouze v případě, že z takového posouzení spotřebitele vyplývá, že spotřebitel bude bez důvodných pochybností schopen splácet daný spotřebitelský úvěr.

Před 1. lednem 2024 zákon o spotřebitelském úvěru stanovil, že informace k posouzení úvěruschopnosti mají pocházet od spotřebitele. Přípuštění získání informací z relevantních vnitřních nebo vnějších zdrojů, i od spotřebitele je zákonnou novinkou, která teoreticky

---

https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2020/Guidelines%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring/Translations/886675/Final%20Report%20on%20GL%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring_COR_CS.pdf [citováno 2024-03-03], s. 24

⁷⁷ SLANINA, J., JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., WACHTLOVÁ, L., FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-645-6, s. 418

⁷⁸ EVROPSKÝ ORGÁN PRO BANKOVNICTVÍ. *Obecné pokyny k poskytování a sledování úvěrů*. EBA/GL/2020/06. Online. In: www.eba.europa.eu. Dostupné z:

https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2020/Guidelines%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring/Translations/886675/Final%20Report%20on%20GL%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring_COR_CS.pdf [citováno 2024-03-03], s. 25

připouští posuzovat úvěruschopnost i na základě informací, které nebyly získány přímo od spotřebitele.

Posouzení úvěruschopnosti spotřebitele, tedy jeho schopnosti plnit povinnosti, které má sjednané ve smlouvě, čímž se myslí zejména, plnit povinnost splácet splátky spotřebitelského úvěru dle smlouvy, provádí poskytovatel spotřebitelského úvěru na základě porovnání spotřebitelových příjmů a výdajů a zároveň i dalších údajů prokazujících finanční a ekonomickou situaci spotřebitele, čímž se myslí například údaje o spotřebitelových závazcích a majetku se zohledněním, jak spotřebitel plnil své dosavadní dluhy.

I v této části došlo ke změně od 1. ledna 2024, kdy před tímto datem se dle zákona o spotřebitelském úvěru posuzovala úvěruschopnost spotřebitele na základě porovnání jeho příjmů a výdajů, s tím, že se zohlednilo i to, jak plnil své dosavadní dluhy. Od 1. ledna 2024 lze při posouzení úvěruschopnosti dle zákona využít i další údaje o spotřebiteli, které se týkají jeho finanční a ekonomické situace, například údajů o spotřebitelově majetku a závazcích.

Ustanovení § 86 také upravuje, kdy lze vzít v potaz při posuzování úvěruschopnosti hodnotu majetku, a lze to pouze tehdy, pokud vyplývá ze smlouvy o spotřebitelském úvěru, že daný spotřebitelský úvěr bude úplně nebo částečně splacen výnosem z prodeje majetku spotřebitele, a to nikoli pravidelnými splátkami. Dalším případem je, když finanční situace spotřebitele je taková, že spotřebitel bude schopen spotřebitelský úvěr splácet nehledě na své příjmy.

Co se týče zohledňování zajištění při poskytování spotřebitelského úvěru, které je upraveno v § 113 zákona o spotřebitelském úvěru, tak zde Dohledový benchmark ČNB č. 1/2014 stanoví: *„Zatímco výše žádaného úvěru může mít vliv na rozsah a hloubku prověřovaných skutečností poskytovatelem úvěru, u zajištění tomu tak není. Pouze z pohledu zájmů věřitele by dostatečné zajištění úvěru mohlo být rozumným důvodem pro snížení úrovně prověřování žadatele, a to díky uhrazující funkci některých typů zajištění, kterou se finálně nahrazuje platební schopnost dlužníka. Zřízení zajištění ale nesouvisí se schopností dlužníka splácet úvěr, protože k uspokojení věřitele ze zajištění dochází primárně až v případě, pokud dlužník poruší svůj závazek řádně splácet úvěr... Požadavky na klienta a způsob prokazování*

jeho finanční a ekonomické situace, jakož i hodnocení jeho schopnosti splácet spotřebitelský úvěr, tedy nemohou být zmírněny tím, že žadatel poskytuje dostatečné zajištění úvěru.“⁷⁹

Obdobné hovoří i Obecné pokyny k poskytování a sledování úvěrů (EBA/GL/2020/06), které zmiňují, že zajištění by nemělo být rozhodujícím kritériem při schvalování žádostí o poskytnutí spotřebitelského úvěru, nemělo by také být primárním zdrojem splácení, ale mělo by být považováno spíše za východisko instituce v případě, že se podstatně zhorší nebo selže rizikový profil spotřebitele. To však s výjimkou případů, kdy se již ve spotřebitelské smlouvě předpokládá, že úvěr bude splácen z prodeje zajištěné nemovitosti nebo na základě poskytnutého likvidního kolaterálu.⁸⁰

Primárním účelem posouzení úvěruschopnosti dle zákona o spotřebitelském úvěru je ochrana žadatele před poskytnutím úvěru, jež by způsobil žadatelův úpadek do insolvence a stejně tak mohl mít dopad i na členy jeho rodiny, jejich společenský status, finanční situaci aj. Primárním účelem dle zákona o bankách je ochrana prostředků vkladatelů a řádné a obezřetné řízení úvěrového rizika. Ačkoliv jsou oba tyto primární chráněné zájmy odlišné, tak vedou ke stejnému cíli, aby nevznikaly nesplacené pohledávky za spotřebiteli. Chráněni jsou zde i poskytovatelé, jejichž pohledávky nebudou rozředovány tím, že by spotřebitel byl povinen hradit i jiné dluhy jiným poskytovatelům. Posouzení úvěruschopnosti chrání i celou společnost před negativními jevy, které by byly spojené s případnou insolvenčí spotřebitelů, případnou ztrátou jejich motivace k další výdělečné činnosti, s tím souvisejícím nárůstem výdajů státu na sociální dávky aj. Součástí posouzení úvěruschopnosti není pouze schopnost spotřebitele splatit spotřebitelský úvěr, ale i jeho ochota a vůle ke splacení takového úvěru. Takové posouzení je prováděno stejným způsobem jako posouzení rizik úvěru, které provádí banky za účelem splnění jejich obezřetnostních povinností.⁸¹

---

⁷⁹ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Dohledový benchmark č. 1/2014 k výkladu povinnosti věřitele posoudit s odbornou péčí schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr podle § 9 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.* Online. In: www.cnb.cz.

Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financi-trh/galleries/legislativni_zakladna/ochrana_spotrebitele_spotrebitelsky_uver/download/dohledovy_benchmark_os_2014_01.pdf [citováno 2023-03-19], str. 4

⁸⁰ EVROPSKÝ ORGÁN PRO BANKOVNICTVÍ. *Obecné pokyny k poskytování a sledování úvěrů.*

EBA/GL/2020/06. Online. In: www.eba.europa.eu. Dostupné z: https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2020/Guidelines%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring/Translations/886675/Final%20Report%20on%20GL%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring_COR_CS.pdf [citováno 2024-03-03], s. 26

⁸¹ SLANINA, J., JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., WACHTLOVÁ, L., FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru, Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-645-6, s. 426 – 427 a ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Dohledový benchmark č. 1/2014 k výkladu povinnosti věřitele posoudit s odbornou péčí schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr podle § 9 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a změně některých*

V praxi bývají problémy s definicí, co je významné navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru, protože zákon o spotřebitelském úvěru přesnější definici neuvádí. Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru uvádí, že: „Lze mít za to, že o významné navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru jde zejména tehdy, není-li spotřebitel schopen splácet novou výši splátky spotřebitelského úvěru, aniž by se jeho příjmy snížily nebo výdaje s výjimkou výdajů na splácení spotřebitelského úvěru zvýšily. I takové navýšení splátky, která o pouhou korunu přesahuje možnost spotřebitele řádně a včas splácet, je významné, neboť zapříčiňuje spotřebitelovo prodlení a s tím související následky. Určení, kdy jde o významné navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru, je na odborné péči poskytovatele. Při poskytnutí úvěru obvykle z posouzení úvěruschopnosti vyplyne hranice, kam až je možno spotřebiteli půjčit. Poskytovatelé jednající s odbornou péčí pak obvykle neposkytují úvěr na tzv. "hraně", ale vytvářejí určitou rezervu ve schopnosti spotřebitele úvěr splácet. Lze mít za to, že pokud se hranice splátky při navýšení úvěru pohybuje pod maximální výši splátky, která vplynula z posouzení úvěruschopnosti, nepůjde o významné navýšení, pokud nebude hranice překročena. Pokud mezi posouzením úvěruschopnosti a navýšením spotřebitelského úvěru uplynula delší doba, je na odborné péči poskytovatele, zda alespoň ověří, zda se situace na straně spotřebitelových příjmů, výdajů či jiných skutečností nezměnila.“⁸² Zákonodárce tedy myslel i na případy, kdy mezi navýšením spotřebitelského úvěru a původním poskytnutím spotřebitelského úvěru uplyne delší doba, protože situace spotřebitele se může v čase měnit.

U přihlédnutí k změnám na straně spotřebitele je ale vhodné přihlédnout k výši navýšení a absolutní částce spotřebitelského úvěru z důvodu, že v případě drobného úvěru s malým navýšením lze akceptovat původní informace od spotřebitele delší dobu, než v případě úvěru vyššího.⁸³

Co se týče zjišťování příjmů a výdajů, tak zákon o spotřebitelském úvěru nespécifikuje jaké údaje o příjmech a výdajích by měly být zjišťovány. Demonstrativní výčet je stanoven v Obecných pokynech k poskytování a sledování úvěrů (EBA/GL/2020/06) a jejich příloze 2, jak

---

zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Online. In: www.cnb.cz. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financtrih/galleries/legislativni_zakladna/ochrana_spotrebitele_spotrebitelcky_uver/download/dohledovy_benchmark_os_2014_01.pdf [citováno 2023-03-19], str. 1

⁸² ZÁKONY PRO LIDI. Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. Online. In: www.zakonyprolidi.cz. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/media2/file/1708/File17086.pdf?attachment-filename=duvodova-zprava-sbcr-2016c100z0257-20151202.pdf> [citováno 2023-01-22], § 86

⁸³ SLANINA, J., JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., WACHTLOVÁ, L., FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-645-6, s. 427 - 428

bylo již zmíněno výše, a je nutné také přihlížet k podmínkám stanoveným Dohledovým benchmarkem ČNB č. 1/2014.

Při posuzování úvěruschopnosti je třeba dodržovat požadavky na zachování odborné péče, ČNB mezi tyto požadavky řadí:

- 1) **požadování „dostatečných“ informací** od žadatele pro účely posouzení úvěruschopnosti co do jejich rozsahu, kvality a hodnověrnosti,
- 2) **dostatečně průkazné ověření informací** o příjmech a výdajích žadatele ve smyslu, že se nelze spoléhat na tvrzení žadatele, pokud jsou jakékoliv pochyby o věrohodnosti takových informací, ale je třeba ověřit faktickou správnost a pravdivost informací předložených a tvrzených žadatelem; jak bylo zmíněno výše, tak hloubka, prostředky a techniky ověřování informací je na zvážení poskytovatele spotřebitelských úvěrů, pokud takový postup bude zpětně ověřitelný a obhajitelný před regulátorem, tedy ČNB,
- 3) v případě spotřebitelských úvěrů, které jsou úročeny pohyblivou výpůjční úrokovou sazbou, je třeba **provést kvalifikovaný odhad vývoje referenční úrokové sazby, která je použita pro výpočet úrokové sazby spotřebitelského úvěru**, aby se mohl řádně zohlednit případný nárůst úrokových sazeb a dopad takového zvýšení úrokové sazby na žadatelovu schopnost splácet spotřebitelský úvěr,
- 4) **posouzení úvěruschopnosti a ekonomické situace žadatele** musí být prováděno **metodicky a systematicky**,
- 5) poskytovatel spotřebitelského úvěru musí mít **zavedený řídicí a kontrolní systém**, který bude mimo jiné zajišťovat pravidelná školení obchodních útvarů, zajistí vypracování interních dokumentů souvisejících s posuzováním úvěruschopnosti, dodržování kontrolních mechanismů a postupů, pravidelný dohled, účinné řízení poskytování spotřebitelských úvěrů, zajištění souladu s právními předpisy týkajícími se ochrany spotřebitele aj.,
- 6) **zdokumentování schvalovacího procesu** obsahujícího zejména rozhodné informace a podklady pro posouzení úvěruschopnosti, vyhodnocení úvěruschopnosti s odůvodněním, metodikou, záznamy,

7) **posouzení úvěruschopnosti za použití vhodných hodnotících kritérií, technik, postupů a metod, které odpovídají nejaktuálnějším poznatkům z teorie a praxe.**⁸⁴

Povinnost posoudit způsob plnění dosavadních dluhů je třeba vykládat s ohledem na povinnost odborné péče. Nedá se totiž představit situace, kdy by si poskytovatel spotřebitelského úvěru neověřil žadatele v insolvenčním rejstříku a negativním registru klientských informací. Výjimkou může být pouze například případ, kdy banka spravuje spotřebiteli aktiva ve výši desítek milionů korun z důvodu, že v tomto případě, by se banka pravděpodobně o úpadku svého klienta dozvěděla. V případě potřeby se může poté poskytovatel spotřebitelského úvěru doptat i do pozitivního registru klientských informací. Do pozitivního registru klientských informací by se ale poskytovatel spotřebitelského úvěru měl doptat až v případě, že má obavu, že by spotřebitel další spotřebitelský úvěr nemusel být schopen splácet, neměl by se do něj doptávat automaticky z důvodu minimalizace zpracovávání osobních údajů.⁸⁵

Co se týče zdokumentování schvalovacího procesu, tak Obecné pokyny k poskytování a sledování úvěrů (EBA/GL/2020/06) také zmiňují povinnost mít vypracovanou metodiku rozhodování o úvěrech a úvěrových smlouvách a stejně tak mluví o povinnosti zavedení řádného řídicího a kontrolního systému. Obecné pokyny stanovují povinnosti vedoucímu orgánu v oblasti poskytování úvěrů, jaká by měla být kultura řízení úvěrových rizik, co by měly obsahovat předpisy týkající se poskytování úvěrů a rámec pro rozhodování o úvěrech, povinnost průběžného vzdělávání a náležitých zkušeností, dovedností a pravomocí pracovníků zapojených do poskytování úvěrů, zákaz střetu zájmů aj. Důvodem dokumentování rozhodování o úvěrech je předcházení možnému zkreslení informací dlužníkem, zprostředkovatelem, nebo pracovníky poskytovatele, jež se podílejí na posuzování žádosti úvěr, dále z důvodu rekonstruovatelnosti rozhodovacího procesu a odůvodnění schválení nebo zamítnutí žádosti včetně zdokumentování nástrojů, které mají za cíl zmírnit rizika spojená s úvěrem včetně environmentálních a sociálních rizik a rizik správy a řízení. Žádost musí být

---

⁸⁴ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Dohledový benchmark č. 1/2014 k výkladu povinnosti věřitele posoudit s odbornou péčí schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr podle § 9 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.* Online. In: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financi-trh/galleries/legislativni_zakladna/ochrana_spotrebitele_spotrebitelcky_uver/download/dohledovy_benchmark_os_2014_01.pdf [citováno 2023-03-19], str. 2 - 3

⁸⁵ SLANINA, J., JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., WACHTLOVÁ, L., FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru, Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-645-6, s. 429 - 430

dle těchto pokynů rozhodnuta příslušným oddělením s rozhodovací pravomocí o úvěrech na základě předem definovaných zásad a postupů a dané rozhodnutí má mít jasně stanovenou dobu platnosti, po jejímž uplynutí je třeba žádost o úvěr předložit znovu. Smlouva o úvěru by pak neměla být uzavřena dokud poskytovatel a věřitelé neověří, že byly splněny podmínky a předpoklady uložené rozhodnutím o úvěru a k vyplácení úvěru by nemělo dojít předtím než se úvěrová smlouva uzavře. Demonstrativní výčet kritérií pro poskytování úvěrů, které by se měly zvážit při vypracovávání metodik a dokumentování kritérií souvisejících s poskytováním úvěrů je uveden v příloze 1 těchto obecných pokynů. Příloha 3 těchto obecných pokynů poté obsahuje parametry pro poskytování a sledování úvěrů, které by se měly posoudit při posuzování úvěruschopnosti a sledování úvěrových rizik pokud poskytovatelé a věřitelé nevyhodnotí, že jiné parametry by byly v daném případě vhodnější.⁸⁶

ČNB také připomíná, že povinnost odborné péče se netýká pouze poskytovatele spotřebitelského úvěru, ale znamená, že je třeba také zjistit úroveň schopností, znalosti a zkušenosti žadatele o spotřebitelský úvěr a je třeba ho řádně informovat o významu, obsahu a dopadu spotřebitelského úvěru z důvodu, aby i sám spotřebitel byl schopen vyhodnotit, zda daný spotřebitelský úvěr je vhodný pro jeho potřeby a zda odpovídá jeho finanční situaci. Při posuzování úvěruschopnosti je třeba zohledňovat prokazatelné pravidelné příjmy žadatele a přihlížet i k pravděpodobnosti udržení takových příjmů v budoucnu, dále je třeba zohlednit nezbytné životní náklady a jiné finanční závazky žadatele, kterými mohou například být náklady na léky, bydlení, splátky jiných úvěrů a půjček aj. a je třeba také zohlednit případné další skutečnosti, které lze velmi pravděpodobně očekávat na základě informací známých před uzavřením smlouvy (např. výpovědní lhůta žadatele, důchodový věk žadatele...). Obecně lze říci, že úvěr nesmí ztížit žadateli splácení dalších finančních závazků a hrazení nezbytných životních výdajů.⁸⁷

To stejné stanovují i Obecné pokyny k poskytování a sledování úvěrů (EBA/GL/2020/06), které říkají, že při posouzení úvěruschopnosti poskytovatelé mají zohlednit

---

⁸⁶ EVROPSKÝ ORGÁN PRO BANKOVNICTVÍ. *Obecné pokyny k poskytování a sledování úvěrů.*

EBA/GL/2020/06. Online. In: www.eba.europa.eu. Dostupné z:

https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2020/Guidelines%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring/Translations/886675/Final%20Report%20on%20GL%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring_COR_CS.pdf [citováno 2024-03-03], s. 9-23, 41, 59 – 61 a 66 - 68

⁸⁷ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Dohledový benchmark č. 1/2014 k výkladu povinnosti věřitele posoudit s odbornou péčí schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr podle § 9 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.* Online. In: www.cnb.cz. Dostupné z: [https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financi-trh/galleries/legislativni_zakladna/ochrana_spotrebitele_spotrebitelcky_uver/download/dohledovy_benchmark](https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financi-trh/galleries/legislativni_zakladna/ochrana_spotrebitele_spotrebitelcky_uver/download/dohledovy_benchmark_os_2014_01.pdf)

[os_2014_01.pdf](https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financi-trh/galleries/legislativni_zakladna/ochrana_spotrebitele_spotrebitelcky_uver/download/dohledovy_benchmark_os_2014_01.pdf) [citováno 2023-03-19], str. 3

situace ovlivňující spotřebitelovu schopnost splácet jak v současnosti, tak v budoucnu a měli by zamezit nadměrnému zadlužení spotřebitele či vzniku nepřiměřené zátěže. Tyto obecné pokyny stanovují obecně, jak posuzovat úvěruschopnost dlužníka při poskytování úvěrů spotřebitelům a poté poskytují doplňující informace i pro poskytování úvěrů spotřebitelům na obytné nemovitosti, další zajištěné úvěry pro spotřebitele a nezajištěné úvěry pro spotřebitele. Mezi zohledňované situace patří existence a splácení jiných úvěrů, úrokové sazby, platební morálka spotřebitele, zbývající dlužná částka, zbývající doba trvání splácení, vývoj příjmů spotřebitele (doložené zvýšení příjmů, či snížení příjmů na základě potenciální negativní události v budoucnu), balonové splátky, odklady platby jistiny či úroku apod. V případě potenciálních spoludlužníků (žádosti podané společně více dlužníky) je třeba posoudit úvěruschopnost společně, na základě společné schopnosti splácet spotřebitelský úvěr.⁸⁸

Za zmínku určitě stojí také různé restrukturalizační dohody, konsolidace půjček aj., kdy § 5 odst. 4 zákona o spotřebitelském úvěru omezuje působnost zákona o spotřebitelském úvěru na dohody, kterými „*se za účelem odvrácení řízení o nárocích věřitele odkládá v důsledku prodlení spotřebitele platba nebo mění způsob splácení, přičemž smluvní ujednání jsou ve svém souhrnu pro spotřebitele alespoň stejně výhodná jako v původní smlouvě*“⁸⁹. Poskytovatelé spotřebitelských úvěrů tedy musí vyhodnocovat, zda jsou tyto dohody pro spotřebitele stejně výhodné jako v původní smlouvě a v případě, že nejsou, pak je na takové dohody třeba aplikovat celý zákon o spotřebitelském úvěru a tedy i § 86 - posuzování úvěruschopnosti.⁹⁰

Jak postupovat v případě odmítnutí poskytnout spotřebitelský úvěr na základě posouzení úvěruschopnosti spotřebitele je obsaženo v § 89 zákona o spotřebitelském úvěru a poskytovatel má v takovém případně povinnost informovat spotřebitele o tomto odmítnutí a to bez zbytečného odkladu. Navíc, v případě, že k posouzení úvěruschopnosti spotřebitele došlo na základě automatizovaného zpracování údajů a na základě takového zpracování došlo k zamítnutí žádosti o spotřebitelský úvěr, nebo k zamítnutí žádosti došlo na základě

---

⁸⁸ EVROPSKÝ ORGÁN PRO BANKOVNICTVÍ. *Obecné pokyny k poskytování a sledování úvěrů*.

EBA/GL/2020/06. Online. In: www.eba.europa.eu. Dostupné z:

https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2020/Guidelines%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring/Translations/886675/Final%20Report%20on%20GL%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring_COR_CS.pdf [citováno 2024-03-03], s. 26 - 28

⁸⁹ Ustanovení § 5 odst. 4 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁰ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Dohledový benchmark č. 1/2014 k výkladu povinnosti věřitele posoudit s odbornou péčí schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr podle § 9 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů*. Online. In: www.cnb.cz.

Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financi-trh/galleries/legislativni_zakladna/ochrana_spotrebitelky_uver/download/dohledovy_benchmark_os_2014_01.pdf [citováno 2023-03-19], str. 4

vyhledávání v úvěrových registrech, tak je třeba spotřebitele vyrozumět o takovém výsledku a o použitém úvěrovém registru.

Odmítnutí poskytnutí spotřebitelského úvěru na základě posouzení úvěruschopnosti je jedním z nejčastějších důvodů, proč není spotřebitelský úvěr poskytnut. Dalšími důvody může být situace, kdy spotřebitel žádá o úvěr, který poskytovatel spotřebitelského úvěru nenabízí nebo spotřebitel je zamítnut na základě jiných právních předpisů, např. na základě zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.⁹¹

Co se týče uchovávání dokumentů a záznamů, tak zákon o spotřebitelském úvěru stanovuje v § 78 povinnost uchovávat dokumenty a záznamy týkající se například samotné smlouvy o spotřebitelském úvěru, všech jejích případných změn či zániku, komunikace se spotřebitelem a také týkající se posuzování úvěruschopnosti spotřebitele i s údaji o spotřebiteli poskytnutými do databáze dle § 88 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru. Informace vyjmenované zákonem o spotřebitelském úvěru je nutno uchovávat minimálně po dobu 5 let ode dne zániku právního vztahu, nebo dne, kdy došlo k jednání, při kterém takové dokumenty nebo záznamy vznikly. A minimálně pak 1 rok ode dne, kdy byla spotřebitelova žádost o spotřebitelský úvěr zamítnuta.

Obecné pokyny k poskytování a sledování úvěrů (EBA/GL/2020/06) s tímto nejsou v rozporu, jelikož stanovují povinnost uchovávat informace a dokumenty vedoucí ke schválení úvěru, včetně jejich posuzování v přístupné formě pro dohledové orgány minimálně po dobu, co úvěrová smlouva trvá.⁹²

2.2. Způsoby posouzení úvěruschopnosti u spotřebitelských úvěrů

Zákon o spotřebitelském úvěru nestanovuje přesný postup a vzorec, jak by se měla posoudit úvěruschopnost spotřebitele.

---

⁹¹ SLANINA, J., JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., WACHTLOVÁ, L., FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-645-6, s. 445 - 446

⁹² EVROPSKÝ ORGÁN PRO BANKOVNICTVÍ. *Obecné pokyny k poskytování a sledování úvěrů*.

EBA/GL/2020/06. Online. In: [www.eba.europa.eu](https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2020/Guidelines%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring/Translations/886675/Final%20Report%20on%20GL%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring_COR_CS.pdf). Dostupné z: https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2020/Guidelines%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring/Translations/886675/Final%20Report%20on%20GL%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring_COR_CS.pdf [citováno 2024-03-03], s. 25

Obecné pokyny k poskytování a sledování úvěrů (EBA/GL/2020/06) říkají, že: „*Za účelem posouzení schopnosti dlužníka plnit závazky vyplývající z úvěrové smlouvy by instituce a věřitelé měli uplatňovat vhodné metody a přístupy, což může zahrnovat modely, pokud jsou splněny tyto obecné pokyny. Výběr vhodné a přiměřené metody by měl záviset na úrovni rizika a na výši a druhu úvěru.*“⁹³

V praxi existuje několik způsobů, jak posuzovat úvěruschopnost. K posouzení úvěruschopnosti žadatele lze využít například tyto modely a způsoby, které mohou být automatizované a lze je využít buď jednotlivě nebo v kombinaci:

- 1) **expertní modely** spočívající v expertní znalosti pracovníků, kteří nastaví kritéria, za kterých nelze poskytnout spotřebitelský úvěr a případně také nastaví výpočty ratingu rizika nesplácení úvěru. V případě, že rating rizika daného žadatele o spotřebitelský úvěr je příliš vysoký (je velká pravděpodobnost, že spotřebitel nebude moci spotřebitelský úvěr splácet), tak se spotřebitelský úvěr neposkytne.
- 2) **statistické modely** spočívající ve využití dlouhodobé zkušenosti s portfoliem klientů, kdy je pomocí rigorózních statistických metod (zpravidla logistická regrese) vytvořen model, který statisticky vyhodnotí pravděpodobnost nesplácení spotřebitelského úvěru daným žadatelem. Pokud je pravděpodobnost nesplácení žadatele příliš vysoká, tak se spotřebitelský úvěr neposkytne. K výpočtu lze použít více skórovacích karet, které zajistí vícerozměrný obraz rizika individuálního klienta.
- 3) **výpočty kapacity splácení**, které posuzují, zda je žadatel schopen splácet spotřebitelský úvěr na základě údajů z veřejných zdrojů, např. Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí či statistických nebo expertních modelů a údajů o příjmech a výdajích žadatele, které deklaruje či doloží.
- 4) **ověřování příjmů klienta** a to na základě:
  - a) externích zdrojů, např. ověření příjmu z výpisů z účtu, na který chodí spotřebiteli příjem, potvrzení od zaměstnavatele, ověření příjmů u zaměstnavatele telefonicky,
  - b) interních zdrojů, v případě, že poskytovatelem je například banka a žadatel má u této banky platební účet, na kterých mu chodí příjem, nebo historických údajů, kdy žadateli byl poskytnut od poskytovatele spotřebitelský úvěr již v minulosti,

---

⁹³ Ibid., s. 26

- c) expertních odhadů, kdy se nastaví minimální či maximální hodnoty pro určitý sociodemografický profil,
  - d) statistického modelu s využitím např. lineární regrese, kdy se určí pravděpodobný příjem žadatele o spotřebitelský úvěr nebo logistické regrese, kdy se určí, zda je deklarovaný příjem žadatele důvěryhodnou informací.
- 5) **ověřování informací z databází clientských informací**, kdy jsou informace z těchto registrů vyhodnoceny buď samostatně nebo v kombinaci s jinými informacemi (statisticky nebo expertně).⁹⁴

Výstupem modelů může být odpověď „ano“, či „ne“, tedy zda žadatel o spotřebitelský úvěr daný úvěr splatí, nebo nesplatí, kdy se takový výstup nazývá využíváním klasifikačního systému.⁹⁵

Nebo výstupem modelů může být, a v praxi se ukazuje jako vhodnější, využívání ratingových nebo skóringových systémů. Výstupem ratingových systémů je hodnocení na škále, kde je relativně malý počet ratingových stupňů (může být 5-25). Zatímco výstupem skóringových systémů je hodnocení na škále, kde je hodnotících stupňů mnohem více (může být 0 – 1 000). Ratingové stupně mohou být alfabetické, tedy A, B, C... nebo numerické, tedy 1,2..., kdy nejnižší stupeň znamená nejlepší hodnocení (tedy A nebo 1). Na druhou stranu u skóringového systému je výstupem vždy číslo a čím vyšší číslo, tím lepší/vyšší kreditní kvalita.⁹⁶

Jak z hodnotících škál vyplývá, tak využívání ratingových nebo skóringových systémů umožňuje větší flexibilitu, ačkoliv na konci je stejně vyhodnocení „ano“, či „ne“, tedy zda spotřebitelský úvěr bude schválen nebo nikoliv.

---

⁹⁴ WITZANY, J. *Credit Risk Management, Pricing, Measurement, and Modeling*. Germany: Springer International Publishing, 2017. ISBN 978-3-319-49799-0, s. 8 – 38 a EVROPSKÝ ORGÁN PRO BANKOVNICTVÍ. *Obecné pokyny k poskytování a sledování úvěrů*. EBA/GL/2020/06. Online. In: www.eba.europa.eu. Dostupné z:

https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2020/Guidelines%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring/Translations/886675/Final%20Report%20on%20GL%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring_COR_CS.pdf [citováno 2024-03-03], s. 25

⁹⁵ HASTIE, T., TIBSHIRANI, R., FRIEDMAN, J. *The Elements of Statistical Learning: Data Mining, Inference, and Prediction*. Second Edition. Netherlands: Springer New York, 2009. ISBN 978-0-387-84857-0, s. 12 - 15

⁹⁶ WITZANY, J. *Credit Risk Management, Pricing, Measurement, and Modeling*. Germany: Springer International Publishing, 2017. ISBN 978-3-319-49799-0, s. 3 - 20

Základními vstupy skóringových modelů jsou u domácností poměr dluhu k platu/mzdě žadatele, náklady na bydlení, zaměstnání (výpovědní doba, sezónní zaměstnání aj.), věk, vzdělání, rodinný stav, výdaje.⁹⁷

Z důvodu, že reálně se nikdy neví se 100 % jistotou, jak bude schopen žadatel o spotřebitelský úvěr splácet daný úvěr, tak posoudit schopnost spotřebitele splácet úvěr lze pouze s určitou mírou pravděpodobnosti. Poskytovatel úvěrů, nejen spotřebitelských, musí řídit své kreditní riziko neboli riziko, že dlužník nebude schopen úvěr splácet a proto vypočítává pravděpodobnost selhání dlužníka. Pravděpodobnost selhání (PD, Probability of Default) kvantifikuje jak velká je pravděpodobnost, že dlužník nebude schopen dostát svým smluvním závazkům a dostane se do prodlení. Prodlení dlužníka nemusí nutně vést k ztrátám věřitele, ale může zvýšit pravděpodobnost bankrotu a tedy i následných ztrát. Pravděpodobnost selhání se počítá na určité časové období, např. jeden rok. Pravděpodobnost selhání lze vypočítat na úrovni jednotlivých dlužníků nebo celého portfolia dlužníků a závisí na faktorech odvíjejících se od dlužníka i specifík daného trhu, tedy například dlužníkův zdroj financí, ale i míra nezaměstnanosti na trhu, pohyby úrokových sazeb apod. Pokud se zhorší úvěrová kvalita dlužníka, zvýší se také pravděpodobnost toho, že nebude moci v budoucnu splácet. Definice pravděpodobnosti selhání použitá v regulaci Basel II je založena na dvou podmínkách, kdy musí být splněna alespoň jedna z těchto podmínek. První podmínkou je, že se banka domnívá, že dlužník nezaplatí pravděpodobně v plné výši za svůj dluh. Druhou podmínkou je, že dlužník je v prodlení se splácením více než 90 dní u jakéhokoli významného úvěrového závazku, kdy významnost úvěrového závazku stanoví poskytovatel úvěru.⁹⁸

Ztráta v případě selhání dlužníka (LGD, Loss Given Default) je suma peněz, o které poskytovatel úvěru přijde, když se dlužník dostane do selhání se svým dluhem. Je to očekávaná relativní ztráta vůči expozici v okamžiku selhání dlužníka. Do výpočtu hodnoty peněz, o které poskytovatel úvěru přijde, se započítávají výnosy z prodeje aktiva či míra návratnosti úvěru. LGD lze poté vyjadřovat buď jako částku, nebo jako procento z celkové expozice v době ztráty při započítání výnosů z prodeje kolaterálu. Expozice v okamžiku selhání dlužníka (EAD, Exposure at Default) je expozice poskytovatele úvěru při selhání úvěru a jedná se o absolutní výši hodnoty úvěru, o kterou poskytovatel úvěru může přijít v době, kdy se dlužník dostane do selhání se svým úvěrem. Jelikož selhání dlužníka je nejistou skutečností s nejistým budoucím

---

⁹⁷ Ibid., s. 37

⁹⁸ BANDYOPADHYAY, A. *Managing Portfolio Credit Risk in Banks*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. ISBN 9781316550915, s. 111 – 112

datem, tak se expozice v případě selhání dlužníka odvíjí od částky, které je poskytovatel úvěru vystaven vůči dlužníkovi v okamžiku selhání dlužníka. Riziko expozice poskytovatele úvěru je u úvěrů s pevně danou dobou splatnosti na základě splátkového kalendáře nízké. V případě takovýchto běžných úvěrových produktů se totiž expozice bude rovnat jistině úvěru snížené o splátky úvěru a zvýšené o naběhlé neuhrazené úroky a poplatky. Přibližný odhad EAD tedy nebude obtížný. To však neplatí u úvěrů, které lze čerpat v rámci limitu stanoveného poskytovatelem úvěru nahodile, dle potřeby, tedy např. kontokorentů, akreditivů apod. Odhad ztráty v případě selhání dlužníka (LGD) a odhad expozice v okamžiku selhání dlužníka (EAD) jsou klíčovými vstupy pro měření jak očekávaných, tak neočekávaných úvěrových ztrát poskytovatele úvěru.⁹⁹

Hlavními parametry pro řízení úvěrového rizika a úvěrového portfolia tedy jsou ukazatele pravděpodobnosti selhání (PD), ztráty v případě selhání dlužníka (LGD), a na úrovni jednotlivých úvěrů čekávaná expozice v okamžiku selhání dlužníka (EAD).

Očekávaná ztráta za 12 měsíců lze pak vypočítat jako $PD \times LGD \times EAD$.¹⁰⁰

Statistické modely se jeví jako účinný způsob ověření údajů o příjmech žadatele o spotřebitelský úvěr, protože informace deklarované žadatelem poskytovatel porovná s údaji obdobných spotřebitelů (spotřebitelů s podobným profilem). Statistické modely tak dokáží identifikovat pravděpodobnou výši příjmů žadatele v budoucnu, ale i identifikovat riziko, že příjem deklarovaný žadatelem je pravděpodobně vyšší než jeho příjem skutečný. Problém naopak může nastat u ověřování deklarovaných informací od žadatele o spotřebitelský úvěr na základě písemných či listinných potvrzení z důvodu jejich pozměňování či falšování. K falšování může dojít jak u listinných dokumentů, tak u elektronických z důvodu, že ne všichni zaměstnavatelé či banky disponují kvalifikovanými elektronickými podpisy, které by zajistily určitou pravděpodobnost pravdivosti a autenticity poskytnutých dokumentů. Historicky se relativně osvědčovalo ověřování příjmů žadatele pomocí telefonického dotazu u jeho zaměstnavatele. Z důvodu GDPR a ochrany osobních údajů je však vůle zaměstnavatelů

---

⁹⁹ BANDYOPADHYAY, A. *Managing Portfolio Credit Risk in Banks*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. ISBN 9781316550915, s. 50, 137 – 138 a HONG KONG INSTITUTE OF BANKERS (HKIB). *Credit Risk Management*. Singapore: John Wiley & Sons Singapore Pte. Ltd., 2012. ISBN 978-0-470-82752-9, s. 50 – 51, 92 – 93

¹⁰⁰ LEE, B. *Fundamentals of Bank Risk Management: A Comprehensive Overview for Bankers, Risk Practitioners and Students*. Malaysia: Benjamin Lee, 2020. ISBN 978-967-17926-1-2, s. 73

sdělit telefonicky údaje o svých zaměstnancích čím dál tím nižší a to jak údaje sdělit, či je jen potvrdit.¹⁰¹

Dalším problémem může být také zastarávání údajů. Údaje o příjmech žadatele jsou totiž zpravidla poskytovány za období posledního jednoho až tří měsíců a to, že žadatel měl nějaký příjem v minulém měsíci či období tří měsíců ještě negarantuje, že bude mít takový příjem i v budoucnu.

Co se týče problémů u zjišťování výdajů, tak ty jsou obdobné jako u příjmů. Další komplikací je ale šíře výdajů. Příjem mají spotřebitelé obvykle jeden nebo pár, ale výdaje mohou být z mnoha oblastí, v různých částkách, s různou frekvencí placení (pravidelné, jednorázové, nepředvídatelné aj.). Z toho důvodu je i pro spotřebitele obtížné si výdaje obvykle sledovat a ani na cílené dotazování nemusí spotřebitel poskytnout správnou hodnotu, protože spotřebitel si takové výdaje ani nemusí pamatovat či uvědomovat. Dalším problematickým bodem je ověřování výdajů, protože řadu výdajů lze zjistit pouze od spotřebitele a většina spotřebitelů si neuchovává doklady od svých výdajů. V případě poskytnutí spotřebitelského úvěru se také může změnit spotřebitelovo chování a některé své výdaje může omezit ve prospěch jiných výdajů. Z toho důvodu se také jeví jako vhodnější model statistický model, protože může dát přesnější obrázek o výdajích spotřebitele.¹⁰²

Statistické modely jsou také schopné více zohlednit nepředvídatelné situace. To, že spotřebitel má nějaký příjem a výdaje v daném čase nemusí znamenat, že stejná situace bude i za několik měsíců/let. Příjmy i výdaje může ovlivnit mnoho faktorů, nemoc, ztráta zaměstnání, narození dítěte, rozvod...

Nevýhodou statistických modelů může být, že je k nim potřeba relativně velké a homogenní portfolio spotřebitelských smluv, kterým mohou disponovat pouze větší či zavedení poskytovatelé spotřebitelských úvěrů a v některých případech se může stát, že je spotřebitel tak specifický, že by ho statistický model nebyl schopen vyhodnotit. Ale obecně je prokázáno, že statistické modely, když jsou vytvořeny *lege artis* a správně použity, dokáží předpovědět selhání spotřebitele lépe než by učinil úvěrový pracovník bez takového modelu.¹⁰³

---

¹⁰¹ SLANINA, J., JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., WACHTLOVÁ, L., FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-645-6, s. 419 - 420

¹⁰² Ibid., s. 428 - 429

¹⁰³ Ibid., s. 430

Přesnost všech modelů samozřejmě zvyšují informace o chování dlužníků ve smyslu, jak jsou zadlužení, jakou mají platební morálku, obraty na účtech apod., kdy tyto informace poskytovatel může získat jak z interních zdrojů (v případě, že je poskytovatelem spotřebitelského úvěru například banka a žadatel o úvěr je klientem této banky), tak z externích zdrojů pomocí ověřování informací z databází klientských informací.

Díky rozvoji platebních služeb lze také získat některé údaje o žadateli o spotřebitelský úvěr na základě služby informování o platebním účtu zavedenou směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2366 ze dne 25. listopadu 2015 o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 2002/65/ES, 2009/110/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 a zrušuje směrnice 2007/64/ES.¹⁰⁴

Ačkoliv gramatický výklad zákona o spotřebitelském úvěru v § 86 může vést k tomu, že by se měla posuzovat úvěruschopnost spoludlužníků zvlášť, protože zákon mluví o spotřebiteli v jednotném čísle, tak v praxi by takový postup nedával moc smysl a v případě spoludlužníků lze tedy přistoupit k posouzení jejich úvěruschopnosti dohromady. Nelze ale jednoduše sečíst dohromady jejich příjmy a výdaje, ale nejdříve by se měla vyhodnotit jejich finanční situace individuálně. Například pokud je jeden ze spoludlužníků v insolvenční, tak by to mělo být zohledněno u všech spoludlužníků, i kdyby ostatní spoludlužníci byli schopni splácet úvěr i přes tuto skutečnost sami.¹⁰⁵

Dohledový benchmark ČNB č. 1/2014 stanoví, že: „*Poskytovatel úvěru přitom zohlední také rodinné postavení žadatele, zejména, zda vyživuje další osoby, zda se na financování provozu domácnosti podílí jiná osoba (manžel/ka, druh/družka), případně další skutečnosti ovlivňující jeho majetkové poměry.*“¹⁰⁶ Ověření příjmu této jiné osoby však není výslovně dohledovým benchmarkem vyžadováno.

Vzorec pro výpočet úvěruschopnosti je pak velmi obecně na základě výše zmíněného:

---

¹⁰⁴ Čl. 67 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2366 ze dne 25. listopadu 2015 o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 2002/65/ES, 2009/110/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 a zrušuje směrnice 2007/64/ES

¹⁰⁵ SLANINA, J., JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., WACHTLOVÁ, L., FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-645-6, s. 434 - 435

¹⁰⁶ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Dohledový benchmark č. 1/2014 k výkladu povinnosti věřitele posoudit s odbornou péčí schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr podle § 9 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů*. Online. In: www.cnb.cz.

Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financi-trh/galleries/legislativni_zakladna/ochrana_spotrebitelky_spotrebitelsky_uver/download/dohledovy_benchmark_os_2014_01.pdf [citováno 2023-03-19], str. 3

Úvěruschopnost žadatele

= pravidelné čisté vhodné příjmy spotřebitele za měsíc – odhad pravidelných měsíčních výdajů

Je poté na poskytovateli spotřebitelského úvěru vyhodnotit si jaké výdaje a jaké příjmy zohlednit do výpočtu jako vhodné. Zpravidla mezi vhodné příjmy poskytovatelé spotřebitelských úvěrů považují příjem z důchodu, z živnosti, ze závislé činnosti a z rodičovského příspěvku. Někteří poskytovatelé spotřebitelských úvěrů uznávají i příjmy z pronájmů, ale zde je problém s ověřením takových příjmů a s jejich pravidelností. Do odhadu pravidelných měsíčních výdajů se poté obvykle zahrnují všechny měsíční splátky na úvěry, srážky z mezd, výživné, vypořádání dědických podílů, náhrady škod a jiné soudem určené výdaje a pak běžné náklady na živobytí, které jsou zpravidla stanoveny statisticky na základě místa trvalého pobytu a počtu členů domácnosti žadatele o spotřebitelský úvěr či jako násobek životního minima na daný počet členů domácnosti. A v praxi se využívá k posouzení žádosti spotřebitele o úvěr a posouzení jeho úvěruschopnosti a možné ztráty pro poskytovatele spotřebitelských úvěrů kombinace výše uvedených modelů a metod k posouzení úvěruschopnosti.¹⁰⁷

Do posuzování úvěruschopnosti pak zajisté také vstupují parametry úvěru jako je výše úvěru, výše splátek, výše vlastních zdrojů klienta či doba splatnosti. Rizikové parametry žadatele o spotřebitelský úvěr také hrají svou roli, kdy žadatel bez úvěrové historie je rizikovější, než žadatel, který již nějaký úvěr měl a má transparentní pozitivní úvěrovou historii.

2.3. Automatizované posuzování úvěruschopnosti – Lze posuzovat úvěruschopnost pomocí modelů/automatizovaně?

Časová a odborná náročnost posuzování úvěruschopnosti, zajištění nezávislosti posuzování úvěruschopnosti a rozmach informačních technologií a digitalizace projevujících se samozřejmě i ve finančním sektoru přispěly k tomu, že k posuzování úvěruschopnosti jsou obvykle využívány automatizované systémy a modely k posouzení úvěruschopnosti. Tyto systémy a modely mají nadefinovaná kritéria, na základě kterých dojde buď k posouzení úvěruschopnosti automatizovaně, či manuálně. Je to i logické, protože úvěruschopnost musí být posuzována individuálně s přihlédnutím k specifikům každého spotřebitele, ale metoda výpočtu

---

¹⁰⁷ Ústní sdělení risk manažera společnosti X, která je nebankovním poskytovatelem spotřebitelských úvěrů

je vždy stejná a automatizované systémy a modely tedy mohou značně urychlit proces posouzení úvěruschopnosti a navíc zajistí nezávislost posouzení.

Zákon o spotřebitelském úvěru automatizované posuzování úvěruschopnosti nezakazuje, dokonce novelou zákona o spotřebitelském úvěru účinnou od 1. ledna 2024 výslovně zmiňuje možnost využití automatizovaných modelů a navíc stanovuje v § 89 zákona o spotřebitelském úvěru povinnost poskytovateli spotřebitelského úvěru vyrozumět spotřebitele v případě, že spotřebiteli bylo odmítnuto poskytnutí spotřebitelského úvěru na základě automatizovaného zpracování údajů. Spotřebitel o takovém odmítnutí musí být vyrozuměn bez zbytečného odkladu.

Omezení, resp. úprava automatizovaného posuzování fyzických osob vychází z dnes již zrušené Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a GDPR nařízení, které tuto směrnici zrušilo, ale automatizované individuální rozhodování upravilo taktéž. Automatizované individuální rozhodování je upraveno v čl. 22 GDPR, kdy tento článek stanoví, že:

„1. Subjekt údajů má právo nebyt předmětem žádného rozhodnutí založeného výhradně na automatizovaném zpracování, včetně profilování, které má pro něho právní účinky nebo se ho obdobným způsobem významně dotýká.

2. Odstavec 1 se nepoužije, pokud je rozhodnutí:

a) nezbytné k uzavření nebo plnění smlouvy mezi subjektem údajů a správcem údajů;

b) povoleno právem Unie nebo členského státu, které se na správce vztahuje a které rovněž stanoví vhodná opatření zajišťující ochranu práv a svobod a oprávněných zájmů subjektu údajů; nebo

c) založeno na výslovném souhlasu subjektu údajů.

3. V případech uvedených v odst. 2 písm. a) a c) provede správce údajů vhodná opatření na ochranu práv a svobod a oprávněných zájmů subjektu údajů, alespoň práva na lidský zásah ze strany správce, práva vyjádřit svůj názor a práva napadnout rozhodnutí.

4. Rozhodnutí uvedená v odstavci 2 se neopírají o zvláštní kategorie osobních údajů uvedené v čl. 9 odst. 1, pokud se neuplatní čl. 9 odst. 2 písm. a) nebo g) a nejsou zavedena vhodná opatření pro zajištění práv a svobod a oprávněných zájmů subjektu údajů.¹⁰⁸

Spotřebitel tedy musí být informován o automatizovaném zpracovávání jeho údajů z důvodu, aby se mohl domoci svých práv stanovených čl. 22 GDPR, tedy aby se mohl domoci svého práva napadnout rozhodnutí, vyjádřit svůj názor a na lidský zásah ze strany poskytovatele. Jelikož poskytovatel spotřebitelského úvěru musí posuzovat úvěruschopnost s odbornou péčí, tak uplatnění práv spotřebitele nevede primárně k přehodnocení posouzení, ale spíše k prověření, zda nedošlo k pochybení automatizovaného systému (např. zda byla data zadána správně, zda automatizované zpracování proběhlo správně, bez chyb, zda byla využita správná kritéria, správné statistické modely aj.).¹⁰⁹

Obecné pokyny k poskytování a sledování úvěrů (EBA/GL/2020/06) v kapitole 4.3.3 a 4.3.4 upravují, co by měly instituce poskytující úvěry učinit při používání technologických inovací k poskytování úvěrů a při používání automatizovaných modelů k posuzování úvěruschopnosti a souvisejícím rozhodování o nich. Co se týče inovací, tak zde by instituce měly mít zohledněna inherentní rizika spojená s používáním takových inovací a důkladně informovat vedoucí orgán o použití takových inovací. Co se týče automatizovaných modelů k posuzování úvěruschopnosti a rozhodování o nich, tak by instituce měly zejména takovým modelům rozumět, a to jejich metodice, datům na vstupu a výstupu, předpokladům a omezením, aby byly schopny použít model vhodný pro daný účel, rozumět kvalitě údajů a v případě problémů model opravit. Vše by instituce měly mít zdokumentované a monitorované a měly by mít zavedeny kontrolní mechanismy k těmto modelům.¹¹⁰

Příloha 2 Obecných pokynů k poskytování a sledování úvěrů (EBA/GL/2020/06) obsahuje demonstrativní výčet informací, které instituce poskytující spotřebitelské úvěry mohou zvážit pro posouzení úvěruschopnosti. Při využívání automatizovaných modelů však

---

¹⁰⁸ Čl. 22 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů)

¹⁰⁹ SLANINA, J., JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., WACHTLOVÁ, L., FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-645-6, s. 446 - 447

¹¹⁰ EVROPSKÝ ORGÁN PRO BANKOVNICTVÍ. *Obecné pokyny k poskytování a sledování úvěrů*.

EBA/GL/2020/06. Online. In: [www.eba.europa.eu](https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2020/Guidelines%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring/Translations/886675/Final%20Report%20on%20GL%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring_COR_CS.pdf). Dostupné z: https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2020/Guidelines%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring/Translations/886675/Final%20Report%20on%20GL%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring_COR_CS.pdf [citováno 2024-03-03], s. 15 - 16

přiznává, že mohou být využívány i jiné informace, které budou vhodnější pro posouzení úvěruschopnosti.¹¹¹

Dohledový benchmark ČNB č. 1/2014 uznává, že z čistě ekonomického hlediska by využívání převážně statistických modelů mohlo být dostačující k řízení úvěrového rizika poskytovatelů spotřebitelských úvěrů, protože jsou pro ně podstatné celkové výnosy a rizika úvěrového portfolia a nikoliv individuální situace a bonita dlužníků. Parametry poskytovaných úvěrů a správa portfolia lze v určitých případech nastavit tak, aby byly výnosné i přes vyšší podíl úvěrů v selhání. Takový přístup je však v rozporu s § 86 zákona o spotřebitelských úvěrech, který umožňuje poskytnout spotřebitelský úvěr pouze v případě, že na základě posouzení poskytovatelem spotřebitelského úvěru nejsou důvodné pochybnosti, že by dlužník nebyl schopen poskytnutý úvěr splácet. Dle ČNB je tedy pro řádné posouzení úvěruschopnosti třeba využít více než jen automatizované bodovací metody (credit scoring), které vyřazují žadatele s nižším než povoleným skóre a říkají tedy pouze, že pravděpodobnost nesplácení je u daného žadatele vysoká, ale nezohledňují již individuální pohled na žadatelovu schopnost splácet, která vyžaduje komplexnější odborné posouzení.¹¹²

S rozvojem informačních technologií a digitalizace je třeba zmínit, že k automatizovanému posuzování úvěruschopnosti lze využít i metody strojového učení, které obecně nejsou zakázané, kdy je ale stále třeba zajistit regulační požadavky, aby ke každé žádosti o spotřebitelský úvěr bylo přistupováno individualizovaně a samozřejmě takové alternativní metody je třeba důsledně validovat a testovat předtím, než budou nasazeny do produkčního prostředí.

Nejvýznamnějšími metodami strojového učení jsou klasifikační stromy, náhodné lesy a neuronové sítě. Klasifikační strom je vytvářen na základě principu hledání jednoduchých podmínek, které jednoduše oddělí chtěné a nechtěné výsledky. Jeho rizikem je, že v případě, že je strom příliš velký, tak konečný počet pozorování v jednotlivých listech bude příliš malý a strom tak bude fungovat na vývojovém vzorku, ale obvykle nefunguje tak dobře na testovacích datech. Strojové učení metody náhodné lesy funguje na principu, že „více hlav více ví“, proto

---

¹¹¹ Ibid., s. 62

¹¹² ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Dohledový benchmark č. 1/2014 k výkladu povinnosti věřitele posoudit s odbornou péčí schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr podle § 9 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů*. Online. In: [www.cnb.cz](https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financi-trh/galleries/legislativni_zakladna/ochrana_spotrebitele_spotrebitelsky_uver/download/dohledovy_benchmark_os_2014_01.pdf). Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financi-trh/galleries/legislativni_zakladna/ochrana_spotrebitele_spotrebitelsky_uver/download/dohledovy_benchmark_os_2014_01.pdf [citováno 2023-03-19], str. 1 - 2

základ této metody spočívá ve vytvoření vyššího počtu ideálně nezávislých skóringových nebo klasifikačních modelů a výsledné skóre je poté vypočítané jako průměrné skóre nebo predikce jednotlivých modelů. Výhodou náhodných lesů je diverzifikace chyb jednotlivých modelů. V zásadě se tedy vytváří více klasifikačních stromů, které vytváří náhodný les. Neuronové sítě nejsou novou metodou strojového učení a fungují tak, že na vstupu je řada vysvětlujících proměnných, které jsou v „neuronové buňce“ lineárně zkombinovány a transformovány do konečného výstupu určitým typem aktivační funkce (např. logistickou funkcí). Neuronové sítě jsou velmi komplikované, mají menší stabilitu v čase než ostatní metody strojového učení a neposkytují vysokou úroveň transparentnosti co do vlivu vstupních proměnných na výsledné skóre.¹¹³

2.4. Ověřování informací z databází – Jak ověřovat deklarované údaje?

Jak již bylo zmíněno výše, tak pro účely řízení úvěrového rizika finanční instituce poskytující úvěry a posouzení úvěrového rizika žadatele byly založeny databáze – úvěrové registry, které obsahují informace o poskytnutých úvěrech, jak jsou/byly takové úvěry plněny co do řádnosti a včasnosti splácení jednotlivými dlužníky. Úvěrové registry jsou buď bankovní, které obsahují informace o bankovních obchodech, nebo nebankovní, které obsahují informace o ostatních úvěrových vztazích. Centrální registr úvěrů a Bankovní registr klientských informací jsou založeny na základě § 38a zákona o bankách. Nebankovní registr klientských informací a SOLUS jsou založeny na základě § 88 zákona o spotřebitelském úvěru.¹¹⁴ Další úprava fungování těchto registrů je obsažena také v § 20z a § 20za zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele (dále jen „zákon o ochraně spotřebitele“).

Dle ustanovení § 88 zákona o spotřebitelském úvěru má poskytovatel spotřebitelského úvěru povinnost zacházet s údaji tak, jako by získal tyto údaje přímo od spotřebitele sám, nikoliv přes úvěrový registr. Další povinností pro poskytovatele spotřebitelského úvěru je, že poskytovatel může takové údaje využít výhradně pro posouzení toho, jaké jsou předpoklady, že dlužník bude řádně splácet spotřebitelský úvěr pro účely řádného posouzení úvěruschopnosti žadatele.

---

¹¹³ HASTIE, T., TIBSHIRANI, R., FRIEDMAN, J. *The Elements of Statistical Learning: Data Mining, Inference, and Prediction*. Second Edition. Netherlands: Springer New York, 2009. ISBN 978-0-387-84857-0, s. 305 – 308, 600 - 601 a WITZANY, J. *Credit Risk Management, Pricing, Measurement, and Modeling*. Germany: Springer International Publishing, 2017. ISBN 978-3-319-49799-0, s. 75 - 88

¹¹⁴ KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0, s. 289 - 290

Co se týče GDPR povinností, tak spotřebitele je třeba pouze informovat o tom, že se na něj bude poskytovatel spotřebitelského úvěru, který není držitelem bankovní licence, doptávat v úvěrových databázích, není třeba spotřebitelův souhlas dle GDPR, jak stanovuje § 88 zákona o spotřebitelském úvěru. Obdobně pak dle § 38a zákona o bankách není třeba ani souhlas spotřebitele na ověřování informací v úvěrových registrech v případech, kdy je poskytovatelem banka.

Na druhé straně je zde však § 20z zákona o ochraně spotřebitele, který upravuje informační databáze o bonitě a důvěryhodnosti spotřebitele a stanoví, že sice není třeba souhlasu spotřebitele při vzájemném informování a zpracování osobních údajů v registru a že o předání údajů o spotřebiteli do registru je také třeba spotřebitele pouze informovat a povinně ho informovat a vyzvat k úhradě v případě existence dluhu, ale také stanoví, že: „*Prodávající je oprávněn informaci z registru požadovat v přímé souvislosti s konkrétním obchodním případem, a, pokud se jedná o registr, který eviduje záznamy o závazcích spotřebitelů, u kterých nedošlo k prodlení, a o potenciálních závazcích spotřebitelů, vždy jen se souhlasem spotřebitele.*“¹¹⁵ Souhlas spotřebitele je tedy třeba v případě pozitivních registrů (BRKI, NRKI).

Co se týče vztahu § 88 zákona o spotřebitelském úvěru a § 20z a § 20za zákona o ochraně spotřebitele, tak v tomto případě je úprava v zákoně o spotřebitelském úvěru pouze dílčí a úprava v zákoně o ochraně spotřebitele je úpravou komplexní. Zákon o ochraně spotřebitele upravuje databáze stejně nebo přísněji než zákon o spotřebitelském úvěru. § 88 zákona o spotřebitelském úvěru je navíc v českých právních podmínkách neuplatnitelný, neprolamuje bankovní tajemství, neumožňuje zpracovávat rodné číslo spotřebitele, nezahrnuje všechny možné poskytovatele spotřebitelského úvěru aj. Zákon o ochraně spotřebitele navíc například přesněji specifikuje povinnost poskytovatele spotřebitelských úvěrů chránit získané údaje od spotřebitele, výslovně řeší otázku používání informací od spotřebitele k tvorbě statistických modelů pro posouzení úvěruschopnosti řeší souhlasy do pozitivních registrů klientských informací aj.¹¹⁶

Bankovní registr klientských informací (BRKI) je charakterizován tím, že obsahuje informace o bonitě a důvěryhodnosti úvěrových klientů od bank. Úvěrovými klienty se myslí

---

¹¹⁵ Ustanovení § 20z odst. 6 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁶ SLANINA, J., JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., WACHTLOVÁ, L., FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-645-6, s. 442 - 445

fyzické osoby a BRKI obsahuje údaje o žádostech o úvěr a to jak podaných, tak odvolaných, výši úvěrových obchodů, informace o splátkách, uskutečněných úvěrových obchodech, které zahrnují kromě jiného čerpání z kreditních karet, pohledávky z kontokorentních účtů klienta aj. Informace o klientech obsažené v BRKI jsou jak pozitivního, tak negativního rázu.

Nebankovní registr klientských informací (NRKI), jak už název napovídá, je obdobným úvěrovým registrem jako BRKI s tím rozdílem, že obsahuje informace o bonitě, platební morálce a důvěryhodnosti úvěrových klientů od nebankovních finančních institucí, např. leasingových společností. Do tohoto registru mohou nahlížet i třetí osoby jako jsou například banky. NRKI obsahuje informace o přijatých i odmítnutých úvěrových produktech, výši úvěrů a jednotlivých splátek a zda takové splátky byly plněny klientem řádně a včas.

SOLUS se vyznačuje tím, že oproti předchozím dvěma úvěrovým registrům obsahuje pouze negativní informace o klientech, tzn. obsahuje informace o dlužnících a to jak fyzických, OSVČ i právnických osobách, které své závazky neplní řádně a včas. Nahlížet do tohoto registru mohou jak banky, tak jiné nebankovní finanční instituce, tak společnosti podnikající mimo finanční sféru, tedy například mobilní operátoři. Tím, že SOLUS je tzv. negativním registrem, tak dlužníci se v tomto registru objevují až tehdy, když závažně poruší smluvní podmínky.

Centrální registr úvěrů obsahuje informace o úvěrech fyzických osob podnikajících a právnických osob a není tedy relevantní pro, resp. nejsou v něm evidovány spotřebitelské úvěry, hypoteční úvěry fyzických osob apod.¹¹⁷

Na druhou stranu i fyzická osoba podnikající si může zažádat o úvěr mimo rámec svého podnikání, tedy jako spotřebitel a pak se informace z Centrálního registru úvěru jeví jako zcela zásadní. Centrální registr úvěrů ale nespĺňuje podmínku stanovenou § 88 odst. 1 písm. c) zákona o spotřebitelském úvěru.¹¹⁸

---

¹¹⁷ DŘEVÍNEK, K., ELEK, Š., KOTÁB, P., LIŠKA, P., RÝDL, T. *Zákon o bankách: Komentář*. Online. In: Systém ASPI. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO21_1992CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X [citováno 2023-02-19], § 38a

¹¹⁸ SLANIŠA, J., JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., WACHTLOVÁ, L., FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-645-6, s. 433

2.5. Judikatura v ČR – Jaké jsou problémy s posuzováním úvěruschopnosti v praxi?

Jak bylo nastíněno výše, tak posouzení úvěruschopnosti má relativně jednoduchou definici v zákoně o spotřebitelském úvěru, ale výpočet v praxi je poměrně složitý. Obecné pokyny EBA a dohledový benchmark a stanoviska ČNB přidávají doplňující informace k posouzení úvěruschopnosti, ale i tak v praxi dochází k aplikačním problémům, jak k posouzení úvěruschopnosti přistoupit.

Některé problémy s posuzováním úvěruschopnosti v praxi lze odvodit z vybrané judikatury českých soudů.

Finanční arbitr se v nálezu ze dne 20. března 2017, č. j. FA/4056/2017, sp. zn. FA/SU/374/2015 k posouzení úvěruschopnosti vyjádřil, že za situaci, kdy je spotřebitel schopen splácet spotřebitelský úvěr považuje situaci, kdy spotřebiteli v domácím/osobním rozpočtu v závislosti na frekvenci splátek zbude takový objem finančních prostředků, který mu zajistí bez jakýchkoliv problémů a omezení splácení splátky spotřebitelského úvěru dle smluvního ujednání s poskytovatelem spotřebitelského úvěru. Z toho důvodu je dle finančního arbitra nutné, aby finanční instituce posuzovala při ověřování úvěruschopnosti jak spotřebitelovy příjmy, tak výdaje v domácím/osobním rozpočtu individuálně, kdy výslovně zmiňuje posuzování příjmů ze zaměstnání či jiné činnosti, náklady na bydlení, dopravu, vedení domácnosti, nezaopatřené děti. Dále zde finanční arbitr zmiňuje, že pro posouzení úvěruschopnosti spotřebitele není relevantní případně nabízené zajištění, ať už ve formě zástavního práva, nebo zajišťovacího převodu práva k nemovitosti v situaci, kdy takové zajištění nemá žádnou vypovídací hodnotu o spotřebitelově schopnosti řádně splácet spotřebitelský úvěr, aniž by byly negativně zasaženy jeho osobní nebo majetkové poměry. Finanční arbitr také zmiňuje nutnost zohledňovat rodinné vazby spotřebitele ve smyslu, zda vyživuje další osoby, nebo zda se na domácím rozpočtu podílí také další osoba. Stejně tak je zde zmíněna povinnost poskytovatele spotřebitelských úvěrů vycházet jak z informací od spotřebitele, tak z informací získaných z jiných dostupných zdrojů a ověřovat si takto získané informace.¹¹⁹

Tento nález je kromě jiného zajímavý i z důvodu tvrzení, že spotřebitel by měl být schopen splácet splátky spotřebitelského úvěru bez jakýchkoliv problémů a omezení, jelikož

---

¹¹⁹ Nález (Mimosoudní) Finančního arbitra ČR ze dne 20. března 2017, č. j. FA/4056/2017, sp. zn. FA/SU/374/2015

z povahy věci se spotřebitel bude muset vždy alespoň trochu omezit při splácení spotřebitelského úvěru, jelikož se vždy bude jednat o nový výdaj spotřebitele.

K zohlednění hodnoty majetku se finanční arbitr vyjádřil i ve svém rozhodnutí ze dne 13. srpna 2015, e. č. FA/8539/2015, sp. zn. FA/SU/192/2014, kdy řekl, že: „*I kdyby ovšem měl finanční arbitr v rámci posuzování odborné péče Instituce při posuzování úvěruschopnosti přihlédnout ke skutečnosti, že Navrhovatelka za účelem uhrazení dluhu ze Smlouvy o úvěru chtěla prodat některou ze svých Nemovitostí, Instituce nebyla schopna ani přes výzvu finančního arbitra prokázat, že by v rámci posuzování příjmů Navrhovatelky zjistila, že Navrhovatelka s vysokou mírou pravděpodobnosti alespoň některou ze svých Nemovitostí skutečně prodá. Finanční arbitr je toho názoru, že bez toho zjištění Instituce nemohla brát při posuzování příjmů Navrhovatelky v potaz případný zisk z prodeje Nemovitostí.*“¹²⁰

Finanční arbitr v tom stejném rozhodnutí také zmiňuje, že není v souladu s odbornou péčí poskytovatele spotřebitelských úvěrů, když si nijak neověří výdaje žadatele o spotřebitelský úvěr, resp. spokojí se s pouhým čestným prohlášením žadatele a nevyžádá si například vyúčtování SIPO, telekomunikačních služeb, ani výpis z účtu žadatele o spotřebitelský úvěr.¹²¹

K nutnosti ověřování si informací se vyjádřil i Nejvyšší správní soud svým rozsudkem ze dne 1. dubna 2015, č. j. 1 As 30/2015 – 39, kdy uvedl, že ničím nedoložené prohlášení spotřebitele není dostačující pro řádné posouzení úvěruschopnosti spotřebitele, jelikož v takovém případě by poskytovatel spotřebitelských úvěrů mohl a měl mít pochybnosti o tom, že tvrzené skutečnosti jsou pravdivé. Ověřovat podrobně bonitu spotřebitele je třeba vždy, nejen v případech, kdy má poskytovatel spotřebitelských úvěrů nějaké pochybnosti o tom, co žadatel o spotřebitelský úvěr tvrdí. Jako možné požadované doklady k prokázání tvrzení spotřebitele se zde uvádí například výpis z bankovního účtu, výplatní pásky, nebo potvrzení o zaměstnání a příjmu žadatele o spotřebitelský úvěr. Takové doklady by měly zajistit, že spotřebitel je schopen splácet daný spotřebitelský úvěr věrohodným a objektivním způsobem, a to z důvodu, že jsou vydány třetí nezávislou stranou. V případě, že by i po poskytnutí těchto dokladů potvrzujících tvrzení spotřebitele, měl poskytovatel spotřebitelského úvěru pochybnosti, zda je daný spotřebitel dostatečně bonitní, tak je možné dle Nejvyššího správního soudu ověřit jeho

---

¹²⁰ Nález (Mimosoudní) Finančního arbitra ČR ze dne 13. srpna 2015, č. j. FA/SU/192/2014, sp. zn. FA/8539/2015

¹²¹ Nález (Mimosoudní) Finančního arbitra ČR ze dne 13. srpna 2015, č. j. FA/SU/192/2014, sp. zn. FA/8539/2015

situaci také skrz nahlédnutí do databáze, která umožňuje posouzení spotřebitelovy schopnosti splácet úvěr.¹²²

Obdobně se k ověřování informací také vyjádřil Soudní dvůr EU (dále jen „SDEU“) ve věci C-449/13, CA Consumer Finance proti Ingrid Bakkaus, který na otázku, zda článek 8 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru musí být vykládán tak, že posouzení úvěruschopnosti spotřebitele není možné provést pouze na základě tvrzených informací od spotřebitele, které by nebyly ověřeny či podpořeny jinými údaji odpověděl, že sice posouzení úvěruschopnosti spotřebitele může být provedeno pouze na základě informací, které dodal spotřebitel, ale pouze při splnění podmínky, že takové informace jsou dostatečné pro posouzení úvěruschopnosti a že takové informace, resp. prohlášení spotřebitele jsou podepřena doklady. Zároveň také odpověděl, že poskytovatel spotřebitelského úvěru nemá povinnost provádět kontrolování těch informací, které spotřebitel poskytl, systematicky.¹²³

Poskytovatel spotřebitelského úvěru zde tedy má prostor pro uvážení, které informace od spotřebitele bude ověřovat a stejně tak má volnost jakým způsobem je bude ověřovat. Regulatorně totiž není daný žádný privilegovaný způsob ověřování informací, stejně jako není předepsaná hierarchie údajů, jež by měly být ověřovány. Spíše naopak je zde zdůrazněno, že to je na zvážení každého jednotlivého poskytovatele spotřebitelských úvěrů.

K výše uvedené otázce SDEU také uvádí v bodu 36, že: „*V souladu se svým zněním naopak čl. 8 odst. 1 směrnice 2008/48 ve spojení s bodem 26 jejího odůvodnění přiznává poskytovateli úvěru prostor pro uvážení při určování, zda informace, které má k dispozici, stačí k doložení úvěruschopnosti spotřebitele, či nikoli, a zda je má ověřit pomocí jiných údajů.*“¹²⁴ a v bodu 37 poté: „*Z toho vyplývá, že poskytovatel úvěru musí zaprvé v každém jednotlivém případě s přihlédnutím k jeho konkrétním okolnostem zvážit, zda se jedná o příslušné informace a zda jsou tyto informace dostatečné pro posouzení úvěruschopnosti spotřebitele. V tomto ohledu se dostatečnost uvedených informací může lišit podle okolností, za nichž dojde k uzavření úvěrové smlouvy, podle osobní situace spotřebitele nebo podle částky úvěru uvedené v této smlouvě. Toto posouzení lze provést s pomocí dokladů o finanční situaci spotřebitele, ale*

---

¹²² Rozsudek NSS ze dne 1. dubna 2015, č. j. 1 As 30/2015 – 39

¹²³ Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Tribunal d'instance d'Orléans (Francie) dne 12. srpna 2013 — CA Consumer Finance v. Ingrid Bakkaus a další, Věc C-449/13

¹²⁴ Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Tribunal d'instance d'Orléans (Francie) dne 12. srpna 2013 — CA Consumer Finance v. Ingrid Bakkaus a další, Věc C-449/13, bod 36

nelze vyloučit možnost, aby poskytovatel úvěru zohlednil případné dříve získané znalosti o finanční situaci zájemce o úvěr. Avšak pouhá ničím nepodložená prohlášení spotřebitele nemohou být sama o sobě kvalifikována jako dostatečná, nejsou-li podepřena žádnými doklady.“¹²⁵

SDEU tímto tedy jasně vylučuje možnost, aby byl spotřebitelský úvěr poskytnut pouze na základě spotřebitelova prohlášení, kdy z kontextu předběžné otázky a rozsudku pak vyplývá, že nestačí pouhé spotřebitelovo prohlášení o jeho vlastní úvěruschopnosti, ale také ani jeho pouhé prohlášení o svých příjmech, výdajích apod.

Dalším českým rozsudkem zabývajícím se ověřováním informací je rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. července 2018, sp. zn. 33 Cdo 2178/2018, který stanoví, že pokud se žalobkyně – poskytovatel spotřebitelských úvěrů spokojil s pouhým nahlédnutím do registru dlužníků a nedoloženým prohlášením spotřebitele o jeho poměrech osobních, příjmových a majetkových, tak neposoudil řádně spotřebitelovu schopnost splácet spotřebitelských úvěr.¹²⁶

Dále zde Nejvyšší soud uvádí, že: „*Povinnost posouzení úvěruschopnosti spotřebitele chrání nejen spotřebitele samého před negativními důsledky neschopnosti úvěr splácet, ale zprostředkovaně také společnost jako celek, neboť předchází negativním sociálním důsledkům předlužení a insolvence v podobě pádu spotřebitele a osob na něm závislých do veřejné sociální sítě, narušení rodinných a sociálních vztahů atd. V neposlední řadě chrání i pozici věřitelů samých, neboť odborné posouzení úvěruschopnosti spotřebitele při žádosti o další úvěr snižuje riziko věřitelů, kteří témuž spotřebiteli poskytli úvěry či jiné služby již dříve.*“¹²⁷

Ačkoliv se výše uvedená stanoviska týkají předchozí právní úpravy, tak jsou stále aktuální, jelikož předchozí právní úprava byla v této oblasti obdobná. Díky rozsudku lze však usoudit, že pouhé dotazování se do registrů na spotřebitele není dostačující, avšak není jasné, které alternativní postupy k prověřování příjmů spotřebitelů by již dostačující byly.

Specifičtější, avšak tematicky vzdálenější, je usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2007, sp. zn. 32 Odo 1726/2006, týkající se převodu vlastnického práva k věci, kdy leasingová společnost (žalobkyně) chtěla odkoupit vozidlo od žalované, kdy ale vozidlo nebylo ve vlastnictví žalované. Nejvyšší soud zde potvrdil, že leasingová společnost mohla vědět, že

---

¹²⁵ Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Tribunal d'instance d'Orléans (Francie) dne 12. srpna 2013 — CA Consumer Finance v. Ingrid Bakkaus a další, Věc C-449/13, bod 37

¹²⁶ Rozsudek NS ze dne 25. července 2018, sp. zn. 33 Cdo 2178/2018

¹²⁷ Rozsudek NS ze dne 25. července 2018, sp. zn. 33 Cdo 2178/2018

žalovaná není vlastníkem vozidla na základě dodaných podkladů žalovanou. Přesněji usnesení stanoví, že: „*Dovolací soud neshledal pochybení ani v závěru odvolacího soudu o tom, že žalobkyně nepostupovala s náležitou odbornou péčí, pokud se spokojila pouze s domněnkami o vlastnictví k danému automobilu založenými na faktuře vystavené žalovanou, ústních informacích žalované a na faxové fotokopii technického průkazu vozidla. Zaslání technického průkazu faxem nemohlo věrohodně doložit skutečnost, že originál technického průkazu je v držení K. G. s.r.o., že společnost K. G. s.r.o. žalované uhradila cenu vozidla a že je vlastníkem předmětného automobilu.*“¹²⁸

Z výše uvedeného usnesení lze tedy usoudit, že pouhé domněnky o vlastnictví nestačí, podklady nemohou být vystaveny pouze ze strany žadatele o spotřebitelský úvěr bez doložení případných originálů dokumentů.

K ověřování informací se vyjadřuje i Ústavní soud například ve svém nálezu č. j. III. ÚS 4129/18 – 1 ze dne 26. února 2019, kdy stanovil, že obecné soudy musí zkoumat, zda poskytovatel spotřebitelských úvěrů řádně posoudil úvěruschopnost spotřebitele, jinak by tím zasáhl do spotřebitelova základního práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. V odůvodnění potvrzuje mimo jiné výše uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 2178/2018 a dochází také k závěru, že poskytovatel spotřebitelského úvěru je jednoznačně povinný prověřovat úvěruschopnost spotřebitele, kdy touto činností nechrání pouze spotřebitele, jakožto dlužníka, a sám sebe, ale také samotnou společnost, jelikož v případě neschopnosti dlužníka splácet poskytnutý úvěr se dlužník může dostat do předlužení a insolvence, která má vliv na celou společnost. V případě neschopnosti dlužníka splácet úvěr se často tato situace dotkne také osob na něm závislých a stejně tak ovlivní dlužníkovy rodinné a sociální vztahy. Ústavní soud zde také dospívá k názoru, že obecné soudy mají za úkol vést poskytovatele spotřebitelských úvěrů k tomu, aby přesvědčivě zkoumaly spotřebitelovu schopnost splácet svůj úvěr, a to třeba i tím, že zastaví exekuci vůči dlužníkovi, kdy se dle Ústavního soudu nejedná o nepřiměřený požadavek, jelikož posuzovat úvěruschopnost spotřebitele je výchozí zásada, kterou by obecné soudy měly brát jako obecný princip, ať už je tato povinnost stanovena v zákoně, nebo ne.¹²⁹

K posuzování úvěruschopnosti se relativně často vyjadřuje i ČNB. Z poslední doby lze zmínit například její rozhodnutí ze dne 27. června 2023, sp. zn. Sp/2019/376/573, kdy žalovaný

¹²⁸ Usnesení NS ze dne 27. září 2007, sp. zn. 32 Odo 1726/2006

¹²⁹ Nález ÚS ze dne 26. února 2019, č. j. III. ÚS 4129/18 - 1

nebankovní poskytovatel spotřebitelských úvěrů kromě jiného nedostatečně posuzoval úvěruschopnost žadatelů o spotřebitelský úvěr tím, že nedisponoval dostatečnými informacemi, které by dokládaly tvrzené příjmy a výdaje žadatelů o spotřebitelský úvěr a v některých případech posuzoval úvěruschopnost na základě vyšších příjmů nebo nižších výdajů než vyplývaly z předložených dokumentů. Dle svých interních předpisů měl například uvedený nebankovní poskytovatel spotřebitelských úvěrů sbírat dokumenty ne starší než tři měsíce, především tedy výpisy z bankovní účtů či výplatní pásky, kdy v některých případech tak ale nečinil vůbec nebo tak činil pouze částečně. Tímto uvedený nebankovní poskytovatel spotřebitelských úvěrů nedodržel také své interní předpisy týkající se posouzení úvěruschopnosti. Dále tento nebankovní poskytovatel spotřebitelských úvěrů také neplnil své interní předpisy v souvislosti s uchováváním záznamů o telefonních hovorech s žadateli o spotřebitelské úvěry, které by prokázaly řádné plnění povinností nebankovního poskytovatele spotřebitelských úvěrů při posuzování úvěruschopnosti žadatele o spotřebitelský úvěr, kdy nebankovní poskytovatel spotřebitelských úvěrů takové záznamy neuchovával vůbec.¹³⁰

Obdobné nálezy měla ČNB v příkazu ze dne 27. dubna 2023, sp. zn. Sp/2021/111/573, kdy nebankovní poskytovatel také neposuzoval úvěruschopnost řádně, jelikož kromě jiného v některých případech nepožadoval dokládání příjmů žadateli o spotřebitelský úvěr, v některých případech si nenechal doložit výdaje ani závazky žadatelů a spoléhal se pouze na jejich prohlášení a v některých případech také posuzoval úvěruschopnost s příjmy, výdaji i závazky v jiné výši, než bylo žadatelem o spotřebitelský úvěr doložené.¹³¹

Stejně tak v příkazu ze dne 21. dubna 2023, sp. zn. Sp/2021/215/573 ČNB shledala, že daný nebankovní poskytovatel spotřebitelských úvěrů kromě jiného neposuzoval řádně úvěruschopnost žadatele o spotřebitelský úvěr z důvodu, že se spoléhal pouze na prohlášené údaje o výdajích a závazcích a u příjmů vycházel z jiných hodnot, než byly hodnoty doložené a nedodržel své vlastní interní předpisy týkající se pravidel pro posuzování úvěruschopnosti.¹³²

V neposlední řadě i v rozhodnutí ČNB ze dne 5. ledna 2023, sp. zn. SP/2020/272/573 ČNB rozhodla, že nebankovní poskytovatel spotřebitelských úvěrů neposuzoval úvěruschopnost žadatelů o spotřebitelský úvěr řádně, jelikož v některých případech vycházel

---

¹³⁰ Rozhodnutí ČNB č. j. 2023/8448/570 ze dne 27. června 2023, sp. zn. Sp/2019/376/573

¹³¹ Příkaz ČNB č. j. 2023/50294/570 ze dne 27. dubna 2023, sp. zn. Sp/2021/111/573

¹³² Příkaz ČNB č. j. 2023/47257/570 ze dne 21. dubna 2023, sp. zn. Sp/2021/215/573

při posouzení úvěruschopnosti z vyšší hodnoty příjmů, než bylo doložené, případně nedisponoval doklady prokazujícími průměrný čistý měsíční příjem žadatele, spokojil se pouze s deklarovanými výdaji žadatelů o spotřebitelský úvěr a nezohledňoval finanční závazky žadatelů, případně jejich výdaje spojené s hazardními hrami, což bylo patrné na základě předložených výpisů z bankovních účtů.¹³³

Dále v rozhodnutí ze dne 19. září 2023, sp. zn. Sp/2021/4/573 ČNB shledala, že nebankovní poskytovatel spotřebitelských úvěrů nezohlednil při výpočtu DSTI splátky aktuálních závazků některých žadatelů o úvěr, ačkoliv tyto splátky byly skutečně doložené a ověřené a dále, že skutečné aktuální závazky žadatelů o úvěr nezahrnul do výpočtu disponibilního limitu.¹³⁴

V příkazu ze dne 12. září 2023, sp. zn. Sp/2022/366/573, pak ČNB zjistila, že uvedený nebankovní poskytovatel spotřebitelských úvěrů nezohledňoval při posuzování úvěruschopnosti věk, kdy žadatelé o spotřebitelský úvěr půjdou do starobního důchodu, resp. nezohledňoval, že daný spotřebitelský úvěr bude splácen i po odchodu spotřebitele do důchodu, dále neověřoval skutečné výdaje žadatelů o spotřebitelský úvěr na stravu, výživné a jiné výdaje při počítání jejich disponibilních finančních zdrojů a spoléhal se u těchto položek na pouhé prohlášení žadatele a ani neověřoval skutečné finanční závazky žadatelů o spotřebitelský úvěr, kdy se zde spoléhal na prohlášení žadatele a NRKI, insolvenční rejstřík, centrální evidenci exekucí a list vlastnictví z katastru nemovitostí, které ale neobsahují informace o bankovních úvěrech. Informace o bankovních úvěrech by bylo možné zjistit například z výpisů z bankovních účtů, které ale nebankovní poskytovatel spotřebitelských úvěrů nepožadoval.¹³⁵

Z výše uvedeného lze usoudit, že nejčastěji v praxi dělá problémy dokládání tvrzených údajů o příjmech, výdajích a závazcích žadatelů o spotřebitelský úvěr, buď nejsou tyto informace podloženy vůbec, nebo nedostatečně. Dále výpočet, zda je spotřebitel schopen splácet požadovaný spotřebitelský úvěr, resp. vkládání do vzorce správných hodnot žadatelových příjmů, výdajů a závazků. Stejně tak dělá problémy prokazatelnost, resp. zpětná rekonstruovatelnost posouzení úvěruschopnosti žadatelů o spotřebitelský úvěr a dodržování samotných interních předpisů institucí poskytujících spotřebitelské úvěry týkajících se pravidel pro posouzení úvěruschopnosti v praxi.

---

¹³³ Rozhodnutí ČNB č. j. 2023/2548/570 ze dne 5. ledna 2023, sp. zn. Sp/2020/272/573

¹³⁴ Rozhodnutí ČNB č. j. 2023/122219/570 ze dne 19. září 2023, sp. zn. Sp/2021/4/573

¹³⁵ Příkaz ČNB č. j. 2023/119300/570 ze dne 12. září 2023, sp. zn. Sp/2022/366/573

2.6. Úvěrové ukazatele – Co znamenají zkratky LTV, DSTI a DTI?

Úvěrové ukazatele slouží České národní bance k regulaci a ochraně trhu a úvěrových subjektů. Česká národní banka jimi napomáhá ke snížení zranitelnosti finančního sektoru v případě potenciálně nepříznivého vývoje podmínek na trhu nemovitostí a ekonomického prostředí, které mohou negativně dopadat na finanční stabilitu v ČR.

Ačkoliv jsou úvěrové ukazatele určeny primárně pro řízení rizik spojených s poskytováním spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí, tak se aplikují i na žádosti spotřebitelů o spotřebitelský úvěr v případě, že žadatel má již sjednán nějaký další spotřebitelský úvěr zajištěný obytnou nemovitostí.¹³⁶

Zákonným základem je § 45a, § 45b a § 45c zákona o České národní bance. § 45a zákona o České národní bance stanovuje povinnost osobě oprávněné poskytovat spotřebitelský úvěr neposkytnout spotřebitelský úvěr zajištěný obytnou nemovitostí žadateli, který překračuje horní hranici jednoho nebo více úvěrových ukazatelů v případě, že tato hranice je stanovena Českou národní bankou prostřednictvím opatření obecné povahy. Výjimku lze udělat nejvýše u 5 % celkového objemu spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí daného poskytovatele v kalendářním čtvrtletí za předpokladu, že jsou takové spotřebitelské úvěry od počátku evidované jako spotřebitelské úvěry nesplňující jedno nebo více úvěrových ukazatelů a je řádně zdůvodněno jejich poskytnutí i přes překročení těchto ukazatelů. Další výjimkou je konsolidace půjček zajištěných jednou a tou stejnou obytnou nemovitostí, kdy zákaz poskytnutí spotřebitelského úvěru zajištěného obytnou nemovitostí v případě překročení jednoho nebo více úvěrových ukazatelů neplatí v případě, že spotřebitelský úvěr, který bude zajištěn obytnou nemovitostí, je poskytnut za účelem splacení jednoho nebo více spotřebitelských úvěrů, které jsou zajištěny tou stejnou obytnou nemovitostí za podmínky, že jistina poskytovaného spotřebitelského úvěru, kterým se mají spotřebitelské úvěry zajištěné touto obytnou nemovitostí splatit, není vyšší než součet zůstatků jistin těchto spotřebitelských úvěrů.

Pokud poskytovatel spotřebitelských úvěrů poskytne spotřebitelský úvěr i přesto, že žadatel nesplňuje jeden nebo více úvěrových ukazatelů, tak to nemá za následek neplatnost smlouvy o takovém spotřebitelském úvěru.

---

¹³⁶ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Úřední sdělení České národní banky č. 15/2023 ze dne 15. prosince 2023, Doporučení k řízení rizik spojených s poskytováním spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí.* Online. In: [www.cnb.cz](https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/legislativa/galleries/Vestnik-CNB/2023/vestnik_2023_15_21723180.pdf). Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/legislativa/galleries/Vestnik-CNB/2023/vestnik_2023_15_21723180.pdf [citováno 2024-01-07], čl. II

Úvěrovými ukazateli jsou LTV (Loan to Value), DTI (Debt to Income) a DSTI (Debt Service to Income).

Zákon o České národní bance definuje úvěrové ukazatele takto:

„Úvěrovým ukazatelem je ukazatel, který vyjadřuje poměr

a) celkové výše dluhů spotřebitele ze spotřebitelských úvěrů zajištěných stejnou obytnou nemovitostí k hodnotě zajištění (dále jen "ukazatel LTV"),

b) výdajů spotřebitele vyplývajících z celkové výše dluhů spotřebitele k jeho příjmům (dále jen "ukazatel DSTI") a

c) celkové výše dluhů spotřebitele k jeho příjmům (dále jen "ukazatel DTI").“¹³⁷

Jinými slovy řečeno LTV má žadateli říci, zda si nebere příliš vysoký úvěr, DTI zda nebude žadatel v případě poskytnutí úvěru předlužený a DSTI říká žadateli, zda bude schopen úvěr splácet.

Pravidla a způsob výpočtu úvěrových ukazatelů je stanoven Českou národní bankou vyhláškou č. 399/2021 Sb., o úvěrových ukazatelích.

Ukazatel LTV je vyjádřen v procentech a vypočte se podle vzorce:

„L

$$LTV = \frac{L}{V} \cdot 100,$$

V

kde

L označuje celkovou výši dluhů spotřebitele ze spotřebitelských úvěrů zajištěných stejnou obytnou nemovitostí podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 (dále jen "obytná nemovitost") vypočtenou podle vzorce

$$L = NL + OL,$$

kde

---

¹³⁷ Ustanovení § 45a odst. 5 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů

NL označuje celkovou výši jistiny nově poskytovaného spotřebitelského úvěru zajištěného obytnou nemovitostí,

OL označuje celkovou výši dluhů spotřebitele, včetně dosud nečerpaných jistin, z již sjednaných spotřebitelských úvěrů zajištěných stejnou obytnou nemovitostí jako nově poskytovaný spotřebitelský úvěr,

V označuje hodnotu obytné nemovitosti zajišťující nově poskytovaný spotřebitelský úvěr stanovenou podle § 113 odst. 3 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů, přičemž u spotřebitelského úvěru určeného na výstavbu či rekonstrukci obytné nemovitosti jde o takto stanovenou hodnotu obytné nemovitosti po dokončení její výstavby či rekonstrukce.¹³⁸

Ukazatel DSTI je vyjádřen v procentech a vypočte se podle vzorce:

„DS

$$DSTI = \frac{DS}{I} \cdot 100,$$

I

kde

DS označuje výdaje spotřebitele, které vyplývají z celkové výše dluhů spotřebitele podle § 4, vypočtené podle vzorce

$$\text{Suma}_j P_{ij}$$

$$DS = \text{Suma}_{i=1}^n \frac{P_{ij}}{t_i},$$

i t_i

kde

P_{ij} označuje j-tou splátku jistiny, splátku úroků a přímo související platbu v souvislosti s i-tým dluhem spotřebitele, jenž je součástí celkové výše dluhů spotřebitele,

t_i zbytkovou splatnost i-tého dluhu v měsících,

---

¹³⁸ Ustanovení § 2 vyhlášky č. 399/2021 Sb., o úvěrových ukazatelích

I označuje příjmy spotřebitele, kterými se rozumí výše měsíčních příjmů po zdanění obezřetně vyhodnocených jako stálé na základě prokazatelně doložené příjmové historie za dostatečně dlouhé období; příjmy zahrnují příjmy ze závislé činnosti, příjmy ze samostatné činnosti, důchody z důchodového pojištění, dávky z doplňkového penzijního spoření, dávky z penzijního připojištění, dávky pro osoby se zdravotním postižením, dávky nemocenského pojištění, výživné a další podobné pravidelné příjmy, příjmy z nájmu nebo pachtu nemovitých věcí, příjmy z finančních nástrojů a případně další prokazatelně dlouhodobě udržitelné příjmy.¹³⁹

Ukazatel DTI je pak vyjádřen celým číslem a vypočte se podle vzorce:

„D

$DTI = \frac{D}{I}$,

12I

kde

D označuje celkovou výši dluhů spotřebitele vypočtenou podle vzorce

$D = L + OD$,

kde

L označuje celkovou výši dluhů spotřebitele ze spotřebitelských úvěrů zajištěných stejnou obytnou nemovitostí vypočtenou obdobně jako pro účely ukazatele LTV,

OD označuje celkovou výši dluhů spotřebitele z již sjednaných úvěrů jiných než zahrnutých do výpočtu položky L, včetně dosud nečerpaných jistin z takovýchto úvěrů,

I označuje příjmy spotřebitele podle § 3.¹⁴⁰

Ustanovení § 5 vyhlášky č. 399/2021 Sb., o úvěrových ukazatelích poté upravuje, že poskytovatel spotřebitelského úvěru před schválením spotřebitelského úvěru, který je zajištěn obytnou nemovitostí, vypočte úvěrové ukazatele výše zmíněné v českých korunách se zaokrouhlením na 2 desetinná místa a zohlední horní hranice úvěrových ukazatelů, které stanoví ČNB opatřením obecné povahy. V případě nutnosti přepočtení cizích měn do korun českých stanovuje § 5 odst. 2 této vyhlášky, jaký kurz ČNB má být použit. Poskytovatel spotřebitelského

¹³⁹ Ustanovení § 3 vyhlášky č. 399/2021 Sb., o úvěrových ukazatelích

¹⁴⁰ Ustanovení § 4 vyhlášky č. 399/2021 Sb., o úvěrových ukazatelích

úvěru může pro výpočet zohlednit zajištění ve formě zástavního práva uzavřené s tímto poskytovatelem dle § 6 odst. 1 této vyhlášky. Podmínkou je, že zástavní právo musí být uzavřené s tímž poskytovatelem z důvodu, že má snížit riziko nesplacení úvěru. V případě, že by zástavní právo bylo uzavřené s jiným poskytovatelem, tak by poskytovatel navíc nesl ještě riziko selhání osoby, u které má spotřebitel vklad. Ustanovení § 6 odst. 2 vyhlášky upravuje výpočet v případě refinancování, konsolidace úvěrů či v případě, že nový spotřebitelský úvěr, který je zajištěn obytnou nemovitostí, bude použit ke splacení již sjednaného spotřebitelského úvěru/spotřebitelských úvěrů a § 6 odst. 3 upravuje výpočet pro případy více dlužníků – spotřebitelů, např. manželů. Další odstavce pak upravují výpočty v případě, že spotřebitelský úvěr téhož spotřebitele je zajištěn více obytnými nemovitostmi, nebo když je tatáž obytná nemovitost již zatížena zástavním právem jiných osob, než je žadatel o spotřebitelský úvěr, nebo když je zatížena samotným žadatelem jinými než spotřebitelskými úvěry.¹⁴¹

Jak již bylo zmíněno výše, tak ČNB má zmocnění vydávat opatření obecné povahy, kterým se stanoví horní hranice jednoho nebo více úvěrových ukazatelů s ohledem na analýzu faktorů zakládajících systémová rizika, která souvisí s poskytováním spotřebitelských úvěrů jež jsou zajištěny obytnou nemovitostí. Toto zmocnění je obsaženo v § 45b zákona o České národní bance. Toto ustanovení také stanovuje podmínky úvěrových ukazatelů pro žadatele o spotřebitelský úvěr, kteří nedosáhli věku 36 let, resp. o kolik procentních bodů a násobků čistých příjmů vyšší je horní hranice úvěrových ukazatelů pro tyto žadatele, zejména k jakým faktorům zakládajícím systémová rizika má ČNB přihlížet při stanovování horní hranice úvěrových ukazatelů, podmínky účinnosti opatření obecné povahy vydávaného ČNB a jak často má ČNB přezkoumávat důvody pro vydání opatření obecné povahy (minimálně jednou za 6 měsíců). Vydávat opatření obecné povahy má ČNB zmocnění od roku 2021.¹⁴²

Ustanovení § 45c zákona o České národní bance pak zmocňuje ČNB k uložení nápravných opatření ve formě odstranění zjištěného nedostatku v přiměřené lhůtě v případě, že zjistí, že poskytovatel spotřebitelských úvěrů poskytnul spotřebitelský úvěr v rozporu s § 45a odst. 1. Poskytovatel spotřebitelského úvěru, který poskytl spotřebitelský úvěr v rozporu s §

---

¹⁴¹ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Odůvodnění vyhlášky o úvěrových ukazatelích*. Online. In: www.cnb.cz. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/legislativa/.galleries/vyhlasky/vyhlaska_399_2021_oduvodneni.pdf [citováno 2023-03-04], str. 6

¹⁴² ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Opatření obecné povahy ze dne 25. listopadu 2021 ke stanovení horní hranice úvěrových ukazatelů č. 1/2021*. č.j.: 2021/117333/CNB/180. Online. In: www.cnb.cz. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/financi-stabilita/.galleries/makroobezretnostni_politika/opatreni-obecnepovahy/ooop_i_2021_uverove_ukazatele.pdf [citováno 2023-03-04]

45a odst. 1 zákona o České národní bance, musí poté informovat Českou národní banku bez zbytečného odkladu (nejpozději do 10 dnů od uplynutí lhůty stanovené ČNB) o tom, že nedostatek již odstranil.

Kromě opatření obecné povahy vydává ČNB též doporučení k řízení rizik spojených s poskytováním spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí. Doporučení ČNB upravují další oblasti poskytování spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí, které nejsou upraveny zákonem o České národní bance a specifikovány poté opatřením obecné povahy, jedná se například o maximální délku splatnosti takového spotřebitelského úvěru, jak přistupovat ke spotřebitelským úvěrům zajištěným obytnou nemovitostí a určeným ke koupi další obytné nemovitosti a ke spotřebitelským úvěrům zajištěným obytnou nemovitostí a určeným ke koupi obytné nemovitosti, která poté bude sloužit k pronájmu aj.¹⁴³

2.7. Důsledky porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele

Zákon o spotřebitelském úvěru v § 87 stanoví důsledky porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, kdy v případě, že je poskytnut spotřebiteli spotřebitelský úvěr, aniž by byla posouzena jeho úvěruschopnost na základě dostatečných informací dle § 86 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru a v případě, že by byly důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet na základě posouzení úvěruschopnosti spotřebitele a spotřebitelský úvěr by byl i přesto poskytnut, tak se považuje smlouva o takovém spotřebitelském úvěru za neplatnou. Soud má ze zákona přihlídnout k takové neplatnosti i bez návrhu.

V případě neplatnosti smlouvy se tedy na takové právní jednání hledí, jako by neexistovalo, jako by smlouva o spotřebitelském úvěru nebyla uzavřena. Spotřebitel tedy nemusí platit žádný úrok a již zaplacené úroky se mu vracejí zpět. Spotřebitel je povinen vrátit poskytnutou jistinu v přiměřené době.

V případě sporu při vydefinování, co je „přiměřená doba“, určí tuto dobu soud na základě návrhu některého z účastníků při zohlednění možností spotřebitele, jeho příjmu, sociálních a majetkových poměrů a zároveň při zachování spravedlivého rozdělení práv a povinností obou smluvních stran. Toto určení „přiměřené doby“ není neměnné, ale soud ho

---

¹⁴³ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Úřední sdělení České národní banky č. 15/2023 ze dne 15. prosince 2023, Doporučení k řízení rizik spojených s poskytováním spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí.* Online. In: [www.cnb.cz](https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/legislativa/_galleries/Vestnik-CNB/2023/vestnik_2023_15_21723180.pdf). Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/legislativa/_galleries/Vestnik-CNB/2023/vestnik_2023_15_21723180.pdf [citováno 2024-01-07]

může změnit v případě, že se změní situace spotřebitele, a to na návrh některé ze smluvních stran. Stejně tak soud může změnit i dobu smluvními stranami sjednanou k vrácení poskytnuté jistiny na základě návrhu některé ze smluvních stran.

Povinnost soudu zabývat se otázkou posouzení úvěruschopnosti spotřebitele i bez návrhu je v zákoně o spotřebitelském zákonu relativně nově, přesněji od 29. dubna 2022 s účinností od 29. května 2022. Vložena byla zákonem č. 96/2022 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti finančního trhu zejména v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie týkajících se unie kapitálových trhů na základě rozsudku SDEU ze dne 5. března 2020 ve věci C-679/18 OPR-Finance. Původní znění zákona o spotřebitelském úvěru totiž říkalo, že spotřebitel musí aktivně namítnout v promlčecí době 3 let od uzavření smlouvy neplatnost smlouvy o spotřebitelském úvěru z důvodu, že nebyla řádně posouzena jeho úvěruschopnost. Jednalo se tedy o relativní neplatnost smlouvy. Výše zmíněný rozsudek SDEU ve věci C-679/18 OPR-Finance však stanovil, že je toto ustanovení v rozporu s právem EU, resp. s články 8 a 23 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru.¹⁴⁴ SDEU rozhodl, že články 8 a 23 této směrnice je třeba vykládat tak, že vnitrostátní soud musí z úřední povinnosti zkoumat, zda byly naplněny požadavky na předšmluvní povinnosti věřitele článku 8 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru, tedy zda byla posouzena úvěruschopnost spotřebitele a v případě, že tato povinnost nebyla splněna, tak aby vyvodil důsledky v souladu s článkem 23 této směrnice. Tyto články je třeba spolu také vykládat tak, že není možné uložit sankci věřiteli za porušení jeho předšmluvní povinnosti tím, že neposoudí úvěruschopnost spotřebitele pouze v případě, že tak namítne spotřebitel v tříleté promlčecí době.¹⁴⁵ Ačkoliv dle důvodové zprávy šlo k tomuto výkladu, tedy že soud se má zabývat otázkou posouzení úvěruschopnosti spotřebitele i bez návrhu, dospět již historicky na základě výkladu občanského zákoníku a vnitrostátní judikatury Nejvyššího i Ústavního soudu, tak z důvodu zajištění jednotného přístupu soudů a

---

¹⁴⁴ ZÁKONY PRO LIDI. *Důvodová zpráva ze dne 13.12.2021 k návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v oblasti finančního trhu zejména v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie týkajících se unie kapitálových trhů.* Online. In: www.zakonyprolidi.cz. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/media2/file/2112/File49160.pdf?attachment-filename=duvodova-zprava-sbcr-2022c049z0096-20211213.pdf> [citováno 2023-01-22], str. 236

¹⁴⁵ Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 5. března 2020 ve věci OPR-Finance s.r.o. v. GK, Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Okresním soudem v Ostravě, Řízení o předběžné otázce – Ochrana spotřebitele – Směrnice 2008/48/ES – Smlouvy o spotřebitelském úvěru – Článek 8 – Povinnost věřitele ověřit úvěruschopnost spotřebitele – Vnitrostátní právní úprava – Namítatelnost promlčení námitky neplatnosti smlouvy vznesené spotřebitelem – Článek 23 – Sankce – Účinnost, přiměřenost a odrazující povaha – Vnitrostátní soud – Zkoumání z úřední povinnosti, zda byla tato povinnost dodržena, Věc C-679/18

větší právní jistoty dotčených osob uznal zákonodárce za vhodné tuto povinnost výslovně v zákoně upravit.¹⁴⁶

Co se týče důkazního břemena, tak sice zákon o spotřebitelském úvěru nestanovuje výslovně, kdo má porušení povinnosti prokazovat, ale na základě rozsudku SDEU ve věci C-449/13 CA Consumer Finance má důkazní břemeno nést poskytovatel spotřebitelského úvěru. Toto rozhodnutí SDEU je logické z důvodu, že spotřebitel většinou neví, jak byla posouzena jeho úvěruschopnost, nemá přístup k dokumentaci, ale také většinou nemá odborné znalosti k vyhodnocení, zda jeho úvěruschopnost byla či nebyla posouzena řádně.¹⁴⁷

---

¹⁴⁶ ZÁKONY PRO LIDI. Důvodová zpráva ze dne 13.12.2021 k návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v oblasti finančního trhu zejména v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie týkajících se unie kapitálových trhů. Online. In: www.zakonyprolidi.cz. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/media2/file/2112/File49160.pdf?attachment-filename=duvodova-zprava-sbcr-2022c049z0096-20211213.pdf> [citováno 2023-01-22], str. 237

¹⁴⁷ SLANINA, J., JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., WACHTLOVÁ, L., FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-645-6, s. 439

3. Komparace s právní úpravou ve Slovenské republice

Ačkoliv slovenská právní úprava vykazuje mnoho společných znaků s českou právní úpravou, tak i přesto lze mezi nimi nalézt některé rozdíly, a to jak v právní úpravě spotřebitelských úvěrů a jejich poskytování, tak v přístupu regulátora, tedy Národní banky Slovenska, k samotnému posuzování úvěruschopnosti.

3.1. Subjekty úvěrového vztahu

Co se týče subjektů úvěrového vztahu, tak na Slovensku není dělení subjektů jiné než v České republice. Subjekty tedy jsou domácnosti, firmy, stát a různé zahraniční subjekty, přičemž největším věřitelem jsou právě domácnosti. Většina úspor domácností protéká finančním trhem a stává se investicemi, které jsou alokovány na finančním trhu různým dlužníkům. Tento proces je zastřešován především prostřednictvím subjektů finančního trhu, nebo finančními zprostředkovateli, jejichž úlohou je zabezpečit vzájemné propojení všech ekonomických subjektů, které na finančním trhu vystupují, a to například podnikatelského sektoru, orgánů veřejného sektoru, obyvatelstva apod.

Nahlížení na finanční zprostředkovatele se na Slovensku lehce liší od nahlížení na zprostředkovatele v České republice. Slovenské finanční zprostředkovatele lze rozdělit do dvou skupin, bankovní zprostředkovatele a nebankovní zprostředkovatele. Jejich úlohou je získávat prostředky od různých věřitelů a poskytnout je různým dlužníkům. Zprostředkovatelé získávají často prostředky od malých vkladatelů, kdy ze získaných prostředků pak vytváří velké balíky úvěrů, které se poskytují firmám. Opačný proces je však také možný, což znamená, že zprostředkovatelé získávají vklady od firem, kdy tyto vklady rozdělí na menší úvěry, které rozdistribují dlužníkům. Zprostředkovatelé pracují i s časovým aspektem, kdy získávají zdroje s různou dobou splatnosti, které pak mohou využít na úvěry s různou dobou splatnosti. Úlohou zprostředkovatele je také časově sjednotit zdroje s jejich použitím. Finanční zprostředkovatelé působí i na nadnárodní úrovni, kdy mohou získávat peněžní zdroje i v cizích měnách a z cizích zemí. Finanční zprostředkovatelé také monitorují bonitu dlužníků, na základě čehož mohou poskytovat svým klientům informační servis. Jelikož mají zprostředkovatelé informace z celého finančního trhu, tak mohou poskytovat informace široké veřejnosti.

Banky představují jednoho z nejvýznamnějších finančních zprostředkovatelů a jsou na Slovensku upraveny zákonem č. 483/2001 Z.z., o bankách a o zmene a doplnení niektorých

zákonov.¹⁴⁸ Stejně jako v České republice je bankou právnická osoba založená ve formě akciové společnosti, která má v případě slovenské právní úpravy sídlo na území Slovenské republiky a byla jí udělena bankovní licence. Bankovní licenci na Slovensku uděluje Národní banka Slovenska. Stejně jako v České republice jsou činnosti, které může banka poskytovat vyjmenovány v zákoně, specificky v § 2 zákona č. 483/2001 Z.z., o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov jsou vyjmenované obecné podmínky pro výkon bankovních činností, poskytování úvěrů obecně, finančního leasingu a jiných a v § 36b stejného zákona je pak bance, zahraniční bance nebo pobočce zahraniční banky umožněno poskytovat spotřebitelské úvěry podle zvláštního předpisu, jímž se má na mysli zákon č. 129/2010 Z. z., o spotřebitelských úveroch, na základě bankovního povolení nebo oprávnění k vykonávání bankovních činností vyjmenovaných v §§ 11 až 20 tohoto zákona. Výslovně je pak v § 36b odst. 2 zmíněno, že na banku, zahraniční banku a pobočku zahraniční banky se nevztahují ustanovení o povolení na poskytování spotřebitelských úvěrů podle zákona č. 129/2010 Z. z., o spotřebitelských úveroch. Banka, zahraniční banka či pobočka zahraniční banky tedy může poskytovat spotřebitelské úvěry, aniž by si musela žádat o zvláštní povolení k poskytování spotřebitelských úvěrů.

3.2. Spotřebitelský úvěr

Spotřebitelský úvěr dle zákona č. 129/2010 Z. z., o spotřebitelských úveroch je definován takto: „*Spotřebitelským úverom na účely tohto zákona je dočasné poskytnutie peňažných prostriedkov na základe zmluvy o spotrebiteľskom úvere vo forme pôžičky, úveru, odloženej platby alebo obdobnej finančnej pomoci poskytnutej veriteľom spotrebiteľovi. Spotrebiteľský úver podľa tohto zákona možno poskytnúť len bezhotovostným prevodom finančných prostriedkov na platobný účet spotrebiteľa alebo na účet stavebného sporiteľa, poštovým poukazom, ktorého adresátom je spotrebiteľ alebo platobným prostriedkom vydaným na meno spotrebiteľa; tým nie je dotknuté bezhotovostné poskytnutie viazaného spotrebiteľského úveru podľa § 15 alebo poskytnutie spotrebiteľského úveru bezhotovostne na splatenie iného úveru alebo úverov úhradou veriteľovi oprávnenému poskytovať úver podľa tohto zákona alebo osobitného predpisu. Spotrebiteľským úverom sú aj mladomanželský úver podľa osobitného predpisu, niektoré stavebné úvery a iné úvery podľa osobitného predpisu a nezabezpečené úvery poskytované spotrebiteľom na účely rekonštrukcie nehnuteľnosti určenej na bývanie, pričom ustanovenia osobitných predpisov týkajúce sa poskytovania týchto úverov*

---

¹⁴⁸ STRÉMY, Jana. *Ochrana finančného spotrebiteľa*. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-089-5, s. 21 - 23

*tým nie sú dotknuté; obmedzenie hornej hranice výšky úveru podľa odseku 3 písm. f) sa na tieto úvery nevzťahuje.*¹⁴⁹

Spotřebitel je pak dle stejného zákona v § 2 písm. a) definován pro účely tohoto zákona obdobně jako v České republice, tedy jako fyzická osoba, která jedná mimo rámec předmětu svého podnikání nebo povolání. Zákon č. 250/2007 Z. z., o ochraně spotřebitele a o změně zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov pak spotřebitele definuje pro účely tohoto zákona v § 2 písm. a) jako fyzickou osobu, která při uzavírání a plnění spotřebitelské smlouvy nejedná v rámci předmětu své podnikatelské činnosti, zaměstnání nebo povolání. Definici spotřebitele obsahuje i zákon č. 266/2005 Z. z., o ochraně spotřebitele pri finančných službách na diaľku a o zmene a doplnení niektorých zákonov, který spotřebitele definuje v § 2 písm. d) pro účely tohoto zákona jako fyzickou osobu, které se výlučně pro osobní potřebu poskytují finanční služby na základě smlouvy uzavřené distančním způsobem, a která při jejím uzavírání a plnění nejedná v rámci svého zaměstnání, povolání nebo podnikání. Nesmí být také opomenut slovenský zákon č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník, který v § 52 odst. 4 definuje spotřebitele jako fyzickou osobu, která při uzavírání a plnění spotřebitelské smlouvy nejedná v rámci předmětu své obchodní činnosti nebo jiné podnikatelské činnosti. Slovenská právní úprava tedy obsahuje hned několik definic spotřebitele jako subjektu právního vztahu.

Věřitelem dle zákona č. 129/2010 Z. z., o spotřebitel'ských úveroch se pro účely tohoto zákona rozumí dle § 2 písm. b) fyzická nebo právnická osoba, která nabízí nebo poskytuje spotřebitelský úvěr v rámci své podnikatelské činnosti. K nabízení a poskytování spotřebitelských úvěrů musí věřitel obdržet povolení od Národní banky Slovenska, kdy zákon č. 129/2010 Z. z., o spotřebitel'ských úveroch rozlišuje dva druhy věřitelů, a) věřitel bez omezení rozsahu poskytování spotřebitelských úvěrů a b) věřitel s omezeným rozsahem poskytování spotřebitelských úvěrů.¹⁵⁰ Věřitel s omezeným rozsahem poskytování spotřebitelských úvěrů je dle § 20b odst. 1 zákona č. 129/2010 Z. z., o spotřebitel'ských úveroch takový věřitel, jehož celkový objem poskytnutých spotřebitelských úvěrů nepřekročí 10 000 EUR. O povolení Národní banky Slovenska si nemusí žádat banky, zahraniční banky ani pobočky zahraničních bank viz výjimka zmíněná výše.

---

¹⁴⁹ Ustanovení § 1 odst. 2 zákona č. 129/2010 Z. z., o spotřebitel'ských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁰ Ustanovení § 20 zákona č. 129/2010 Z. z., o spotřebitel'ských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů

Zprostředkování spotřebitelských úvěrů je pak upraveno zákonem č. 186/2009 Z. z., o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý v § 6 s určitými výjimkami vyjmenovává, že na území Slovenské republiky může vykonávat finanční zprostředkování pouze finanční agent, kterým je:

- a) samostatný finanční agent,
- b) vázaný finanční agent,
- c) podřízený finanční agent,
- d) zprostředkovatel doplňkového pojištění,
- e) vázaný investiční agent.

Finanční agentem se rozumí dle stejného paragrafu osoba, která má sídlo, místo podnikání nebo organizační složku na území Slovenské republiky a která vykonává finanční zprostředkování na základě písemné smlouvy s finanční institucí nebo na základě písemné smlouvy se samostatným finančním agentem. Finanční agent má zakázáno vykonávat souběžně finanční poradenství.

Samostatný finanční agent zprostředkovává finanční produkty na základě písemné smlouvy s finanční institucí, kdy může mít uzavřeno vícero smluv s různými finančními institucemi.

Vázaný finanční agent také vykonává svou činnost na základě písemné smlouvy s finanční institucí, ale na rozdíl od samostatného finančního agenta, může mít souběžně uzavřenou písemnou smlouvu pouze s jednou finanční institucí v jednom odvětví s výjimkou odvětví pojištění a zajištění, kde lze mít uzavřenou jednu smlouvu s pojišťovnou vykonávající pouze životní pojištění a druhou smlouvu s pojišťovnou vykonávající pouze neživotní pojištění.

Podřízený finanční agent zprostředkovává finanční produkty na základě písemné smlouvy se samostatným finančním agentem, kdy lze mít v jeden čas uzavřenou písemnou smlouvu nejvíce s jedním samostatným finančním agentem.

Zprostředkovatel doplňkového pojištění je definován jako osoba odlišná od banky, zahraniční banky, pobočky zahraniční banky, obchodníka s cennými papíry, zahraničního obchodníka s cennými papíry, pobočky zahraničního obchodníka s cennými papíry, správcovské společnosti, zahraniční správcovské společnosti, pobočky zahraniční správcovské společnosti, zahraniční investiční společnosti, která vykonává finanční zprostředkování

v oblasti pojištění a zajištění jako svou doplňkovou činnost při splnění zákonem daných podmínek.

Vázaný investiční agent je pak osoba, která vykonává finanční zprostředkování v odvětví kapitálového trhu.

Všichni finanční agenti jsou zapsáni v registru, který vede Národní banka Slovenska. Činnost mohou finanční agenti vykonávat prostřednictvím svých zaměstnanců při splnění zákonem stanovených podmínek.

Podmínky pro zprostředkování finančních produktů jsou tedy na Slovensku jiné než v České republice. Na rozdíl od české právní úpravy musí finanční agenti a jejich zaměstnanci pravidelně prohlubovat své znalosti v rámci finančního vzdělávání (český zákon o spotřebitelském úvěru takovou podmínku nestanovuje a taková podmínka se týká pouze zprostředkování pojištění a zajištění viz § 59 zákona č. 170/2018 Sb., o distribuci pojištění a zajištění). Slovenská právní úprava také podmiňuje zprostředkování finančních produktů prostřednictvím samostatných finančních agentů a finančních poradců, kteří jsou právníckými osobami, případně v případě samostatného finančního agenta, který je fyzickou osobou a vykonává finanční zprostředkování prostřednictvím podřízených finančních agentů, případně v případě vázaných finančních agentů a podřízených finančních agentů za předpokladu, že vykonávají finanční zprostředkování prostřednictvím svých zaměstnanců, případně v případě finanční instituce, která má uzavřenou smlouvu s alespoň jedním vázaným finančním agentem, zřízením funkce odborného garanta. Odborný garant je odpovědný především za monitorování a dodržování povinností finančního zprostředkování, přijetí případných nápravných opatření, poskytování odborné pomoci zaměstnancům vykonávajícím finanční zprostředkování a prověřování a vybavování stížností klientů finančního agenta nebo finančního poradce. V případě, že odborný garant vykonává funkci pro samostatného finančního agenta, nebo finanční instituci, tak má ze zákona povinnost být zodpovědný ještě za další činnosti.

Stejně jako v České republice mají věřitelé, finanční agenti a finanční poradci povinnost vykonávat finanční zprostředkování nebo poradenství v souladu se zásadami poctivého obchodního styku, s odbornou péčí a v zájmu práv a oprávněných zájmů klienta. Je nutné vést a uchovávat dokumentaci k spotřebitelským úvěrům a jinými finančním produktům. Spotřebitelé musí být informováni o finančních produktech, smlouva o spotřebitelském úvěru musí obsahovat v zákoně vyjmenované informace apod.

3.3. Posouzení úvěruschopnosti u spotřebitelských úvěrů – Posuzuje se úvěruschopnost na Slovensku jinak?

Posouzení úvěruschopnosti u spotřebitelských úvěrů je zakotveno v § 7 zákona č. 129/2010 Z. z., o spotřebitelských úveroch. Stejně jako v České republice i na Slovensku je třeba posoudit spotřebitelovu schopnost splácet spotřebitelský úvěr před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo před navýšením spotřebitelského úvěru.

Zákon č. 129/2010 Z.z., o spotřebitelských úveroch na rozdíl od jeho české verze výslovně v § 7 odst. 1 stanoví, že do úvahy je při posouzení úvěruschopnosti žadatele třeba vzít zejména délku spotřebitelského úvěru, jeho výšku, příjem žadatele o spotřebitelský úvěr a případně účel spotřebitelského úvěru.

Stejně jako v České republice má i na Slovensku spotřebitel povinnost poskytnout poskytovateli spotřebitelského úvěru úplné, přesné a pravdivé údaje pro posouzení úvěruschopnosti a poskytovatel spotřebitelského úvěru může nahlížet a využívat údaje o spotřebiteli získané z elektronických registrů obsahujících informace o spotřebitelských úvěrech. Stejně tak i na Slovensku je třeba vycházet z dostatečných, nezbytných, ale zároveň i přiměřených a aktuálních informací o spotřebiteli.

Na rozdíl od České republiky ale zákon č. 129/2010 Z.z., o spotřebitelských úveroch v § 7 odst. 3 a 7 stanovuje poskytovateli spotřebitelských úvěrů (a to jak věřiteli bez omezení rozsahu poskytování spotřebitelských úvěrů, tak bance, zahraniční bance či pobočce zahraniční banky) povinnost poskytovat údaje o spotřebitelských úvěrech (pouze) alespoň do jednoho elektronického registru shromažďujícího údaje o spotřebitelských úvěrech.

Do registru shromažďujícího údaje o spotřebitelských úvěrech lze dle zmocnění v § 7 odst. 6 zákona č. 129/2010 Z.z., o spotřebitelských úveroch nahlížet pro účely posouzení úvěruschopnosti bez souhlasu spotřebitele za podmínek určených provozovatelem daného registru. Jak je to s nahlížením do registrů v České republice bylo rozebráno výše v kapitole „2.4. *Ověřování informací z databází – Jak ověřovat deklarované údaje?*“.

Stejně jako v České republice dle § 75 zákona o spotřebitelském úvěru, je i na Slovensku dle § 7 odst. 16 zákona č. 129/2010 Z.z., o spotřebitelských úveroch třeba vykonávat činnost s odbornou péčí, kterou na Slovensku musí poskytovatel spotřebitelského úvěru navíc hodnověrně prokázat, na což je na Slovensku kladen velký důraz. Odstavec 17 stejného paragrafu poté definuje odbornou péči jakožto splnění povinností poskytnutí předšmluvních

informací spotřebiteli před uzavřením spotřebitelského úvěru a posouzení spotřebitelovy schopnosti splácet spotřebitelský úvěr, kdy v případě, že je poskytovatelem spotřebitelského úvěru věřitel bez omezení rozsahu poskytování spotřebitelských úvěrů, banka, zahraniční banka nebo pobočka zahraniční banky, tak k posouzení úvěruschopnosti spotřebitele musí dojít zejména při zohlednění údajů získaných z jednoho nebo více registrů, do kterých přispívají informacemi poskytovatelé spotřebitelských úvěrů, jejichž počet se rovná minimálně 2/3 většině poskytovatelů spotřebitelských úvěrů, jimiž jsou věřitelé bez omezení rozsahu poskytování spotřebitelských úvěrů, kteří jsou zapsaní v seznamu poskytovatelů spotřebitelských úvěrů dle § 8a zákona č. 129/2010 Z.z., o spotřebitel'ských úveroch, banky, zahraniční banky, pobočky zahraniční bank v době, kdy dochází k posouzení úvěruschopnosti spotřebitele. Tato specifikace je rozdílná oproti úpravě v České republice.

Obdobně je také v České republice i na Slovensku vyžadováno mít zavedené postupy a metodiky pro proces posouzení úvěruschopnosti dle § 15 odst. 2 českého zákona o spotřebitelském úvěru a slovenského § 7 odst. 18 zákona č. 129/2010 Z.z., o spotřebitel'ských úveroch.

Ustanovení § 7 odst. 32 – 38 zákona č. 129/2010 Z.z., o spotřebitel'ských úveroch stanovuje podmínky pro obsah povinného interního předpisu týkajícího se podmínek pro postupné splácení spotřebitelského úvěru. V České republice podobná povinnost takového předpisu není, ačkoliv informace o splácení jsou jedněmi z informací, které je nutné trvale zpřístupnit spotřebiteli dle § 92 zákona o spotřebitelském úvěru, dále je třeba takové informace předat spotřebiteli před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru dle § 95 tohoto zákona, musí být součástí smlouvy dle § 106 tohoto zákona a nebankovní poskytovatel spotřebitelského úvěru musí mít stanovená pravidla pro jednání se spotřebiteli, kteří jsou v prodlení dle § 15 tohoto zákona apod., tudíž tato povinnost nepřímo ze zákona o spotřebitelském úvěru vyplývá, ale ne explicitně.

Zákon č. 129/2010 Z.z., o spotřebitel'ských úveroch ve svém § 7 odst. 19 výslovně stanovuje povinnost věřiteli bez omezení rozsahu poskytování spotřebitelských úvěrů, bance, zahraniční bance a pobočce zahraniční banky určit, dodržovat a pravidelně přehodnocovat limit pro ukazovatel schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr a limit na podíl výšky celkové zadluženosti k příjmu. V České republice je obdobná úprava, která však není výslovně zavedena v zákoně o spotřebitelském úvěru, ale v zákoně o České národní bance.

Pravidla pro výpočet a posouzení spotřebitelovy schopnosti splácet spotřebitelský úvěr jsou stanovena v § 7 odst. 20 – 23 zákona č. 129/2010 Z.z., o spotřebitelských úveroch následujícím způsobem:

„(20) Na výpočet ukazovateľa schopnosti spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver sa použijú tieto položky:

a) čistý príjem spotrebiteľa,

b) náklady na zabezpečenie základných životných potrieb spotrebiteľa a osôb, voči ktorým má spotrebiteľ vyživovaciu povinnosť,

c) výška splátky spotrebiteľského úveru a

d) peňažné záväzky znižujúce príjem spotrebiteľa.

(21) Veriteľ podľa § 20 ods. 1 písm. a), banka, zahraničná banka a pobočka zahraničnej banky sú povinní limit pre ukazovateľ schopnosti spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver určiť tak, aby súčet hodnôt položiek na výpočet limitu pre ukazovateľ schopnosti spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver podľa odseku 20 písm. b) až d) neprevyšoval hodnotu položky podľa odseku 20 písm. a).

(22) Veriteľ podľa § 20 ods. 1 písm. a), banka, zahraničná banka a pobočka zahraničnej banky sú povinní pri spotrebiteľskom úvere, pri ktorom nie je určená fixná úroková sadzba počas celej lehoty splatnosti spotrebiteľského úveru, zahrnúť do výpočtu ukazovateľa schopnosti spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver dopad možného navýšenia úrokovej sadzby.

(23) Veriteľ podľa § 20 ods. 1 písm. a), banka, zahraničná banka a pobočka zahraničnej banky môžu poskytnúť spotrebiteľský úver spotrebiteľovi, len ak spotrebiteľ splňa limit pre ukazovateľ schopnosti spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver a limit na podiel výšky celkovej zadlženosti k príjmu.¹⁵¹

Z výše uvedených pravidiel, resp. pravidiel § 7 odst. 19 – 23 zákona č. 129/2010 Z.z., o spotřebitelských úveroch, mají dle § 7 odst. 24 výjimku refinancované úvěry spotřebitele a navýšené úvěry spotřebitele, jejichž výška není výrazně vyšší než součet zůstávajících výšek

---

¹⁵¹ Ustanovení § 7 odst. 20 - 23 zákona č. 129/2010 Z. z., o spotřebitelských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů

refinancovaných nebo navýšených úvěrů a spotřebitelské úvěry zabezpečené nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012, jež jsou po celou dobu splatnosti úvěru zabezpečeny minimálně 100 % zůstatkové hodnoty daného spotřebitelského úvěru.

Do výpočtu se dle § 7 odst. 26 zákona č. 129/2010 Z.z., o spotřebitelských úveroch výslovně nezapočítávají zabezpečené pohledávky ze smlouvy o spotřebitelském úvěru, budoucí nárůst příjmů spotřebitele, pokud není hodnověrně prokázán a pojištění splácení spotřebitelského úvěru nebo jeho části.

Výčet informací a pravidla nutná pro posouzení úvěruschopnosti jsou na Slovensku tedy v zákoně mnohem detailnější než v České republice, kde zákon mluví pouze o příjmech, výdajích a plnění dosavadních dluhů.

Na Slovensku je také nutné ověřovat informace související s příjmem spotřebitele prostřednictvím interních nebo externích zdrojů nezávislých od spotřebitele a věřitel bez omezení rozsahu poskytování spotřebitelských úvěrů, banka, zahraniční banka a pobočka zahraniční banky mají povinnost pro účely posouzení úvěruschopnosti spotřebitele a vyhodnocení limitu pro ukazovatel schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr a limitu na podíl výšky celkové zadluženosti k příjmu ověřit informace o příjmu spotřebitele prostřednictvím provozovatele registru v Sociální pojišťovně dle § 7 odst. 27 zákona č. 129/2010 Z.z., o spotřebitelských úveroch. S výjimkou spotřebitelských úvěrů vydefinovaných v § 7 odst. 43 tohoto zákona (spotřebitelské úvěry poskytované bankou, zahraniční bankou a pobočkou zahraniční banky svým vlastním klientům). V České republice žádná výslovná povinnost ověřování příjmů u nějaké instituce obdobné Sociální pojišťovně není.

Dále pak ustanovení § 7 odst. 27 a odst. 28 zákona č. 129/2010 Z.z., o spotřebitelských úveroch upravuje, že náklady na zabezpečení základních životních potřeb spotřebitele a osob, které vyživuje mají být vyhodnocovány na základě stanoveného životního minima a příjmu samotného spotřebitele a u vyhodnocování příjmu spotřebitele je třeba počítat i s jeho očekávaným snížením, zejména z důvodu odchodu do starobního důchodu v době splácení spotřebitelského úvěru.

Ustanovení § 7 odst. 29 a 30 tohoto zákona poté stanovuje povinnost věřitele bez omezení rozsahu poskytování spotřebitelských úvěrů, banky, zahraniční banky a pobočky

zahraniční banky určit, dodržovat a pravidelně přehodnocovat limit pro lhůtu splatnosti spotřebitelského úvěru a neposkytovat spotřebitelský úvěr spotřebiteli pokud by tato lhůta nebyla splněna. Limit pro lhůtu splatnosti lze prodloužit maximálně o šest měsíců pouze v případě neočekávaných finančních problémů spotřebitele. Toto ale neplatí pokud se jedná o určité případy refinancovaných úvěrů, nebo pokud spotřebiteli byl poskytnut spotřebitelský úvěr ve formě úvěrového rámce s možností opakovaného čerpání dle § 7 odst. 31 zákona č. 129/2010 Z.z., o spotřebitelských úveroch.

Na rozdíl od České republiky, Slovenská národní banka zpřesňuje výpočet zjišťující úvěruschopnost žadatele svým Opatřením - Opatrenie Národnej banky Slovenska z 23. augusta 2022 č. 4/2022, ktorým sa mení a dopĺňa opatrenie Národnej banky Slovenska zo 14. novembra 2017 č. 10/2017, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o posúdení schopnosti spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver v znení neskorších predpisov – kdy toto opatření upravuje jak zohledňovat možný nárůst úrokových sazeb spotřebitelského úvěru, zpřesňuje definici výrazného převyšování součtu zůstávajících výšek refinancovaných úvěrů nebo navýšených úvěrů, doplňuje požadavky na zjišťování informací a předkládání dokladů o příjmech spotřebitele a na ověřování údajů o příjmech spotřebitele, stanovuje limit pro lhůtu splatnosti spotřebitelského úvěru (8, 10, nebo 30 let) a na podíl výšky celkové zadluženosti k příjmu a metodiku, jak takový podíl vypočítat.

Posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěru, neboli DSTI, se má dle tohoto opatření provádět výpočtem jako podíl výdajů na peněžité závazky spotřebitele a celkové výšky čistých příjmů spotřebitele, které se sníží o celkovou výši výdajů na zabezpečení základních životních potřeb spotřebitele. To vše se přepočítává na období jednoho měsíce a limit ukazovatele schopnosti splácet nemůže překročit hodnotu 1. Výdaje na peněžité závazky spotřebitele se pak dle opatření počítají jako součet výše splátky požadovaného spotřebitelského úvěru a výše aktuálních peněžitých závazků spotřebitele, jež mu snižují příjmy. Tedy součet aktuálních finančních závazků spotřebitele (půjček) a splátky, kterou by spotřebitel platit v případě schválení žádosti o spotřebitelský úvěr. Příjmy se počítají jako aritmetický průměr čistých příjmů spotřebitele zpravidla za bezprostředně přecházející tři kalendářní měsíce před posuzováním úvěruschopnosti žadatele o spotřebitelský úvěr. Výdaje na zabezpečení základních životních potřeb spotřebitele se pak obecně počítají jako výdaje spotřebitele ve výši životního minima spotřebitele a dalších osob, které s ním žijí ve společné domácnosti a jsou jím vyživované, navýšené o rezervu 40%, která se vypočítá jako rozdíl mezi celkovou výškou čistého příjmu spotřebitele a životním minimem spotřebitele a dalších osob,

ktelé s ním žijí ve společné domácnosti a jsou jím vyživované. V případě vyživovací povinnosti vůči třetím osobám (žijícím mimo domácnost) se pak výdaje spotřebitele počítají ze skutečných výdajů spotřebitele na výživu těchto osob, nejméně však 30 % jejich životního minima. V určitých případech dle Opatření Národní banky Slovenska nedochází k navýšení o 40%, například se jedná o případy, kdy spotřebitelský úvěr je poskytnutý k financování movité věci, která bude sloužit jako zajištění daného spotřebitelského úvěru a financovaná hodnota spotřebitelským úvěrem je nižší než 80 % kupní ceny dané movité věci v případě, že poměr celkové zadluženosti spotřebitele včetně poskytovaného spotřebitelského úvěru k čistému ročnímu příjmu spotřebitele, který se určí jako dvanásťnásobek celkové výše čistých příjmů spotřebitele, které se vypočtou jako aritmetický průměr čistých skutečných příjmů spotřebitele zpravidla za bezprostředně předcházející období tří kalendářních měsíců, nepřesáhne hodnotu 1,5.¹⁵²

Slovenský výpočet tedy zohledňuje pouze složení domácnosti a příjem spotřebitelů. Naopak nejsou zohledňovány skutečnosti jako věk dětí, způsob bydlení spotřebitele či region bydliště spotřebitele.

Vzorec pro výpočet lze tedy zobrazit takto:

Schopnost žadatele splácet spotřebitelský úvěr (DSTI)
= příjem spotřebitele – (životní minimum domácnosti + výdaje na splátky úvěrů +
0,40 * (příjem spotřebitele – životní minimum domácnosti))

Praktický příklad a podrobnosti k výpočtu jsou uvedeny i na stránkách Národní banky Slovenska i se shrnutím výjimek: "

„Výnimky

- 5 % úverov môže mať splátky medzi 60 % a 70 % príjmu
- Ďalších 5 % spotrebitel'ských úverov do 5 rokov môže mať splátky medzi 60 % a 70 % príjmu

---

¹⁵² NÁRODNÍ BANKA SLOVENSKA. Úplné znenie Opatrenia Národnej banky Slovenska zo 14. novembra 2017 č. 10/2017, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o posúdení schopnosti spotrebitel'a splácať spotrebitel'ský úver (oznámenie č. 306/2017 Z. z.) v znení opatrenia z 29. mája 2018 č. 6/2018 (oznámenie č. 168/2018 Z. z.), opatrenia zo 17. decembra 2019 č. 9/2019 (oznámenie č. 502/2019 Z. z.) a opatrenia z 23. augusta 2022 č. 4/2022 (oznámenie č. 308/2022 Z. z.). Online. In. www.nbs.sk. Dostupné z: <https://nbs.sk/dohlad-nad-financnym-trhom/legislativa/legislativa/detail-dokumentu/opatrenie-narodnej-banky-slovenska-z-23-augusta-2022-c-4-2022-ktorym-sa-meni-a-doplna-opatrenie-narodnej-banky-slovenska-zo-14-novembra-2017-c-10-2017-ktorym-sa-ustanovuju-podrobnosti-o-posudení/> [citováno 2023-09-10], s. 1 - 2

- *Spotřebitelské úvery na financovanie obnovy rodinného domu v rámci Plánu obnovy a odolnosti SR môžu pri výpočte použiť splátku zníženú o 50 €*

Ďalšie výnimky

- *Vyššie uvedené výnimky sa kontrolujú za kalendárny polrok. V jednotlivých kalendárnych štvrtrokoch môžu dosiahnuť 7 % úverov*
- *Spotřebitelské úvery pre málo zadlžené domácnosti (dlh nižší ako 1-ročný príjem) môžu mať DSTI 100 %*
- *Lízing pre málo zadlžené domácnosti (dlh nižší ako 1,5-ročný príjem) s akontáciou 20 % môže mať DSTI 100 %*¹⁵³

Výpočet DSTI je tedy v České republice nastaven jinak než na Slovensku, protože na Slovensku zohledňuje výpočet výslovně i životní minimum a obecně specifika výpočtu jsou nastavena mnohem detailněji, než v České republice. Na stránkách České národní banky také nejsou uvedeny žádné příklady, ale obsahují online informativní kalkulačku pro spotřebitele a nejaktuálnější informace o závazné horní hranici.¹⁵⁴

Opatření Národní banky Slovenska umožňuje také nepočítat spotřebitelovu schopnost splácet spotřebitelský úvěr v případech, kdy dochází ke konsolidaci půjček spotřebitele a jedním spotřebitelským úvěrem se splácí jiný spotřebitelský úvěr, či dochází k navýšení výše spotřebitelského úvěru, pokud § 7 zákona č. 129/2010 Z.z., o spotřebitelských úveroch nestanoví jinak a pokud výše nového spotřebitelského úvěru nebo nového navýšeného spotřebitelského úvěru není oproti původní/m vyšší o více než 2 000 EUR nebo o více než 5 % součtu zůstávajících výšek existujících konsolidovaných spotřebitelských úvěrů nebo navýšených spotřebitelských úvěrů (dle toho, která hodnota je nižší).¹⁵⁵

¹⁵³ NÁRODNÍ BANKA SLOVENSKA. *Ukazovateľ schopnosti splácať (DSTI)*. Online. In: www.nbs.sk. Dostupné z: <https://nbs.sk/financna-stabilita/nastroje-fs/dsti/> [citováno 2024-02-11]

¹⁵⁴ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *DSTI – Zvládnú splácať?*. Online. In: www.cnb.cz. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/financni-stabilita/makroobezretnostni-politika/stanoveni-horni-hranice-uverovych-ukazatelu/dsti/index.html> [citováno 2024-02-11]

¹⁵⁵ NÁRODNÍ BANKA SLOVENSKA. *Úplné znenie Opatrenia Národnej banky Slovenska zo 14. novembra 2017 č. 10/2017, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o posúdení schopnosti spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver* (oznámenie č. 306/2017 Z. z.) v znení opatrenia z 29. mája 2018 č. 6/2018 (oznámenie č. 168/2018 Z. z.), opatrenia zo 17. decembra 2019 č. 9/2019 (oznámenie č. 502/2019 Z. z.) a opatrenia z 23. augusta 2022 č. 4/2022 (oznámenie č. 308/2022 Z. z.). Online. In: www.nbs.sk. Dostupné z: <https://nbs.sk/dohlad-nad-financnym-trhom/legislativa/legislativa/detail-dokumentu/opatrenie-narodnej-banky-slovenska-z-23-augusta-2022-c-4-2022-ktorym-sa-meni-a-doplna-opatrenie-narodnej-banky-slovenska-zo-14-novembra-2017-c-10-2017-ktorym-sa-ustanovuju-podrobnosti-o-posudenii/> [citováno 2023-09-10], s. 3

Dále toto opatření upravuje i případy spotřebitelských úvěrů s fixní úrokovou sazbou, kdy se pro výpočet spotřebiteli schopnosti splácet spotřebitelských úvěrů má započítávat nejvyšší měsíční splátka spotřebitelského úvěru, pokud jsou splátky určeny v rozdílné výšce a nepřihlíží se k první a poslední splátce spotřebitelského úvěru (pouze v případě, že se jedná o spotřebitelský úvěr splácený jednou ročně se k poslední splátce spotřebitelského úvěru přihlíží).

156

Výslovně opatření také stanoví, že v případě spoludlužníků se má na spoludlužníky hledět tak, jako by se jednalo o jediného dlužníka a v případě, že spoludlužník žádá o spotřebitelský úvěr společně se spotřebitelem (hlavním/prvním dlužníkem) při jiném úvěru, tak se splátka jiného úvěru má započítávat pouze jednou.¹⁵⁷ Toto odpovídá tomu, jak se postupuje i v České republice a co říkají i Obecné pokyny k poskytování a sledování úvěrů (EBA/GL/2020/06).

Výrazné převýšení součtu zůstávajících výšek refinancovaných úvěrů nebo navýšených úvěrů je definováno nižší hodnotou z částek: a) převýšení/navýšení o více než 2 000 EUR, nebo b) převýšení/navýšení o více než 5 % součtu zůstávajících výšek refinancovaných nebo navýšených spotřebitelských úvěrů. V případě změn v průběhu dvanácti měsíců se tyto částky počítají kumulativně na roční bázi.¹⁵⁸

Opatrenie Národnej banky Slovenska z 23. augusta 2022 č. 4/2022, ktorým sa mení a dopĺňa opatrenie Národnej banky Slovenska zo 14. novembra 2017 č. 10/2017, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o posúdení schopnosti spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver v znení neskorších predpisov upravuje také, čo sa považuje za interní a externí zdroje informácií o príjmech spotrebiteľa pro verifikaci údajů tvrzených spotřebitelem při žádosti o spotřebitelský úvēr, kdy je výslovně stanoveno, že čestné prohlášení není dostačujícím dokumentem. Za interní zdroje lze dle Národní banky Slovenska považovat kreditní obraty na účtu spotřebitele, který je vedený u poskytovatele spotřebitelského úvēr, který je zároveň i poskytovatelem platebních služeb, když lze z těchto obrátů objektivně usoudit, že na účtu jsou příjmy spotřebitele, kdy Národní banka Slovenska poskytuje i definici, co myslí kreditním obratem.¹⁵⁹ V praxi tedy pokud se jedná o klienta banky, u které si žádá spotřebitel o spotřebitelský úvēr a kde má spotřebitel vedený účet a přichází mu na něj pravidelné příjmy, zpravidla alespoň tři

---

¹⁵⁶ Ibid., s. 3

¹⁵⁷ Ibid., s. 3

¹⁵⁸ Ibid., s. 5

¹⁵⁹ Ibid., s. 5 - 6

kalendářní měsíce, tak lze využít údaje z tohoto účtu jako interní zdroj prokázání příjmů spotřebitele pro posouzení úvěruschopnosti spotřebitele.

Za externí zdroje lze pak dle Národní banky Slovenska považovat:

„a) potvrdenie o prijme spotrebiteľa od zamestnávateľa nie staršie ako tri mesiace,

b) výpisy z platobného účtu spotrebiteľa, za obdobie nie staršie ako tri mesiace, ktorý nie je vedený u veriteľa, a na ktorom sú také kreditné obraty, ktoré možno objektívne považovať za príjem spotrebiteľa,

c) informácie o jednom alebo viacerých platobných účtoch spotrebiteľa poskytnuté spôsobom, ktorý umožňuje ukladať a reprodukovat' nezmenené informácie,⁸⁾ za obdobie nie staršie ako tri mesiace, ktoré nie sú vedené u veriteľa, a na ktorých sú také kreditné obraty, ktoré možno objektívne považovať za príjem spotrebiteľa,

d) pracovná zmluva vrátane jej dodatkov,

e) potvrdenie správcu dane o výške príjmov zistených z podaného daňového priznania k dani z príjmov a súčasne doklad preukazujúci príjmy spotrebiteľa v období medzi podaním posledného daňového priznania a posúdením schopnosti spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver,

f) aktuálne potvrdenie o výške dávky spotrebiteľa podľa osobitných predpisov spravidla nie staršie ako tri mesiace,

g) overenie výšky príjmu spotrebiteľa v Sociálnej poisťovni,

h) iný doklad preukazujúci výšku príjmov spotrebiteľa. “¹⁶⁰

Národní banka Slovenska pak na závěr ve výše uvedeném opatření stanovuje i výpočet ukazatele DTI, tedy limitu na podíl veškerých dluhů spotřebitele vůči jeho příjmům, kdy říká, že tento podíl nemůže být vyšší než číslo 8, tedy 8násobek ročního příjmu spotřebitele a počítá se jako:

$$\text{DTI} = \frac{\text{výše celkového zadlužení spotřebitele}}{12 \text{ násobek čistých příjmů spotřebitele}}$$

---

¹⁶⁰ Ibid., s. 6

Maximální hodnota 8násobku ročního příjmu se ale snižuje v případech, kdy žadatel o úvěr je starší 41 let a ke konečné splatnosti spotřebitelského úvěru dojde až v okamžiku, kdy tento žadatel bude starší 65 let. To neplatí v případě, že se jedná o spotřebitelský úvěr ve formě přečerpání nebo kreditní karty a minimální hodnota DTI je 3. DTI se počítá pro každého spoludlužníka zvlášť a poté se vypočítá vážený průměr. Do hodnoty celkového zadlužení spotřebitele se dle tohoto opatření počítá: spotřebitelský úvěr, o který si spotřebitel žádá; nesplacené hodnoty všech existujících spotřebitelských úvěrů (i na bydlení), které jsou ověřené z registrů údajů o spotřebitelských úvěrech a spotřebitelských úvěrech na bydlení; hodnota vyčerpaného povoleného přečerpání; hodnota vyčerpaného úvěrového rámce na kreditních kartách; 20 % schválených nevyčerpaných povolených spotřebitelských úvěrech ve formě přečerpání a 20 % schválených nevyčerpaných spotřebitelských úvěrů ve formě úvěrového rámce kreditní karty. V případě, že se poskytuje spotřebitelský úvěr ve formě povoleného přečerpání nebo jako úvěrový rámec kreditní karty, tak se počítá s 20 % schválených částek těchto spotřebitelských úvěrů. V některých případech lze celkovou výši zadlužení spotřebitele snížit. V případě, že je žadatel o spotřebitelský úvěr někomu spoludlužníkem, tak se k němu přistupuje, jako by byl jediným dlužníkem a v případě, že spoludlužník žádá o jiný spotřebitelský úvěr společně se žadatelem o spotřebitelský úvěr, tak se daný spotřebitelský úvěr započítává pouze jednou. K ověření správnosti a aktuálnosti zůstatkových hodnot spotřebitelských úvěrů jednotlivých žadatelů o spotřebitelský úvěr se využívá registrů údajů o spotřebitelských úvěrech a spotřebitelských úvěrech na bydlení v okamžiku, kdy se posuzuje spotřebitelský úvěr, nebo jeho navýšení.¹⁶¹

Praktické příklady a tabulka ukazující snižování limitu DTI dle věku spotřebitele je uvedena na stránkách Národní banky Slovenska: „

<i>Vek</i> (v rokoch)	<i>do</i> 40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
<i>Limit</i> (DTI)	8	7,75	7,5	7,25	7	6,75	6,5	6,25	6	5,75	5,5

¹⁶¹ Ibid., s. 7 - 8

<i>Vek</i> (v rokoch)	52	53	54	55	56	57	58	59	od 60
<i>Limit</i> (DTI)	5	4,75	4,5	4,25	4	3,75	3,5	3,25	3

Výnimky

- 5 % úverov môže prekročiť limit uvedený v tabuľke
- Ďalších 5 % hypoték pre mladých môže dosiahnuť až 9-násobok ročného príjmu¹⁶²

Výpočet DTI je tedy v České republice i na Slovensku nastaven stejně, ale přistupuje se jinak k horní hranici tohoto ukazatele. Na stránkách České národní banky také nejsou uvedeny žádné příklady, ale obsahují online informativní kalkulačku pro spotřebitele a nejaktuálnější informace o závazné horní hranici.¹⁶³

Co se týče ukazatele LTV, tak jeho legislativní rámec je na Slovensku stanoven zákonem č. 129/2010 Z.z., o spotřebitel'ských úveroch a zákonem č. 90/2016 Z.z., o úveroch na bývanie a o zmene a doplnení niektorých zákonov a doplněn Opatřením Národní banky Slovenska – Opatrenie Národnej banky Slovenska z 23. augusta 2022 č. 5/2022, ktorým sa mení a dopĺňa opatrenie Národnej banky Slovenska z 13. decembra 2016 č. 10/2016, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o posúdení schopnosti spotrebiteľa splácať úver na bývanie v znení neskorších predpisov.¹⁶⁴ Výpočet je v České republice i na Slovensku stejný, kdy se porovnává celková výše úveru zajištěného tou stejnou nemovitostí vůči hodnotě zabezpečení a na stránkách Národní banky Slovenska jsou uvedeny výjimky i příklad výpočtu¹⁶⁵ a na stránkách

¹⁶² NÁRODNÍ BANKA SLOVENSKA. *Ukazovateľ celkovej zadlženosti (DTI)*. Online. In: www.nbs.sk. Dostupné z: <https://nbs.sk/financna-stabilita/nastroje-fs/dti/> [citováno 2024-02-11]

¹⁶³ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *DTI – Nebudu předlužený?*. Online. In: www.cnb.cz. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/financni-stabilita/makrobezretnostni-politika/stanoveni-horni-hranice-uverovych-ukazatelu/dti/> [citováno 2024-02-11]

¹⁶⁴ NÁRODNÍ BANKA SLOVENSKA. *Úplné znenie Opatrenia Národnej banky Slovenska z 13. decembra 2016 č. 10/2016, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o posúdení schopnosti spotrebiteľa splácať úver na bývanie (oznámenie č. 373/2016 Z. z.) v znení opatrenia z 29. mája 2018 č. 7/2018 (oznámenie č. 169/2018 Z. z.), opatrenia zo 17. decembra 2019 č. 10/2019 (oznámenie č. 503/2019 Z. z.) a opatrenia z 23. augusta 2022 č. 5/2022 (oznámenie č. 309/2022 Z. z.)*. Online. In: www.nbs.sk. Dostupné z: <https://nbs.sk/dohlad-nad-financnym-trhom/legislativa/legislativa/detail-dokumentu/opatrenie-narodnej-banky-slovenska-z-23-augusta-2022-c-5-2022-ktorym-sa-meni-a-doplna-opatrenie-narodnej-banky-slovenska-z-13-decembra-2016-c-10-2016-ktorym-sa-ustanovuju-podrobnosti-o-posudenii/> [citováno 2024-02-11]

¹⁶⁵ NÁRODNÍ BANKA SLOVENSKA. *Zabezpečenie úveru (LTV)*. Online. In: www.nbs.sk. Dostupné z: <https://nbs.sk/financna-stabilita/nastroje-fs/ltv/> [citováno 2024-02-11]

České národní banky je uvedena nejaktuálnější informace o závazné horní hranici a online informativní kalkulačka pro spotřebitele.¹⁶⁶

Jak je z výše uvedeného patrné, tak na Slovensku je způsob posouzení úvěruschopnosti spotřebitele popsán detailněji než v České republice. To může být na jednu stranu lepší, protože to limituje nejistoty ohledně toho, jak posuzovat úvěruschopnost spotřebitele, ale na druhou stranu to může být i limitující. Jelikož je ale tato oblast tak komplikovaná, tak je více detailu dle mého názoru lepší.

---

¹⁶⁶ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *LTV – Neberu si příliš vysoký úvěr?*. Online. In: [www.cnb.cz..](https://www.cnb.cz/cs/financni-stabilita/makrobezretnostni-politika/stanoveni-horni-hranice-uverovych-ukazatelu/ltv/index.html) Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/financni-stabilita/makrobezretnostni-politika/stanoveni-horni-hranice-uverovych-ukazatelu/ltv/index.html> [citováno 2024-02-11]

4. De lege ferenda – jaký by mohl být přístup k posouzení úvěruschopnosti v budoucnu?

Na základě výše zmíněných informací a sběru poznatků z praxe se domnívám, že by bylo vhodné definici posouzení úvěruschopnosti v České republice více zpřesnit a upravit. Zpřesnit ve smyslu, lépe a jasněji vydefinovat výpočet pro posouzení úvěruschopnosti a to buď se inspirovat slovenskou úpravou, kdy Národní banka Slovenska detailněji specifikuje, jak přistupovat k posouzení úvěruschopnosti spotřebitele a výslovně do výpočtu zahrnuje také životní minimum na samotného dlužníka, manžela/ku a děti¹⁶⁷, čímž snižuje nejasnosti ohledně toho, jak k posouzení úvěruschopnosti přistupovat anebo vymyslet definici novou.

Při vytváření nové definice mě napadlo využít například principu 50:30:20. Tento princip funguje na rozdělení si měsíčních výdajů do tří skupin podle výše uvedeného rozdělení, kdy první skupinou 50 % jsou nebytné výdaje jako je například nájem, hypotéka nebo jídlo. Následující skupinou 30 % jsou výdaje „pro radost“, kam patří výdaje, které lze omezit a slouží k uspokojení zbytných potřeb jako je například návštěva restauračního zařízení, kina apod. Do této skupiny patří i koníčky. Poslední skupinou, která tvoří 20 % výdajů, jsou výdaje na spoření, kterými se myslí například 3-6 měsíční rezerva, kterou by si měl každý tvořit, spoření na vlastní bydlení, ale i na jiné dlouhodobé cíle.¹⁶⁸

Toto pravidlo by se rozpočítalo dle spotřebitelových příjmů, ale budou v něm zohledněny i spotřebitelovy výdaje, dle toho, jak utrací. Informace se zjistí ze stejných zdrojů jako nyní, spotřebitelem tvrzených informací, případně informacích o jeho transakcích, na základě náhledu do úvěrových registrů (pozitivních i negativních) apod.

V případě, že spotřebitel bude při zohlednění nové splátky spotřebitelského úvěru výrazně vyčnívat z tohoto pravidla, poměry se budou výrazně lišit, tak by mu spotřebitelský úvěr neměl být poskytnut, jelikož lze očekávat, že spotřebitel nebude schopen svůj úvěr splácet.

---

¹⁶⁷ NÁRODNÍ BANKA SLOVENSKA. *Ukazovateľ schopnosti splácat' (DSTI)*. Online. In: www.nbs.sk. Dostupné z: <https://nbs.sk/financna-stabilita/nastroje-fs/dsti/> [citováno 2024-06-23]

¹⁶⁸ ČESKÁ SPOŘITELNA. *Zdravý rozpočet se řídí pravidlem 50/30/20*. Online. In: www.financnezdravejsi.csas.cz. Dostupné z: <https://financnezdravejsi.csas.cz/cs/hlidam-si-rozpocet/zdravy-rozpocet-se-ridi-pravidlem-50-30-20> [citováno 2024-06-23] a ČESKÁ SPOŘITELNA. *Základní pravidla pro zdravý rozpočet*. Online. In: www.financnezdravejsi.csas.cz. Dostupné z: <https://financnezdravejsi.csas.cz/cs/hlidam-si-rozpocet/zakladni-pravidla-pro-zdravy-rodinny-rozpocet> [citováno 2024-06-23]

Co je výrazným překročením pravidla 50:30:20 by bylo na vyhodnocení poskytovatele spotřebitelského úvěru při zohlednění kreditního rizika.

Jelikož skupina 30 % jsou výdaje „pro radost“, tak tyto výdaje lze předpokládat, že by spotřebitel mohl omezit. U skupiny 20 % - výdaje na spoření – lze tyto výdaje také omezit, ale již to není žádoucí, jelikož jejich účelem je vytvářet spotřebiteli finanční rezervu.

Úvěrové ukazatele LTV, DSTI a DTI bych zachovala beze změny.

Pravidlo 50:30:20 nejen, že může zjednodušit posouzení úvěruschopnosti spotřebitele, protože jasněji říká kolik % z příjmů by mělo spotřebiteli zůstat na výdaje, ale zároveň může, když je správně spotřebiteli vysvětleno, zaručit i to, aby byl finančně zdravější, což je jedním z požadavků nové směrnice o spotřebitelských úvěrech CCD 2.

Splní se tím tedy hned dvě oblasti. Posoudí se spotřebitelova schopnost splácet spotřebitelský úvěr a potencionálně pozitivně ovlivní jeho finanční gramotnost a zdraví. Pro pozitivní dopad na spotřebitelovu finanční gramotnost a zdraví je však třeba dbát na to, aby se spotřebiteli dodaly jasné, srozumitelné informace v pro něj vhodné podobě a vysvětlilo se mu, že princip 50:30:20 je ideální pro nastavení zdravého rozpočtu.

Jelikož aktuálně probíhají práce na transpozici nové směrnice CCD 2 do zákona o spotřebitelském úvěru, tak je nyní nejlepší čas definici posouzení úvěruschopnosti změnit.

Závěr

Hlavním cílem práce bylo zanalyzovat detail úpravy posouzení úvěruschopnosti a potvrdit, či vyvrátit hypotézu, že posouzení úvěruschopnosti se provádí jednoduchým porovnáním spotřebitelových příjmů a výdajů, případně se zohledněním dalších údajů o jeho finanční a ekonomické situaci.

Na základě rozpracování této problematiky více do detailu jsem tuto hypotézu vyvrátila, jelikož jsem zjistila, že je tato oblast velmi rozmanitá, dá se k ní přistoupit mnoha různými způsoby, do různé míry detailu porovnávaných údajů a s různou mírou prokazování tvrzených údajů spotřebitelem, jak vyplývá ze shrnutí uvedeného níže. Dokonce naopak toto téma je velmi široké, komplexní a podmínky pro řádné posouzení úvěruschopnosti spotřebitele mohou být pro poskytovatele spotřebitelských úvěrů nejasné a dá se k nim přistoupit různými způsoby a přístupy.

Oblast posuzování úvěruschopnosti se neustále vyvíjí, což je vidět i na aktuálním dění, kdy byla nedávno publikována nová směrnice CCD 2 a změnil se i zákon o spotřebitelském úvěru, kdy se nově novelou zákona o spotřebitelském úvěru účinnou od 1. ledna 2024 výslovně v zákoně zmiňuje možnost využití automatizovaných modelů k posouzení úvěruschopnosti. Automatizované modely mohou zpřesnit výpočet posouzení úvěruschopnosti tím, že mohou dávat přesnější údaje o spotřebiteli a mohou být i pro spotřebitele komfortnější, protože nebude muset dodávat mnoho dokumentů a potvrzovat jejich správnost, co do jeho příjmů a výdajů.

S ohledem na vývoj umělé inteligence se dá také očekávat, že AI vstoupí i do této oblasti a k posouzení úvěruschopnosti bude docházet ještě více automatizovaně, kdy mantinely tohoto přístupu budou stanoveny novým Nařízením o AI, které dle aktuální verze řadí využívání umělé inteligence pro posouzení úvěruschopnosti do vysoce rizikových systémů, na které budou kladeny další regulatorní nároky, např. týkající se systému řízení rizik, požadované technické dokumentace a vedení záznamů, transparentnosti vůči uživatelům a dohledu člověkem.¹⁶⁹

---

¹⁶⁹ Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění určité legislativní akty Unie

Co se týče výzkumné otázky zda jsou nějaké další podmínky, které by bylo třeba při posuzování úvěruschopnosti spotřebitele zohlednit, tak na tuto otázku je odpověď ano, existují další podmínky, které je třeba při posuzování úvěruschopnosti spotřebitele zohlednit.

Zákon o spotřebitelském úvěru a doprovodné regulatorní předpisy stanovují mnoho dalších podmínek rozvádějících základní definici, které je třeba zohledňovat k řádnému provedení posouzení úvěruschopnosti spotřebitele. Další podmínky jsou stanoveny nejen na národní úrovni, ale i na té EU, kdy EU dospěla k názoru, že je vhodné tuto oblast zharmonizovat napříč členskými státy EU. Pro získání plného obrázku o tématu jsem se tedy dívala jak na národní regulatorní předpisy, tak i na EU regulatorní předpisy.

Při posouzení úvěruschopnosti je třeba přihlížet k úvěrovým ukazatelům, které spadají mezi makrobezpečnostní nástroje, kterými Česká národní banka může pozitivně ovlivňovat finanční stabilitu, kdy pravidelně vyhodnocuje vývoj úvěrů, které jsou zajištěny obytnou nemovitostí vůči celkové situaci na trhu hypotečním a obytných nemovitostí. Tyto úvěrové ukazatele také spadají do posouzení spotřebitelovi schopnosti splácet požadovaný spotřebitelský úvěr a jsou v práci rozebrány, jelikož chrání nejen spotřebitele, ale i samotné poskytovatele spotřebitelských úvěrů.

Cílem posouzení úvěruschopnosti spotřebitele je primárně jeho ochrana, kdy se ale zamýšlím, zda spotřebitel vůbec potřebuje chránit i v tomto ohledu, zda spotřebitel není v dnešní době chráněn až přespříliš a zda by nedávalo větší smysl investovat do finančního vzdělávání spotřebitele? Směrnice CCD 2 na finanční vzdělávání nově myslí a obecně je praxe na trhu investovat čím dál tím více do finančního vzdělávání, což je, dle mého názoru, velmi pozitivní směr kupředu. Domnívám se totiž, že s ohledem na množství regulací chránících spotřebitele se chrání spotřebitel až moc a že by se úsilí mělo vynakládat spíše na prevenci ve smyslu vzdělávání spotřebitele než na zahlcování spotřebitele informacemi před podpisem smlouvy, které stejně ve velké většině případů běžný spotřebitel ani nečte nebo jim vůbec nerozumí.

Co se týče důsledků porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, tak v takovém případě se taková smlouva považuje za neplatnou, kdy v případě soudních sporů soud posuzuje, zda byla řádně posouzena spotřebitelova úvěruschopnost i bez návrhu. Na takovou smlouvu se tedy poté hledí, jako by nikdy neexistovala a spotřebiteli tím odpadá povinnost placení jakýchkoliv úroků, již zaplacené úroky se mu vracejí zpět a jistinu musí vrátit zpět poskytovateli spotřebitelského úvěru v přiměřené době. Pro poskytovatele

spotřebitelských úvěrů jsou dopady prohlášení smlouvy o spotřebitelském úvěru za neplatnou jasné a i díky tomu se domnívám, že poskytovatelé spotřebitelských úvěrů kladou na posouzení úvěruschopnosti větší důraz a sami stojí o to, aby byl správný přístup k posouzení úvěruschopnosti co nejvíce vyjasněn.

Co se týče výzkumné otázky zda jsou nějaké problémy s posuzováním úvěruschopnosti v praxi, tak zde je odpověď také ano. Z důvodu, že v České republice je dána relativní volnost toho, jak k posouzení úvěruschopnosti přistoupit při dodržení zákonných a regulátorem daných mantinelů, tak na českém trhu občas vznikají nejasnosti, jak k posouzení přistoupit a ne vždy jsou poskytovatelé spotřebitelských úvěrů schopni uspokojivě vysvětlit jejich přístup k posuzování úvěruschopnosti při dohlídce regulátorem, jak je v práci ukázáno několika rozhodnutími a příkazy České národní banky.

Kromě rozhodnutí a příkazů České národní banky lze hledat vodítka, jak přistoupit k posouzení úvěruschopnosti i v mnoha nálezech finančního arbitra, rozsudcích Nejvyššího správního soudu, Nejvyššího soudu, nálezech Ústavního soudu a dokonce i v žádostech o rozhodnutí o předběžné otázce Soudního dvora EU, které jsem alespoň některé zmínila ve své práci.

Samozřejmě vždy budou existovat poskytovatelé spotřebitelských úvěrů, kteří se budou snažit posouzení úvěruschopnosti obejít, případně ho nebudou dělat vůbec a proto je dobře, že Česká národní banka a regulátoři z jiných zemí, nad touto oblastí bdí a vykonávají v této oblasti různé dohlídky. Lze ale vést i úvahy nad tím, že na druhou stranu, kdyby byly jasně stanovené mantinely výpočtu posouzení úvěruschopnosti, tak by se tím i zúžil manévrovací prostor těm, kteří chtějí posouzení úvěruschopnosti obejít.

Pro potřeby práce jsem využila i komparace a podívala se, jak se přistupuje k posuzování úvěruschopnosti spotřebitele jinde ve světě. Vybrala jsem si relativně blízké prostředí jak právním systémem, tak jazykem a to Slovenskou republiku.

Na Slovensku je vidět, jak může být jiný přístup k posuzování úvěruschopnosti jiného regulátora. Slovenský regulátor dává mnohem jasnější instrukce, jak k posouzení úvěruschopnosti přistoupit, což může být bráno negativně i pozitivně. Negativně z důvodu, že regulátor limituje možnost volby, jak přistoupit k posuzování úvěruschopnosti, poskytovatelů spotřebitelských úvěrů, ale pozitivně z důvodu, že jsou jasně stanovené mantinely pro posuzování úvěruschopnosti. Dle mého názoru, je slovenská úprava pozitivní, jelikož je na

Slovensku menší nejistota v této oblasti. Přikláním se k tomu, že na Slovensku je posuzování úvěruschopnosti jednodušší, jelikož je upraveno více do detailu a Česká republika by se na Slovensku v tomto mohla inspirovat do budoucna.

Na závěr jsem navrhla, jak by se mohl změnit přístup k posouzení úvěruschopnosti spotřebitele v budoucnu, který by nejen stanovoval jasné mantinely výpočtu, ale zároveň by mohl i pozitivně ovlivňovat spotřebitelovu finanční gramotnost a jeho finanční zdraví v případě, že se dodají spotřebiteli jasné, srozumitelné informace o přístupu k výpočtu posouzení úvěruschopnosti ve vhodné podobě. Tento nový přístup by byl založen na principu 50:30:20, kdy toto rozdělení je dle odborníků ideální pro nastavení zdravého finančního rozpočtu. Tento princip funguje na rozdělení si měsíčních výdajů do tří skupin podle výše uvedeného rozdělení, kdy první skupinou 50 % jsou nebytné výdaje, následující skupinou 30 % jsou výdaje „pro radost“ a poslední skupinou 20 % jsou výdaje na spoření.

Přínos této práce shledávám ve sběru informací a dokumentů k tématu posouzení úvěruschopnosti, kdy tyto informace analyzuji a popisuji v celku od nedávné historie do současnosti a porovnávám je následně s úpravou posouzení úvěruschopnosti na Slovensku. Na závěr také předkládám úvahu, jak by se mohlo posuzování úvěruschopnosti vylepšit v budoucnu.

Jelikož se nedá očekávat, že by potřeba spotřebitelů po spotřebitelských úvěrech v čase klesala, ale je jasné, že vždy budou spotřebitelé, kteří o spotřebitelské úvěry budou žádat a vždy budou instituce, které budou ochotny své finanční zdroje spotřebitelům poskytnout, tak téma posouzení úvěruschopnosti bude vždy aktuální a jistě bude třeba vždy ho regulovat. S vývojem umělých inteligencí a rozvojem technických možností a zpracování velkého množství dat se bude pouze možná úprava posouzení úvěruschopnosti v budoucnu více zaměřovat směrem k regulaci využívání těchto technologií při zachování ochrany spotřebitele.

Seznam zkratek

CCD - Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

CCD 2 - Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2023/2225 ze dne 18. října 2023 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice 2008/48/ES

CRD - Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. června 2013 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky, o změně směrnice 2002/87/ES a zrušení směrnic 2006/48/ES a 2006/49/ES v konsolidovaném znění

CRR - Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012 v konsolidovaném znění

ČNB – Česká národní banka

DSTI – výdaje spotřebitele vyplývající z celkové výše dluhů spotřebitele k jeho příjmům

DTI – celková výše dluhů spotřebitele k jeho příjmům

EAD – Exposure at Default, expozice v okamžiku selhání

EBA – Evropský orgán pro bankovníctví

EU – Evropská unie

GDPR - Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů)

LGD – Loss Given Default, ztrátat v případě selhání

LTV – celková výše dluhů spotřebitele ze spotřebitelských úvěrů zajištěných stejnou obytnou nemovitostí k hodnotě zajištění

MCD - Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010

NS – Nejvyšší soud

NSS – Nejvyšší správní soud

P2P – peer-to-peer, klient-klient, doslova rovný s rovným

PD – Probability of Default, pravděpodobnost selhání

ÚS – Ústavní soud

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ H., a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7

BANDYOPADHYAY, A. *Managing Portfolio Credit Risk in Banks*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. ISBN 9781316550915

BLAŽEK, Jiří, UKLEIN Jiří. *Bankovníctví*. Masarykova univerzita – Právnická fakulta a nakladatelství Doplněk, 1997. ISBN 80-210-1715-5 (Masarykova univerzita Brno) ISBN 80-85765-91-8 (Doplněk Brno)

DOHNAL, J. *Spotřebitelský úvěr*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-76-9

DŘEVÍNEK, K., ELEK, Š., KOTÁB, P., LIŠKA, P., RÝDL, T. *Zákon o bankách: Komentář*. Online. In: Systém ASPI. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO21_1992CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X [citováno 2023-02-19]

HASTIE, T., TIBSHIRANI, R., FRIEDMAN, J. *The Elements of Statistical Learning: Data Mining, Inference, and Prediction*. Second Edition. Netherlands: Springer New York, 2009. ISBN 978-0-387-84857-0

HONG KONG INSTITUTE OF BANKERS (HKIB). *Credit Risk Management*. Singapore: John Wiley & Sons Singapore Pte. Ltd., 2012. ISBN 978-0-470-82752-9

KARFÍKOVÁ, Marie, a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-935-0

LE GOFF, Jacques. *Peníze ve středověku: historicko-antropologická studie*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2012. ISBN 978-80-204-2406-8

LEE, B. *Fundamentals of Bank Risk Management: A Comprehensive Overview for Bankers, Risk Practitioners and Students*. Malaysia: Benjamin Lee, 2020. ISBN 978-967-17926-1-2

PLÍVA, S., ELEK, Š., LIŠKA, P., MAREK, K. *Bankovní obchody*. Praha: ASPI, 2009. ISBN 978-80-7357-433-8

SLANINA, J., JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P., WACHTLOVÁ, L., FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-645-6

STRÉMY, Jana. *Ochrana finančního spotřebitele*. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-089-5

WITZANY, J. *Credit Risk Management, Pricing, Measurement, and Modeling*. Germany: Springer International Publishing, 2017. ISBN 978-3-319-49799-0

2. Seznam použitých internetových zdrojů

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Dohledový benchmark č. 1/2014 k výkladu povinnosti věřitele posoudit s odbornou péčí schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr podle § 9 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů*. Online. In: [www.cnb.cz](https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financi-trh/.galleries/legislativni_zakladna/ochrana_spotrebitele_spotrebitelsky_uver/download/dohledovy_benchmark_os_2014_01.pdf). Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financi-trh/.galleries/legislativni_zakladna/ochrana_spotrebitele_spotrebitelsky_uver/download/dohledovy_benchmark_os_2014_01.pdf [citováno 2023-03-19]

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *DSTI – Zvládnou splácet?*. Online. In: [www.cnb.cz](https://www.cnb.cz/cs/financi-stabilita/makrobezretnostni-politika/stanoveni-horni-hranice-uverovych-ukazatelu/dsti/index.html). Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/financi-stabilita/makrobezretnostni-politika/stanoveni-horni-hranice-uverovych-ukazatelu/dsti/index.html> [citováno 2024-02-11]

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *DTI – Nebudu předlužený?*. Online. In: [www.cnb.cz](https://www.cnb.cz/cs/financi-stabilita/makrobezretnostni-politika/stanoveni-horni-hranice-uverovych-ukazatelu/dti/). Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/financi-stabilita/makrobezretnostni-politika/stanoveni-horni-hranice-uverovych-ukazatelu/dti/> [citováno 2024-02-11]

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *LTV – Neberu si příliš vysoký úvěr?*. Online. In: www.cnb.cz.. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/financi-stabilita/makrobezretnostni-politika/stanoveni-horni-hranice-uverovych-ukazatelu/ltv/index.html> [citováno 2024-02-11]

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Odůvodnění vyhlášky o úvěrových ukazatelích*. Online. In: www.cnb.cz. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/legislativa/.galleries/vyhlasky/vyhlaska_399_2021_od_uvodneni.pdf [citováno 2023-03-04]

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Opatření obecné povahy ze dne 25. listopadu 2021 ke stanovení horní hranice úvěrových ukazatelů č. I/2021*. č.j.: 2021/117333/CNB/180. Online. In:

www.cnb.cz. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/financni-stabilita/.galleries/makroobezretnostni_politika/opatreni-obecne-povahy/oop_i_2021_uverove_ukazatele.pdf [citováno 2023-03-04]

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Úřední sdělení České národní banky č. 15/2023 ze dne 15. prosince 2023, Doporučení k řízení rizik spojených s poskytováním spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí.* Online. In: www.cnb.cz. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/legislativa/.galleries/Vestnik-CNB/2023/vestnik_2023_15_21723180.pdf [citováno 2024-01-07]

ČESKÁ SPOŘITELNA. *Zdravý rozpočet se řídí pravidlem 50/30/20.* Online. In: www.financnezdravejsi.csas.cz. Dostupné z: <https://financnezdravejsi.csas.cz/cs/hlidam-si-rozpocet/zdravy-rozpocet-se-ridi-pravidlem-50-30-20> [citováno 2024-06-23]

ČESKÁ SPOŘITELNA. *Základní pravidla pro zdravý rozpočet.* Online. In: www.financnezdravejsi.csas.cz. Dostupné z: <https://financnezdravejsi.csas.cz/cs/hlidam-si-rozpocet/zakladni-pravidla-pro-zdravy-rodinny-rozpocet> [citováno 2024-06-23]

EVROPSKÝ ORGÁN PRO BANKOVNICTVÍ. *Obecné pokyny Evropského orgánu pro bankovníctví k prodlení a realizaci zástavy.* EBA/GL/2015/12. Online. In: www.eba.europa.eu. Dostupné z: https://www.eba.europa.eu/documents/10180/1163130/fe626cda-a753-4deeb03a-dd85fc6a56a0/EBA-GL-2015-12_CS_GL%20on%20arrears%20and%20foreclosure.pdf [citováno 2024-03-03]

EVROPSKÝ ORGÁN PRO BANKOVNICTVÍ. *Obecné pokyny k poskytování a sledování úvěrů.* EBA/GL/2020/06. Online. In: www.eba.europa.eu. Dostupné z: https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2020/Guidelines%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring/Translations/886675/Final%20Report%20on%20GL%20on%20loan%20origination%20and%20monitoring_COR_CS.pdf [citováno 2024-03-03]

NÁRODNÍ BANKA SLOVENSKA. *Ukazovateľ celkovej zadlženosti (DTI).* Online. In: www.nbs.sk. Dostupné z: <https://nbs.sk/financna-stabilita/nastroje-fs/dti/> [citováno 2024-02-11]

NÁRODNÍ BANKA SLOVENSKA. *Ukazovateľ schopnosti splácať (DSTI)*. Online. In: [www.nbs.sk](https://nbs.sk/financna-stabilita/nastroje-fs/dsti/). Dostupné z: <https://nbs.sk/financna-stabilita/nastroje-fs/dsti/> [citováno 2024-02-11]

NÁRODNÍ BANKA SLOVENSKA. *Úplné znenie Opatrenia Národnej banky Slovenska zo 14. novembra 2017 č. 10/2017, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o posúdení schopnosti spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver (oznámenie č. 306/2017 Z. z.) v znení opatrenia z 29. mája 2018 č. 6/2018 (oznámenie č. 168/2018 Z. z.), opatrenia zo 17. decembra 2019 č. 9/2019 (oznámenie č. 502/2019 Z. z.) a opatrenia z 23. augusta 2022 č. 4/2022 (oznámenie č. 308/2022 Z. z.)*. Online. In: [www.nbs.sk](https://nbs.sk/). Dostupné z: <https://nbs.sk/dohlad-nad-financnym-trhom/legislativa/legislativa/detail-dokumentu/opatrenie-narodnej-banky-slovenska-z-23-augusta-2022-c-4-2022-ktorym-sa-meni-a-doplna-opatrenie-narodnej-banky-slovenska-zo-14-novembra-2017-c-10-2017-ktorym-sa-ustanovuju-podrobnosti-o-posudenii/> [citováno 2023-09-10]

NÁRODNÍ BANKA SLOVENSKA. *Úplné znenie Opatrenia Národnej banky Slovenska z 13. decembra 2016 č. 10/2016, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o posúdení schopnosti spotrebiteľa splácať úver na bývanie (oznámenie č. 373/2016 Z. z.) v znení opatrenia z 29. mája 2018 č. 7/2018 (oznámenie č. 169/2018 Z. z.), opatrenia zo 17. decembra 2019 č. 10/2019 (oznámenie č. 503/2019 Z. z.) a opatrenia z 23. augusta 2022 č. 5/2022 (oznámenie č. 309/2022 Z. z.)*. Online. In: [www.nbs.sk](https://nbs.sk/). Dostupné z: <https://nbs.sk/dohlad-nad-financnym-trhom/legislativa/legislativa/detail-dokumentu/opatrenie-narodnej-banky-slovenska-z-23-augusta-2022-c-5-2022-ktorym-sa-meni-a-doplna-opatrenie-narodnej-banky-slovenska-z-13-decembra-2016-c-10-2016-ktorym-sa-ustanovuju-podrobnosti-o-posudenii/> [citováno 2024-02-11]

NÁRODNÍ BANKA SLOVENSKA. *Zabezpečenie úveru (LTV)*. Online. In: [www.nbs.sk](https://nbs.sk/). Dostupné z: <https://nbs.sk/financna-stabilita/nastroje-fs/ltv/> [citováno 2024-02-11]

ZÁKONY PRO LIDI. *Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru*. Online. In: www.zakonyprolidi.cz. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/media2/file/1708/File17086.pdf?attachment-filename=duvodova-zprava-sbcr-2016c100z0257-20151202.pdf> [citováno 2023-01-22]

ZÁKONY PRO LIDI. *Důvodová zpráva ze dne 13.12.2021 k návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v oblasti finančního trhu zejména v souvislosti s implementací předpisů*

Evropské unie týkajících se unie kapitálových trhů. Online. In: www.zakonyprolidi.cz. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/media2/file/2112/File49160.pdf?attachment-filename=duvodova-zprava-sbcr-2022c049z0096-20211213.pdf> [citováno 2023-01-22]

3. Seznam použitých právních předpisů

Evropská unie

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012 v konsolidovaném znění

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. června 2013 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky, o změně směrnice 2002/87/ES a zrušení směrnic 2006/48/ES a 2006/49/ES v konsolidovaném znění

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2366 ze dne 25. listopadu 2015 o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 2002/65/ES, 2009/110/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 a zrušuje směrnice 2007/64/ES

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2023/2225 ze dne 18. října 2023 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice 2008/48/ES

Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění určité legislativní akty Unie. Online. In: eur-lex.europa.eu. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021PC0206> [citováno 2024-03-03]

Česká republika

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 643/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/1993 Sb., zákon České národní rady o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb.

Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 170/2018 Sb., o distribuci pojištění a zajištění, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 96/2022 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti finančního trhu zejména v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie týkajících se unie kapitálových trhů, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 399/2021 Sb., o úvěrových ukazatelích, ve znění pozdějších předpisů

Slovenská republika

Zákon č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 483/2001 Z. z., o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 266/2005 Z. z., o ochrane spotrebiteľa pri finančných službách na diaľku a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 250/2007 Z. z., o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 186/2009 Z. z., o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 129/2010 Z. z., o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 90/2016 Z.z., o úveroch na bývanie a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů

4. Seznam použité judikatury a nálezů Finančního arbitra

Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 5. března 2020 ve věci OPR-Finance s.r.o. v. GK, Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Okresním soudem v Ostravě, Řízení o předběžné otázce – Ochrana spotřebitele – Směrnice 2008/48/ES – Smlouvy o spotřebitelském úvěru – Článek 8 – Povinnost věřitele ověřit úvěruschopnost spotřebitele – Vnitrostátní právní úprava – Namítatelnost promlčení námítky neplatnosti smlouvy vznesené spotřebitelem – Článek 23 – Sankce – Účinnost, přiměřenost a odrazující povaha – Vnitrostátní soud – Zkoumání z úřední povinnosti, zda byla tato povinnost dodržena, Věc C-679/18

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Tribunal d'instance d'Orléans (Francie) dne 12. srpna 2013 — CA Consumer Finance v. Ingrid Bakkaus a další, Věc C-449/13

Nález Ústavního soudu ze dne 26. února 2019, č. j. III. ÚS 4129/18 – 1

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. dubna 2015, č. j. 1 As 30/2015 – 39

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. července 2018, sp. zn. 33 Cdo 2178/2018

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2007, sp. zn. 32 Odo 1726/2006

Nález (Mimosoudní) Finančního arbitra ČR ze dne 20. března 2017, č. j. FA/4056/2017, sp. zn. FA/SU/374/2015

Nález (Mimosoudní) Finančního arbitra ČR ze dne 13. srpna 2015, č. j. FA/SU/192/2014, sp. zn. FA/8539/2015

Rozhodnutí České národní banky č. j. 2023/122219/570 ze dne 19. září 2023, sp. zn. Sp/2021/4/573

Rozhodnutí České národní banky č. j. 2023/8448/570 ze dne 27. června 2023, sp. zn. Sp/2019/376/573

Rozhodnutí České národní banky č. j. 2023/2548/570 ze dne 5. ledna 2023, sp. zn. Sp/2020/272/573

Příkaz České národní banky č. j. 2023/119300/570 ze dne 12. září 2023, sp. zn. Sp/2022/366/573

Příkaz České národní banky č. j. 2023/50294/570 ze dne 27. dubna 2023, sp. zn. Sp/2021/111/573

Příkaz České národní banky č. j. 2023/47257/570 ze dne 21. dubna 2023, sp. zn. Sp/2021/215/573

5. Seznam ostatních zdrojů

Ústní sdělení risk manažera společnosti X, která je nebankovním poskytovatelem spotřebitelských úvěrů ze dne 1. února 2024

Posouzení úvěruschopnosti při poskytování spotřebitelských úvěrů

Abstrakt

Cílem této práce je rozpracovat téma posuzování úvěruschopnosti při poskytování spotřebitelských úvěrů, kdy za jednoduchou definicí, že posuzování úvěruschopnosti je posouzení příjmů a výdajů spotřebitele se skrývá složitější problematika, ke které se dá přistoupit mnoha způsoby, do různé míry detailu porovnávaných údajů, s různou mírou prokazování tvrzených údajů spotřebitelem a která je regulovaná jak na EU úrovni, tak na národní úrovni.

K dosažení výzkumných cílů bylo využito odborných publikací z oblasti finančního práva, občanského práva, aj., regulace Evropské unie a národní legislativa, obecné pokyny Evropského orgánu pro bankovníctví, stanoviska a doporučení českého a slovenského regulátora, judikatura a poznatky z praxe.

Samotná práce je rozdělena na čtyři části, kdy první část popisuje obecně spotřebitelské úvěry a úvěrové právo v systému finančního práva. Zaměřuje se na právní úpravu úvěru z pohledu evropské i české legislativy, popisuje subjekty úvěrového vztahu, rozebírá, čím je spotřebitelský úvěr specifický a jak lze dělit úvěry dle jejich typu.

Druhá část se již zaměřuje na samotné posuzování úvěruschopnosti, jaké jsou podmínky pro řádné posouzení úvěruschopnosti, modely a způsoby výpočtu spotřebitelovy schopnosti splácet spotřebitelský úvěr, přístupy k a vstupy do posuzování úvěruschopnosti, včetně automatizovaného posuzování úvěruschopnosti. Pro posouzení úvěruschopnosti je také důležité ověřovat si informace z různých databází, které jsou v práci popsány. Dále práce popisuje úvěrové ukazatele a jaké jsou problémy s posuzováním úvěruschopnosti v praxi dle různých soudů a dohledového orgánu a v neposlední řadě také popisuje důsledky porušení povinnosti posoudit řádně schopnost spotřebitele splácet poskytnutý spotřebitelský úvěr.

Třetí část porovnává českou právní úpravu s úpravou na Slovensku, jak z pohledu právní úpravy, tak z pohledu úpravy této oblasti lokálním regulátorem. Kapitola obsahuje popis aktuálních legislativních předpisů týkajících se spotřebitelských úvěrů s ukázkou rozdílů oproti úpravě české. Zaměřuje se nejen na samotné posouzení úvěruschopnosti u spotřebitelských úvěrů dle slovenského právního řádu a opatření regulátora, ale i na subjekty úvěrového vztahu, na samotnou definici a podmínky poskytování spotřebitelského úvěru.

Čtvrtá část navrhuje, jak by se mohl změnit přístup k posouzení úvěruschopnosti v budoucnu.

Text práce je psán metodou spočívající ve sběru informací a dokumentů k danému tématu a následné kompletaci, analýze a interpretaci zjištěných poznatků. Od obecného popisu spotřebitelských úvěrů se přechází k detailu posuzování úvěruschopnosti spotřebitele a následné komparaci české právní úpravy s úpravou slovenskou.

Klíčová slova: spotřebitelský úvěr, posuzování úvěruschopnosti, spotřebitel

Creditworthiness assessment when providing consumer credits

Abstract

The aim of this thesis is to take a closer look at the topic of creditworthiness assessment when providing consumer credits, when behind a simple definition that assessing creditworthiness is an assessment of the consumer's income and expenses hides a more complex issue that can be approached in many ways, to varying degrees of detail of the compared data, with varying degrees of proof of claimed data by the consumer and which is regulated both at the EU level and at the national level.

To achieve the research goals, professional publications in the field of financial law, civil law, etc., European Union regulation and national legislation, guidelines of the European Banking Authority, opinions and recommendations of the Czech and Slovak regulator, case law and knowledge from practice were used.

The work itself is divided into four parts, where the first part describes general consumer credits and credit law in the financial law system. It focuses on the legal regulation of credit from the point of view of European and Czech legislation, describes the subjects of the credit relationship, analyzes what makes consumer credit specific and how loans can be divided according to their type.

The second part focuses on creditworthiness assessment itself, what are the conditions for a proper creditworthiness assessment, models and methods of calculating the consumer's ability to repay a consumer loan, approaches and inputs to creditworthiness assessment, including automated creditworthiness assessment. It is also important to check information from various databases in order to assess creditworthiness, which is described in the work as well. Furthermore, the work describes credit indicators and what are the problems with assessing creditworthiness in practice according to various courts and supervisory bodies, and last but not least, it also describes the consequences of breaching the obligation to properly assess the consumer's ability to repay the provided consumer credit.

The third part compares the Czech legal regulation with the regulation in Slovakia, both from the point of view of the legal regulation and of the regulation of this area by the local regulator. The chapter contains a description of the current legislative regulations regarding consumer credits, showing the differences compared to the Czech Republic. It focuses not only

on the assessment of the creditworthiness of consumer loans according to the Slovak legal system and measures of the regulator, but also on the entities of the credit relationship and on the very definition and conditions of the provision of consumer credit.

The fourth part proposes how the approach to creditworthiness assessment might change in the future.

The text of the thesis is written using a method consisting in the collection of information and documents on the given topic and the subsequent completion, analysis, and interpretation of the findings. From the general description of consumer credits, we move on to the detailed assessment of the consumer's creditworthiness assessment and the subsequent comparison of Czech legislation with Slovakian legislation.

Key Words: consumer credit, creditworthiness assessment, consumer